

૭૬૩૯

ગુજરાતી.

ચોથી ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજૂતી તથા ગુજરાતના
ઇતિહાસના સાર સાથે.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

બુકસેલર. જ્ઞાલાલ હરજીવનદાસ.

આજીવી ૧ લી—પ્રત ૪૦૦૦

અમદાવાદ.

પાનકોરને તાકે ધાંપીની વાડીમાં

“એંગ્લો વર્નાક્યુલર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં”

નથુભાઈ રતનચંદ ભારદ્વતીયાએ છાપ્યા.

સંવત ૧૯૪૬. સને ૧૮૮૬

કિંમત ૪ આના.

ગુજરાતી ચોથી ચોપડીના અર્થ.

હાલમાં છોકરાઓએ ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણમાં ચોથી ચો-
પડી શીખવા માંડી, એટલે પાઠમાં આવેલો દરએક શબ્દ વ્યાક્ર-
રણમાં ક્યા વર્ગનો ગણાય છે તે તેઓએ સારી પેઠે જાણવું જો-
ઈએ; તેટલા સાર દર એક શબ્દના અર્થની સાથે વ્યાકરણનો વર્ગ લ-
ખી જણાવ્યો છે અને તેની સમજવાની નીશાની હુંકામાં નીચે મુ-
જબ કરી છે તે પ્રમાણે વાંચીને સમજી લેવું.

(ના) નામ.	(વિ) વિશેષણ.	(અ) અવ્યય
(સ) સર્વનામ.	(ક્રિ) ક્રિયાપદ.	(કૃ) કૃદંત.

પાઠ ૧ લો.	પશુ (ના) ચોપગાં જનન-	વિના (અ) વગર.
મંડાવીશું (ક્રિ) શરૂ કર-	વર, ચો પગાં પશુ	દેખતા (ક્રિ) જોતા
રાવીશું.	પંખી (ના) પાંખવાળાં પ	સદા (અ) રોજ.
ગમશે (ક્રિ) પસંદ પડશે;	શુ; પક્ષી.	હરવડી (અ) વારેવારે.
સારી લાગશે.	આકાશ (ના) ગગન.	માલમ (વિ) યાદ ફામ.
વાર (ના) વખત.	પૃથ્વી (ના) દુનિયાં.	છાતું (વિ) ગુપ્ત.
પાછલી (વિ) પછાડીની.	સાંભરે છે (ક્રિ) યાદ આ	ખોટું (વિ) ખરાબ, ભુલું
રાજી (વિ) મગન, ખુશી	વે છે.	શિક્ષા (ના) સજા,
સુંદર (વિ) સારી.	ભાઈડા (ના) મરદો.	પાઠ [૨] જો.
આહો (ક્રિ) માગે, ઈચ્છે.	બાયડી (ના) બાઈરીઓ	જગત (ના) પૃથ્વી દુનિયાં
કામ (ના) ધધો.	છોડીયો (ના) છોકરીઓ	રેનડીઅર (ના) સાબર.
નવરા (વિ) કામચમરના.	કીડા (ના) જીવડા.	ના જેવું સીંગડાંવળું
પેહેલાં (અ) અગાઉ.	ચંદ્રમા (ના) ચાંદો.	જનનવર.
વસ્તુ [ના] ચીજ.	જગત (ના) દુનિયાં.	ગરડ (ના) મોટા પક્ષીનું
પરમેશ્વર [ના] મોટા ઈ-	શરવે (વિ) બધું સઘળું	નામ છે.
શ્વર, પ્રભુ.	સરજ્યું (ક્રિ) પેદા કર્યું.	શીખવાતું (કૃ) જાણવાતું

દેશ [ના] મુલક.
 વસેછે (કિ) રહેછે.
 બોલી (ના) ભાષા.
 બનત [ના] તરેલ, પ્રકાર.
 બનવર [ના] ચોપગાં જ
 નાવર-પશુ.
 સિંહ (ના) મોટા જખરા
 પશુનું નામ છે.
 આંખા [ના] કેરીનાં આડ
 નાળીએર [ના] નાળીયે-
 રનાં આડ.
 ખજુર [ના] ખજુરનાં
 આડ.
 ટાઢ [ના] ઠંડ, હીમ.
 મુલક [ના] દેશ
 અનાજ [ના] દાણો.
 ફળ (ના) લીલો મેવો.
 નીપજેછે [કિ] પાકે છે.
 બોંય [ના] જમીન.
 ધાતુ (ના) સોનું, રૂપુ;
 ત્રાંચુ, લોહું વગેરે.
 પરવત (ના) મોટો પ-
 હાડ.
 કાતર (ના) ગુફા.
 મેદાન (ના) મોટી પહો-
 ણી ખુદી જગ્યા.
 સરોવર (ના) મોટું તલા
 વ (ચોતરફ જમીન
 ને વચમાં પાણી તે).

અવાજ (ના) સાદ.
 કોનારે (ના) કોઠે.
 દરીઓ (ના) સમુદ્ર.
 છોળે (ના) છાલકો.
 અથડાતી (કૃ) અધજાતી
 પાહાડ (ના) મોટા ડુંગ-
 રો જોડાઈ ને ઉચાગ
 થેલા તે.
 ઉના (વિ) ગરમ.
 જરણુ (ના) ધીમે ધીમે
 પાણી વહે તે વહેળા.
 જગ્યા (ના) ઠેકાણું
 પાલીઆ (વિ) ખરાબ.
 પીએને માંદો પડે એવા
 માંદા [વિ] કાયલી.
 મુદલ (વિ) ખીત્રકુલ,
 ઠંડાં (વિ) ટાઢ વાળાં
 ભોંયરાં (ના) ભોંય તળી-
 આ નીચેનાં ઘર.
 હેઠે (અ) નીચે હેડળ.
 હુફ [ના] ગરમી
 ગુજરાતી (વિ) ગુજરાત
 ના.
 પાઠ ઉ જો.
 પ્રાર્થના (ના) સ્તુતી, બ-
 કતી બંદગી.
 સંસાર (ના) દુનીઆં.
 પરવત (ના) મોટાપહાડ.

જોમ (ના) જોર.
 દાતાર (ના) સખી; આ-
 પનાર દોલો માણસ.
 પ્રાણીઆ (ના) જીવડા.
 હરવુ (કિ) કરવું.
 ઈશ્વર (ના) પ્રભુ.
 તૈયાર (વિ) તરત કામમાં
 આવે એવા.
 શોભીતા (વિ) શોભાયમા
 ન; શોભાવંતા.
 સોમ (ના) ચંદ્રમા.
 રચ્યાં (કિ) યનાવ્યાં.
 જગજ (વિ) ભારે.
 મોટું
 અદકાં (વિ) વધારે.
 જ્ઞાન (ના) સમજણ અ
 કકલ.
 જુલે (કિ) વિસરે.
 પાપી (વિ) અંડળ દુષ્ટ.
 ઉપકાર (ના) પાડ.
 કાપ (કિ) મટાડ.
 કલેશ (ના) કજીઓ.
 પરીતાપ (ના) સંતાપ.
 કુમતી (ના) નહારી ખુદી
 ખરાબ વીચાર.
 કરણા [ના] દયા મહેર.
 કષ્ટ [ના] દુઃખ.
 સુખ (ના) એન મન.

(કવીતાની સમજૂતી.) (૧)

અરે! પ્રભુ તું તો એકજ છે, તેં આખી દુનિયાં પેદા કરી છે પૃથ્વી, પાણી, અને પર્વતો એ બધું તેંજ બનાવ્યું છે. ૧ મઝાના શો. બાયમાન તારા સુરજ ને વળી ચંદ્રમા, તે બધાંને તેંજ બતાવ્યાં છે, એ તારૂં પ્રભુ મોટું જોર છે. (૨) હમને બધી વાતની સમજણ ને હમારામાં બધા ગુણો છે, તેનો પ્રભુ તુંજ આપનાર છે. કોઈ ચંડાળ માણસ હોય; તે એ બધો તારો આભાર ભૂલી જાય. (૩) માટે હું ઈશ્વર તું કજીઆ લગઈ, ટંટા જે હોય તેનું મોં કાળુ કર એટલે તે કાલાડી નાંખ, ને પાપનો મોટો જે સંતાપ તેને પણુ દુર કર; અને હમારાં બધાં દુખ મટાડીને સઘળી વાતે અમને સુખ કર. (૪)

પાઠ ૪ થો.

પરગણુ (વિ) પરોપકારી.	દુઃખ (ના) સંકટ પીડા.	દુખી (કૃ) બુડી.
પરકલ્યાણી.	છોડવુ (કિ) કાલાડુ.	આશિશ (ના) સારી દુઃખા.
દેખરાં (ના) ગુવાર બા- જરીના જડા રોટલા.	સંભાળ (ના) જરદાસ.	ગરીબ (વિ) કંગાલ.
મો (ના) ખીક ડર.	કલા (ના) બાચકા ચો- ડા.	કાખ (ના) બગલ.
અધમુઓ (વિ) અડધો	તપેલી (ના) પાતેલી.	ટેકો (ના) આધાર.
મરેલો મૂડદાલ.	ટટાર (વિ) હોંશિયાર,	ખોડગતો (કૃ) લંગડાતો
દેખાડયું (કિ) બતાવ્યું.	ચરયા (કિ) ઘાસ ખાવા.	હીંડતો (કૃ) ચાલતો.
ગમ (ના) તરફ, બાળુ	પાઠ પાંચમો	લંગડાઉ (કૃ) ખોડાઉ.
દયા [ના] રહેમ.	આથડીઆં (ના) તમર ફાંફાં.	ઉતાવળો (વિ) ઝડપથી.
વેહેલો (વિ) જલદી.	મેહેનત (ના) કોશીશ.	પાઠ ૬ ઠો
માંદા (વિ) કાયલી.	સુઝતો (કૃ) દેખતો.	આય (ના) શક્તિ.
કુવા (ના) ખાડા.	બાપુ [ના] બચ્ચા બાર્ડ.	ભૂલો પડયો=રસ્તો વીસ- રી ગયો;
લેવાઈ ગયો (કિ) મુડદા- લ જેવો થઈ ગયો.	પલળીશ [કિ] ભીજઈશ.	જંગલ (ના) વગડો, રાન
શક્તિ [ના] જોર.	ભણી [અ] તરફ.	આડો અવળો [અ] વાં- કો ચુકો આણીગમ
ઉડાડવા (કૃ) ઉભો કરવા.	કાદું (કિ) બહારઆણું.	પેલીગમ.
	સાદ (ના) અવાજ.	

ભટકયો (ક્રિ) રખડયો.
 ગભરાઇ (કૃ) અકળાઈ.
 પોકે પોકે (વી) મોટે સાદે
 રાયો (ક્રિ) રડયો.
 પોતીયું (ના) ઘોતીયું.
 ધરાયો (ક્રી) તરપત થયો.
 કટકો (વિ) જરા થોડું.
 ગુણુ [ના] ઉપકાર.
 વળતી [અ] પછી.
 વગડો (ના) રાન.
 ચરતો (કૃ) ધાસ ખાતો.
 બોમીયો [ના] જાણીતો;
 છવાડ્યો [ક્રિ] અચાજ્યો.
 નજર [ના] ધ્યાન, નીલા.
 પકકું (વિ) ખરેખર.

પાઠ ૭ મો.

હુટવું (ક્રિ) જોરાવરીથી
 ખુંચી લેવું.
 મનસુખો [ના] વીચાર.
 અટકળ [ના] આશરે.
 પરાણાગત [ના] પરાણા
 આકરી.
 ધટારત [વિ] લાયક.
 ઉજડ [વિ] લોકોની. આ-
 વ જાવ નહીં તે અવા-
 ગરો.
 પકડો [ક્રિ] ઝાલો;
 ધુમ [ના] સાદ; ધાંટો.

પાંગળો [વિ] પગે લુલો.
 વેળાસર [અ] વખતસર.
 વાળવાને [કૃ] બદલો આ
 પવાને,
 લંગડો (ના) લુલો લુલો
 પગવાળો માણસ.
 મદદ (ના) કુમક.
 ટાંટીઆ [ના] પગ.
 ખભે [ના] ખાંધ ઉપર.
 લગણુ (અ) સુધી.
 ભલું [વિ] સાફ રૂકું,
 ઇછતો (કૃ) આહતો.

પાઠ ૮ મો.

ભોજન (ના) જંખાનું.
 ભજ્યા [ના] ચણાના
 લોટના ખીરામાં મ-
 સાલા સાથે રતાળુ,
 કેળાં, ભાજુ વગેરે
 નાંખીને ઉના તેલમાં
 તળી કાઢેલી ચીજ.
 વરણન (ના) વિસ્તાર.
 શીરો (ના) ધઉના લોટ-
 ને ધીમાં શેકી માંહે-
 ખાંડનું પાણી રેડી
 લયકા જેવું કરેલું
 તે.

કમેદ (ના) જિંચી જાત-
 ના ચોખા.
 પકવાન (ના) લાડના, જ

લેખી, દહીધરાં, જે
 ભર વગેરે મીઠાઈ.
 વડી (ના) ચોલાની દાળ
 ભીનાળીને વાટી, માં-
 હે આદુ મરચાંનાં
 ખીને સોગાટા જેવી
 બનાવેલી ચીજ.

વડા (ના) ચોળા કે અડ-
 દની દાળે વાટીને પ-
 તાસા જેવો આકાર
 કરીને તેલમાં તળી
 કાઢેલું તે.

પૂરણુપોળી (ના) પડવા-
 ણી રોટલી; વેડમી,
 પાપડ (ના) અડદની
 દાળ વાટી ને માંહે
 સંચોરો મરી વગેરે
 નાંખી પૂરી જેવડી
 બનાવેલી ચીજ.

કચોરી (ના) ધારી જેવું
 ખાંડવાળું ખાવાનું.
 શેવો (ના) ચણાનો લો-
 ટ કે ધજની પરસુ-
 દીને ભીનાળીને તે.
 ના લાંબા તાર કરી
 ગુચળાજેવું કરેલું તે
 મુણુજે (ક્રી) સાંભળ-
 નો.

અતી (વિ) બહુ

ભાંગીને (કૃ) વસોવીને-	પાક કરેલો તે.	ડકા કરી પછી તેને
ભાતભાત (ના) જાતજાત	લાડુ (ના) લાડવા.	ગોળ કે ખાંડના પા-
તળાં (કી) તેલમાં વઘાર્યા	સાર (વી) સારા.	ણીમાં બાફે છે તે.
દુધપાક (ના) દુધમાં	કંસાર (ના) ધજીના છે.	સ્વાદ [ના] લેહેજત.
ચોખા ખાંડ નાંખી	ક ઝીણા ઝીણા ક-	અપાર (વી) ધણોજ.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૨)

હમે આજે જ્યારે જે જમણુ જમ્યા, તેની વાત તમે સાંભળો,
કમોદના ચોખાનો ભાત કીધો હતો, અને દાળ ઘણી સરસ બની
હતી. (૧) દહીંને વસોવીને જાડી છાચની કઢી કીધી હતી, અને માં-
હે સારી વડી નાંખી હતી જુદી જુદી જાતનાં શાક તળ્યાં હતાં, અ-
ને બાસુદી, પૂરી, ને દુધપાક કર્યાં હતાં. (૨) વેડમી ને લાડવા સારા
હતા, ને વડાં કચોરી ને કંસાર કીધો હતો; બજાયાં તળેલાં ને શારી
બાજ કરી હતી, ને શીરો સારો ને રોટલી બનાવી હતી. (૩) પાંચે
પકવાન કરેલાં તે જમતાં જમતાં ઘણી મજા પડે; ને વડાં પાપડ સે,
વો સારી હતી, ને તળેલા ચણાનો સ્વાદ ઘણો સારો હતો. (૪)

પાક દે મો.	આકુસ (ના) ખીન રેસા	પાંદરાં (ના) પાતરાં
આંખા (ના) કેરીનાં ઝાડ.	દાર કેરીની જાત	મોર (ના) આંખાનાં ફુલ
મરવા (ના) નાની કુમ-	કલમ (ના) લાંબડી કેરી	તુરંગ (વિ) ફિકાં
ળી કેરી.	ની જાત.	જીણુ (ના) પડ
કાઠીઓ (ના) તરકારી	થીર (વી) હાલ્યાવગરનો	કઠણુ (વી) સખત
વેચનારો; પસ્તાગી-	મુળ (ના) મુળીઆં જડ	અથાણાં (ના) આથણાં
ઓ.	થડ (ના) ઝાડનો વચલો	ખરે (વી) સખત ઘણો
સાખો (ના) પાકવા પર	ગોળ બાગ.	ગળી (વી) મીઠી
આવેલી કેરીઓ.	ડાળાં (ના) ઝાડની મો-	લટકેલી (કૃ) ટંગાએલી
ટોપલા (ના) વાંસની છા-	ટી શાખા.	બજાર (ના) ચૌક
લની બનાવેલી મોટી	ડાળીઓ (ના) ડાળામાં	સરસ (વી) સારી.
ટોપલી.	થી કુટેલી મોટી શાખા	

પાઠ ૧૦ મો.

મા આપ (ના) માતાપિ
તા માત તાત

આચ્છા (ના) હુકમ

સંભાળ (ના) અરદાસ

ધર્મ (ના) ફરજ કામ

પાડ (ના) ઉપકાર

ભોગવવુ (કિ) વાપરવુ.

ફાડી લેવું.

બદલો (ના) પાડ

આભાર (ના) ઉપકાર

જુડા (વી) ખરાબ.

માનવી (કિ) પાળવી

સાર નરસુ (વી) સાર ન

ઠાંરું.

આડુ (વી) વાંકુ ઉલટુ

રળીને (ફ) પેદાકરીને

નભાવે છે (કિ) ચલાવે છે

માન (ના) આપરું

ઉછેરયાં (કિ) મોટાકરયાં

વેઠયું (કિ) ખમ્યું

ધરડાં (વી) ખુદાં, જઈફ.

હેત (ના) પ્યાર.

મેળા (ના) વખત

પજવવા (ફી) કાયર કર

વા; દુખ દેવુ.

પાઠ ૧૧ મો.

નહારો (વી) ખરાબ

પરખવું (કિ) બાણવું

બેફિકર (વી) ચીંતા વ-

ગરનું

કાયર (વી) હેરાન.

ઠરતા (કિ) સ્થીર રહેતા

પુરો (ના) અરાબર.

ભુલો (ના) ચુકો

ઠામ ઠામ (ના) ઠેકાણે ઠે

કાણે.

અચકાય (કિ) અટકે;

ખાંચકો ખાય.

શરમાતો (કિ) લજવાતો

આળસ (ના) મુસ્તી.

બેશીકરાઈ (ના) બેપરવા

મેલા (વી) ધુળવાળા.

ઝટ (અ) જલદી.

વર્ગ (ના) હાર; કલાસ.

દસ્કત (ના) અક્ષર

બેવકુફ (વિ) મુર્ખ.

અથડાય (કિ) પડે; ઝી-

કાય.

પડે (વિ) જાતે; પોતે

કડવો (વિ) નહારો.

મન (ના) ચિત.

છુટી (ના) રજ.

વાટ (ના) રાહ.

નડે (કિ) કાયર કરે.

મસ્તી (ના) તોફાન.

ફજેત (વિ) બે હુરમત.

પાઠ ૧૨ મો.

ગુરજ (ના) મહેતાજ.

સમીસાંજ (ના) સંધ્યા-

કાળ.

પાય (ના) પગ.

લવારો (ના) બચકાટ.

ગવાળો (ના) બચકો;

છામ.

પોથી (ના) ચોપડી.

લીખ (ના) જુ, જુનાં-

ઈડાં.

આપ (સ) પોતે, જાતે

ધારે (કિ) માને વિચારે

ધારો (ના) કાયદો.

ધુજે (કિ) થર થર ;

કાંપે.

જોડણી (ના) અક્ષર જો

ડવાનું કામ.

અતીશે (વિ) ઘણીજ.

ચિંતા (ના) શીકર.

ચુક (ના) જુલ

લેખણો (ના) કલમો.

ઘેલી (ના) નાદાન છોકરી.

લેખીએ (કિ) જોઈએ.

લુગડાં (ના) કપડાં.

[કવિતાની સમજૂતી.] [૩]

જે નહારો નીશાળીઓ હોય તે નિશાળમાં બધા છોકરા આવી રહ્યા પછી પોતે આવે; ને બીજા સૌ બેસી રહ્યા પછી પોતે બેસે મેહેતાજી જે ધારા પ્રમાણે ચાલવાને કહે તે પ્રમાણે ચાલે નહી. તો તે નહારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો, (કંઈજ નહી.) (૧.) તે નહારો નિશાળીઆને સાંજ પડે કે સુવાનું મન થાય, પછી પાઠ વાંચતાં પોતાના પગ થર થર ધુન્યા કરે; લખવા બેસે તો લીસોટા લીસોટા પાડે, ને ભણવા બેસે તો બકબકટા કર્યો જાય; તો તે નહારો નીશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો (૨) શબ્દોની બરાબર જોડણી પણ તેને આવડે નહી; ને મનમાં ઘણી શીકર નહી, તેથી ઘણી ભુલો તેને પડે, કલમો ભાગીને બધી તે એકઠી કર્યા કરે. તો તે નહારો નીશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૩) તેના ધુળવાળા હાથથી એ પડી પણ મેલી કરે, જેમ કોઈ ગાંડી છોકરી હોય, ને બધું એકઠું કર્યા કરે તેમ તે કરે, તેના લુગડાંમાં આપણે હજારો જુ જોઈએ. તો તે નહારો નીશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૪)

પાઠ ૧૩ મો,
આરો (ના) પાર; છેડો.
માંકડો (ના) રાતા મોનો
વાંદરો.
સંગ (ના) સોબત.
પીતા (ના) પાપ, તાત.
પ્રકાશવું (ક્રિ) તેજકરવું
માતા (ના) મા, માજી.
રૂપ (ના) કાંતિ.
પુત્ર [ના] છોકરો.
કર્મ (ના) નસીબ, કામ.

ઠોઠ (વિ) અણધડ.
વડી (વિ) મોટી
બાલકો [ના] બચ્ચાંઓ
ટાળો (ક્રિ) મુકીદો.
કશી (વિ) કંઈપણ.
વઢે [ક્રિ] લડે.
આડપાસે=આડી બાજુ
એ.
પુરું [વિ] બરાબર.
ખરોબોલ=સાચી શીખા
મણ.

સુણી (કૃ) સાંભળી.
ખુબખારો [વિ] ધણો-
નહારો.
કુટ્યો [ક્રિ] કુટેલો, અ-
ભાગીઓ.
ખારો (વિ) વાહલો.
જોર (ના) બળ.
ઠીક (વિ) બરાબર.
ઠાલો (વિ) અમથો.
બીખીને (કૃ) બીખ મા-
ગીને.

[કવિતાની સમજૂતી] [૪]

તે નહારો નીશાળીઓ કંઈ વાત માંડી કે તેમાં તૈયાર એટલે વાતો કરવા માંડી જાય, તેથી બચ્યાંઓ તમે તે નહારાની સંગત મુકી દો એમ કરશો તો કશી વાતનો છેડો તમારો આવવાનો નથી, તો તે નહારો નીશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૫) તે નહારો બીજા જોડે લડે ને વઢ્યા કરે કે આડી બાજુએ પડે, પછી તેનું ખરું ડોળ તે જણાઈ આવે; તેને કોઈ સારી શીખામણ દે તે કડવી ઝેર જેવી લાગે તો તે નહારો નીશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. [૬] તે નહારો કીસમતનો પુટેલો નિશાળમાં મેહેતાજીતે પણ કાયર કચ્ચા કરે, ને નીશાળમાંથી છુટે ત્યારે વાંદરાની પેઠે કુદકો મારી દોડ્યો જાય. પછી તે છોકરો મા બાપને પણ વહાલો લાગે નહી; તો તે નહારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો, (૭) તે નહારાને ઘણા જોરથી (પ કડીને) નીશાળમાં લાવીને ઘાલો, તો પણ તે બરાબર શીખવાનો નહી ને મુરખોજ રહેવાનો; પછી બીજા માગીને પોતાનો ગમે તેમ ગુજારો કરે, તો તે નહારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૪)

પાઠ ૧૪ મો.

કમાયો (ક્રિ) પેદા કીધો
પત (ના) પતીજ બરોસો
સાટું (ના) કરાર વેચા-
ણનો બંદોબસ્ત.
ઉમણી (ના) મજબાની
જીઆફત.
કને (અ) પાસે સોડે.
બાળક [ના] બચ્ચુ
કુચ્ચા (વિ) ડુંગો.
છેતરયો (ક્રિ) ઠગ્યો.
વેશ્વાસ (ના) બરોસો.

જુહુ [ના] ખોટું.

ઠગ્યો (ક્રિ) છેતરયો.
કાળુકર = મોં છુપાવ.
ઠગ (ના) ઠગારો ધુતારો
હરામ (વિ) અધરમ.
જન્મ (ના) જન્મગાની
ફજેલી (ના) ગેરઆખર
માં (અ) નહી.
છેતરાય [ક્રિ] ઠગાય.
બુલીગયો. (ક્રિ) વીસરી
ગયો.
નફો [ના] ફાયદો હાંસલ

પાઠ ૧૫ મો.

દેવ (ના) પ્રભુ પરમેશ્વર
ગાડીવાન (ના) ગાડી વા
જો ગાડી હાંકનારો.
ખંત [ના] ચેટક.
વગડો (ના) વન જંગલ
ઉધમ (ના) ધંધો વેપાર
ચીકણો [વિ] ચીકાશ
વાળો ચોટી જાય એવો.
ચોટી [ક્રિ] વળગીબાઝી
વાટ [ના] રાહ.
રોઈ (ક્રિ) રડી.

વિનંતી (ના) કાલાવાલા.
 સાહાયે (ના) મદદ.
 વાણી (ના) વાચા.
 મૂરખ (વી) બેવકુફ.
 ટેકા (ના) આધાર.
 આળસુ (વી) સુસ્ત.
 આશરો (ના) મદદ.
 જોડી કાઢેલી (ક) બનાવ
 ટની, બનાવેલી.
 બરોશો (ના) વિશ્વાસ.
 પડેજ (વિ) પોતેજ.
 આધાર (ના) આસરો.
 ગરજ (ના) દરકાર પરવા.
 ગુનો (ના) અપરાધ.
 આશા (ના) હુકમ.
 મેહેનત (ન) શ્રમ, ઉદ્યમ
પાઠ ૧૬ મો.

કેળ (ના) કેળાનું જાડ.
 તાપોડીઆં (વી) ખાસ-
 ડીઆં, લાંબાં જાડી
 છાલનાં.
 સોનેરી (વી) ચોધાર લા-
 લ તથા લીલી છાલનાં.
 મથાળે (ના) ઉપર ટોચે.
 આસપાસ (અ) આજુ
 બાજુએ.
 જયો (ના) જૂમખો.
 ફેળેછે (જી) ફળ આવેછે

પીલા (ના) ફણગા.
 લુમ (ના) કાતરો.
 હુંકી (વી) થોડી.
 મુદત (ના) વખત.
 મેવો (ના) ફળ.
 બારીને (ક) રાંધીને.
 ફરાળ (ના) વ્રતમાં ખા-
 વાનાં ફળ વગેરે ફળ
 ખાવાં તે.
 મુખ્ય (વી) મોટી
 જળુસ (ના) ચીજ વસ્તુ.
 રેસા (ના) દોરો.
 રવાદે (ના) લહેજતમાં.
 ખારેમાસ=આખુવરસ.
 કોહોતાં (ક) કોહી જતાં
 સળતાં.

પાઠ ૧૭ મો.
 નીળ (ના) કાળા દીલ-
 ના વાંદરા.
 કાઠું (ના) શરીરનું કદ.
 પવાલુ (ના) જમ ખાલું
 ગરમ (વી) તાપવાળા.
 જાત (ના) તરેહ.
 ડીલે (ના) શરીરે.
 માંકડાં (ના) રાતામોંનાં
 વાદરાં.
 કુદવાનું (ક) કુદકોમારવા-
 નું, છલંગ મારવાનું.

ફાળ (ના) કુદકો છલંગ
 વળગી (ક) બાઝી.
 લાગ (ના) દાવ.
 રાંધેલું (ક) બાફેલું.
 ધાન્ય (ના) અનાજ.
 પાણી (ક) પોષી ખવ-
 ડાવી પીવડાવી.
 ઘાટ (ના) આકાર ડોળ
 મળતો (ક) સરખો.
 બેટો (ના) ટાપુઓ.
 કુપડી (ના) નાનું ધર.
 વાળ (ના) બાળ.
 અગ્નિજ્યો (વી) ઓળ-
 ખાણ વગરનો અ-
 તરાખી.
 આઘેથી (અ) દુરથી.
 ભુલમાં (ના) ગફલતમાં.
 જંગલી (વી) રાતમાં રહે
 નારો રાત્રી.
 વિલાયત (ના) અંગરેજ
 લોકોનો દેશ.
 ખારવા (ના) ખલાસી.
 હળીમયો (વી) મળી ગ-
 યો.
 બિચારો (વી) બાપડો.
 સંભાળીને (ક) બરદાશ
 લઈને સાચવીને.

પાઠ ૧૮ મો.

ખોદે તે પડે=આપણે કા-
છતું છું કરવા જ-
ધએ તો આપણું
માહું થાય.

દાનત (ના) નીષ્ટા નજર
ગીધ (ના) લોહી માંસ
ખાનાર મોટું પક્ષી.
નગરશેઠ (ના) શેહેરનો
શેઠીઓ.

માલ (ના) માલમતા;
ભડોલ પાણી
વેહેચી લેવાને (ક) બા-
ગા પાડવાને
ઝાડી (ના) નાના મોટાં
ઝાડ એક બીજા ઝાડ
સાથે આવી યુદ્ધ જો-
વું બનેલું તે.

તરસ (ના) સોસ.
વેઠી (ત્રી) ખમી સહી.
નિરાંતે (ના) ચેનથી.
ખમી (કી) પસંદ પડી.
ઉઠ્યો (કી) આવ્યો.
તાલેવાન (વી) પૈસાદાર.
કપાળે (ના) નસીબે.
કંદોઈ (ના) મીઠાઈ બ-
જ્યાં વીગેરે વેચ-
નારો.

મીઠાઈ (ના) કોરી સુખ-
ડી, (બરસી, પેંગા
વગેરે.)

ઝેર (ના) વખ, સોમલ.
પુશ (વી) મગન.
મોત (ના) મરણ.
મડદા (ના) લાસ; લોથ
ફાલી (ક) કોતરી, ફાડી.
કહેવત (ના) કહેણી કા-
લાણી.

ચોરની મા ચંડાળે જા-
ય=ચોરનો માલ ચં-
ડાળને હાથ ચડે
પાપી હાથ ધસંતા જાય
=પાપી લોકો કાંઈ પુ-
ન્યદાન કર્યા વગર હા-
થ ધસંતા મરી જાય.
ચંડાળ (વી) પાપી; દુષ્ટ
ધસંતા (ક) ધસંતા, ધ-
સડાય.

પાઠ ૧૯ મો.

ભીંત (ના) કાદવનો કરો.
જઈશ માં=જઈશ નહીં.
હકળતું (વી) ગરમ થતું.
મહાખોડું (વી) ધણ ખ-
રાખ, બહુ નહાર.
માનવું (કિ) કહ્યું કરવું.

કમુલ કરવું.
ઉગચું (કી) બચ્યું.
શીખામણ (ના) ખોધ,
કાપદાની કહેલી વાત.
સમજીને (કિ) જાણીને.
હસવા (કિ) હીહીયારા કર-
વા, હાંસી કરવા.
ડોશી (ના) ધરડી બઈરી.
ફિકર (ના) ચીંતા.
અક્ષત્ર (ના) બુદ્ધિ.
પુંજ (ના) ગાંસડો.
ઝાહી ઝાહી (વી) ડહાપ-
ણ બરેલી.

ટેવ (ના) ખો, આદત.
ચર (ના) ખે કડાવાળું
તાંખાતું કે પીતળતું
વાસણ.

ઉની (વી) ગરમ.
વરાળ (ના) બાફ.
તમ્મર (ના) ચકરી.
મુરખાઈ (વી) ખેવકુદાઈ.
માની (કી) કમુલ કરી.
વલે (ના) હાલ, હવાલ.
નાશાન (વી) અણસમજી,
થોડું બુદ્ધિનું.
કડવી (વી) નહારી.
ઝાણાં (વી) સાણાં.
મરજી (ના) ઈચ્છા.

પાઠ ૨૦ મો.	મુખ (ના) મોહોડું.	બુદ્ધિબાળ=થોડી અડક-
ઉનામણો (ના) ઉના પા-	પ્યારા (વી) વાહાલા.	લ.
ણીનો દેગડો.	પાસ (અ) પાસે.	ડહાપણુ (ના) શેખી,
ચોટ (ના) ટકક, દાવ.	ઉકળે (કી) ગરમ થાય	ચતુરાઈ.
ડોલવું(કી)હાલવુંધુણવું	ચુકે (કી) ભુલે.	વેહેમ (ના) શક.
તટકાળ (અ) તરત.	જીવ (ના) પ્રાણુ આત્મા.	ખોલ (ના) શબ્દ.
અંજાઈ(કિ)તમરખાઈ.	જોખમ (ના) નાશ થવા-	ચાલ (ના) રીત.
વિનાશ (ના) નાશ.	ની ધાસ્તી; સંકટ.	હાલ (ના) હવાલ.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૫)

એક માખીએ મોડે થકી ખોલીને કહ્યું કે હે મારા વાહાલા બચ્ચા ન્યાં સુધી હું જઈને પાછી આવું ત્યાંહાં સુધી તું ઉડીને ઉંચે આ-કાશમાં જતું નહી. (૧) ત્યાં ઉના પાણીનો દેગડો ઉકળે છે ને તેની પાસે જે કોઈ જાય, ને એવામાં તેની કાંઈ નજર ચુકી, તો તે વખ-તે તરત તેનો જન જતો રહે છે, (માટે તું ત્યાં જઈશ નહી.) (૨) એવી શીખામણુ બચ્ચાને દઈને માખી તો ઉડી ગઈ. પણ બચ્ચુ નાદાન બુદ્ધિનું, તેથી તરત તેના મનમાં એ બાબતનો ઘોણાટ કરવા લાગ્યું. (૩) તે બચ્ચું મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યું કે ધરડા માણુસો વહેમ ધાલીને ઘણી વાતો કરે છે. પણ આટલે ઉડીને પાછું આવું તેમાં તે હું શી રીતે મરી જઈશ? (૪) એવો મનમાં વિચાર કરીને તે બચ્ચું ઉડી ગયું. ને તે પાણીના ચર કે દેગડા પાસે પોહોચ્યું, તે-વુંજ પોહોચતાંવાર તે તમર ખાઈને તેમાં પડ્યું કે હું મરી જવાનું એમ જણ્યું. (૫) પછી તે મરતાં મરતાં ખોલ્યું કે, જે ઊકરા આ-વી ચાલ ચાલે, મા બાપનું કહ્યું માને નહીં ને પોતાની જાદ ચલા-વે, તેના આવા હાલ થાય. (૬)

પાઠ ૨૧ મો.	નારા ઊકરાની દાર.	સાંભરતું (કિ) યાદ આ-
સાચો (વી) ખરો, સા-	ભોગજો (અ) એકા-	વતું.
ચાખોલો.	એક, કોઈ સમે.	અજાણતાં (અ) ઓચી-
વગર (ના) સરખુ શીખ-	નંબર (ના) આંકડો.	તા; અજાણપણે.

ધારો (ના) કાયદો.
 તોડે (કી) અમલમાં ન-
 હી લાવે.
 નાની સરખી (વી) ના-
 ની જેવી.
 વળગાડી (કિ) બઝાડી.
 સરત (ના) સુરત, ધ્યાન
 બુલ્યો (કિ) વીસર્યો.
 છુટકું (વી) જુદું, નોખું.
 જવાબ (ના) ઉત્તર.
 નીચુંબાલી=શરમાઈ.
 ઉમેરીશ (કિ) વધારીશ.
પાઠ ૨૨ મો
 ટેમલ (ના) લખવાની-
 મેજ.
 સાંભર્યાં (કી) યાદ આ-
 વ્યાં,
 છાતી (ના) હીમ્મત.
 સાચું (ના) ખરું.
 સાહેબ (ના) મહેરબાન.
 રજા (ના) પરવાનગી.
 માફ (ના) ક્ષમા.
 કંદાપી (અ) કદી કમું.
 છાની (વી) છુપી.
 ખરેખર (વી) સાચેસા-
 ચું.
 માન્યું (કી) કમુલ કર્યું.
 અગાઉ (અ) પહેલા.

શરમ (ના) લાજ.
 વિચાર (ના) મનશુખા
 ફાકટ (વી) નકામા.
 ધીરજ (ના) હીમ્મત
 ત્યારકેડે (અ) ત્યારપછી
 પેહેલાં (અ) આગળ
 ઉઘાડી (કી) ખોલી
 પડપુછ (ના) તળવીજ
પાઠ ૨૩ મો
 આળ (ના) તોહોમત
 નવાઈ (ના) અચરત
 નિલ (ના) રોજ.
 વાંક (ના) તકસીર.
 વગરપુછે=પુછ્યા વિના
 સુઝે (ત્રી) જણાય.
 માંહેમાંહે (અ) એકબી
 જા, અરસપરસ.
 નક્કી (અ) ખચીત.
 છુટવાની (ક) છોડવાની
 પકડાયો (ક) જલ્દાયો.
 ખરો (વી) સાચો.
 ઉતરયું (ક) ગયું.
 ચાલ (ના) ચાલચલમત
 આખર (ના) ઈન્જત.
 માન.
 વખાણ (ના) તારીફ
પાઠ ૨૪ મો
 પંચાત (ના) ચુકાદો.

પહોં (ના) છાખડાં.
 આવકાર (ના) આદર
 માન, આદરમાન.
 બચકું (ના) ડાકું.
 ન્યાય (ના) ઈનસાફ.
 ઇનસાફ (ના) ચુકાદો.
 ત્રાજુડ (ના) તાજવાં.
 કરગરી (ક) કાલાવાલ
 કરી દલગીર થઈ.
 વહેંચતાં (કિ) બાગપાડ-
 તાં.
 વઢીપડી (કી) લઢી પડી.
 વઢવાડ (ના) લગલડી.
 વાંધો (ના) તકરાર.
 તોડ (ના) નીકાલ.
 વાજખી (વી) અદલ.
 કશી (વી) કાંઈ જરાપણ
 કટકા (ના) ટુકડા.
 નમ્યું (ત્રી) નીચે ગયું.
 સમજી (કિ) ચેતી.
 બાઈઓ (ના) બેહેનો.
 ધીરજ (ના) સખુરી.
 શહે (ના) રીતે.
 છુટકો (ના) નીકાલ.
 લાગે વળગે (કિ) પહોંચે.
 ગટ કરી ગયો=ખાઈ ગ-
 યો.
 ઠાવકું (વી) કમું.

ઉપાય (ના) ઈલાજ.
સુખેથી (ના) મનથી.
ખેલાસક (અ) નરખે.
લડાઈ (ના) ટંટો.

પાઠ ૨૫ મો.

પ્રાણી (ના) જીવવાળા
પશુ, જનવર.
ભુકો (ના) ચુરેચુરા.
પશુ (ના) ચોપગા જન-
વર.
અટકચાળાં (વી) આડાં
અળવીત્રાં.
પંખી (ના) પક્ષી.
માછલાં (ના) નાના મ-
ચ્છ.
ઉન (ના) ઘેટાના બાલ.
કર્ચાં (ત્રી) પેદા કીધાં.
મળતો (કૃ) સરખો.
ફેર (ના) તફાવત.
વાચા (ના) બોલવાનું.
માન.

મરજી (ના) ઈચ્છા.
બંડી (ના) બદન.
મુદ્દાં (અ) સાથે.
હરકત (ના) અડચણ.

પાઠ ૨૬.

રંવાટી (ના) ઝીણાબાલ.
રૂપાળા (વી) શોભાવંતા
જ્ઞાન (ના) જ્ઞાન, સમ-
જ્ઞાન.

બસ (અ) બહુ, ઘણું
સુવાળા (વી) કુમળા, ન-
રમ.
ઘટ (વી) જડા.
આછા (વી) થોડા.
લીસા (વી) સાફ, પાલી-
સ.
ચટાપટાવાળા— કાબર-
ચીત્રા.

ખરી (વી) સાચી.
જાલવાના (કૃ) પકડવાના.
સીધાં (વી) પાધરાં.
ઢાંકણુ (ના) કવર.
સરજનાર (ના) પેદા-
કરનાર પરમેશ્વર.

પાઠ ૨૭ મો.

હેત (ના) પ્રીતી, પ્યાર.
હથોડો (ના) હુવારનું.
સોદુ' ટીપવાનું. હથીયાર
અનર્થ (ના) તુકશાન.

પ્રભુ (ના) ઈશ્વર.
મુવાળો (ના) બાલ.
શુળી (ના) ફાંસી.
ગલોલ (ના) ગોફણુ.
નમરી (વી) દયાવગર.
સમે (ના) વખતે.
ભમે (કી) ભટકે.
દયા (ના) મેહુર.
તજી (કૃ) છોડી દઈ.
દમે (કી) દુખ દે.
પરોવી (કી) ઘોચી.
કાંતો (અ) નહી તો.
છોડે (કી) મુકી દે.
અર્થ (ના) મતલબ.
અક્લ (ના) બુદ્ધિ.
આગ (ના) દેરતા.
તજો (કી) મુકીદેઓ.
ડરી (કૃ) ખીહીને.
ધારો (કી) વિચારો.
પ્રેમ (ના) હેત.
કુળ (ના) વંશ.
કૈક (વી) કોઈક.
ફાંસો (ના) કબજો.
તરફડતાં (કૃ) તરફડીઅ
ખાતાં.

માજો (કી) જીવે.
પાપી (ના) દુષ્ટ માણસ.
ચિત્ત (ના) મન, ધ્યાન.

(કવિતાની સમજૂતી) [૬].

કોઈ વખત ત્યારે જનનવરનું મન બમે છે ત્યારે તે ગમે ત્યાં ફરે છે, તેવારે કોઈ માણસ તે ખીચારા પશુને શુભમાં ઘોચી નિદ્યપણે દુઃખ દે છે; કે નહીં તો પછી તેનો પગ તોડે છે ને છોડી મુકે છે કે નહીં તો તેની આંખ ફેડે છે, કે નહીં તો તેને જોડાવતી માર મારે છે ને પછી હથોડા વતી ધુળમાં દાટી દે છે. એવું નુકશાન મતલબ વિનાનું ઘણું કરે છે જેમકે ખુદ્દિ વગરનો માણસ આડના મુળમાં આગ મુકીને તેને બાળી મુકે તેમ; મારે ઈશ્વરથી ખીલીને તમે તેવાં પાપ કરવાં મુકી દેઓ, ને પશુઓ ઉપર પ્યાર રાખવા વિશે પરમેશ્વરને હેતથી યાદ કરો. (૧) કોઈ માણસ પશુના પગને પાંખોને પકડીને તોડી નાંખે છે ને પછી ખુશી થઈને જોવાને તેને છોડી દે છે; વળી કોઈક તો બાલથી ફાંસો ધાલે છે ને પછી તે પશુના હાથ પગ તરફ છે તે જુએ છે; તે શુળી કાંટાની સોય જેવી હોય છે તે વગર દયાથી હાથે વતી ઘોચી દે; પક્ષી ઉપર જે ગોફણ ફેંકે છે તે દુષ્ટ માણસ મનમાં જરા ખીચાર કરતો નથી કે રખેને એને દુઃખ થતું હશે? (૨)

પાઠ ૨૮.
પેચ (ના) આંટો
મશકરી (ના) મજક.
આદર (ના) બાદીની.
જાડી પીછોડી.
ઝોરવું (કી) નાંખવું.
સકંજે (ના) સંચો.
જોડેલી (ક) બનાટવની
તરતજ (અ) પાધરો.

મજે (ના) રમુજ.
અચરજ (ના) નવાઈ.
કપાસ (ના) રૂના આડ.
હીચકાના (ના) જોલા
સોખતીના (ના) સાથી.
ધાકું (ના) રોળુ.
હીચવા (ક) હીચકા ખા
વા, બુલવા.
ઝોળીઓ (ના) બુલતી.

ગાંસડીઓ.
દગલા (ના) ગંજ.
ચરખા (ના) કપાસ પી.
લવાના નાના રેટીયા.
કપાસીઆના કપાસના
ખી.
છુટા (વી) નાંખા, જુદા.
દાખવા (ક) ચાંપવા.
ચગદઈને (ક) કચડાઈને;

છુંદાઈને.
 ટાટ (ના) શેલુનું કપડું
 કચ્ચા (કિ) તાણી કકડી
 ને બાંધ્યા.
 બળીઆં (ના) બીણાં
 બીણાં બાકાં.
પાઠ ૨૯ મો.
 ગુંગળાવું (કિ) અકળાવું
 ગભરાવું.
 કાંતવું (કિ) લાંબા કાચા
 દોરા કરવા.
 વેઠવું (કિ) સેહેવું
 આંટી (ના) શુતરનું ગો-
 જ ગુચળું.
 તાંત (ના) બકરાનાં આં
 તરડાંની દોરી.
 વેપારી (ના) રોજગાર
 કરનાર.
 પુણી (ના) રૂના ગાળાને
 સળીથી વાળી લાંબો
 આકાર કરેલો તે.
 વણકર (ના) સાળવી.
 મળસકું (ના) સહવાર
 રંગરેજ (ના) રંગારા.
 સુતરીઓ (ના) સુતરનો
 વેપારી.
 કશુખી (વિ) રાતી.
 અથડાતા કુટાતા (કી) અ
 ઢળાતા ઝીડાતા.

ગુંગળાઈ (કૃ) અકળાઈ
 અંતે (અ) છેલ્લે.
 વારો (ના) વખત.
 પીંજરા (ના) રૂને તાંતવ
 ડે સાફ કરનારા લોકો
 પીંજ્યા (કી) સાફ કાઢ્યા
 અપાટા (ના) લાકડાના
 કુતકાના સપાટા.
 સાળ (ના) લાકડાનું વ-
 લુવાનું ઓળર.
 આકાર (ના) ડોળ.
 નીરાંત (ના) એન સુખ
 પોત [ના] કુમાસ.
 ગમ્યું (કી) પસંદ પડ્યું.
 સરત (ના) સુરત, ફેમ
પાઠ ૩૦ મો.
 ઓળખાણ (ના) પીછાન
 ઓળખ.
 ચળકાટ (ના) અળકાટ.
 ઓચંતુ (અ) એકાએ-
 ક: એકદમ.
 ચાંચવો (ના) કોદાળી જે-
 વું લોદાનું હથીઆર.
 બણીએ (કી) ઓળ-
 ખીએ.
 અણુઅણુડ (વિ) બીણો
 બીણો
 અવાજ (ના) સાદ.

ગભરાયો (કી) અકળાયો
 એકાદ (વિ) એક.
 બણુ (ના) માણસ.
 કાળ (ના) વખત.
 સરખો (વિ) જેવો.
 હાય હાય (અ) અરેઅરે.
 અબવાળું (ના) ઉગ્મસ.
 ધીબાધીબ (વિ) ધબ દેતા
 કે; એક પછી એક.
પાઠ ૩૧ મો.
 લગડી (ના) ઢાળકી.
 ચીપ (ના) નાની પાટ
 કાનસ (ના) રેતરડી.
 જતરડો (ના) કાણાંવાળું
 તાર ખંચવાનું લો-
 ઢાનું હથીઆર.
 વેપ (ના) પોશાક બદલી
 ને કોઈના જેવું ડોળ
 દેખાડવું.
 ચપટા (વિ) એક પાસે-
 થી બેઠેલા.
 મુશ (ના) ધાતુ ગાળવા-
 નો સંચો, રેચી
 બાઈબંધ (ના) દોસ્તદાર
 નોખા (વિ) છુટા.
 બટ્ટી (ના) દેવતાનો મો-
 ટો ચુલો.
 તપાવી (કૃ) ગરમ કરી.
 બાઈબંધાઈ (ના) દોસ્તી.

લપેટી (કૃ) વીટાળી.
સ્નેહ (ના) પ્રીતી.
છોડ્યા (કી) મુક્યા.
ઐરણ (ના) જેના ઉપર
ટીપેછે ને ધારવાળું
લોહાનુ ઓળર.
ચપડીને (કી) ટીપીને
હીર (ના) રેશમ.
ફરકી (ના) કસબ કે રે
શમ લપેટવાનુ લાક
ડાનુ ઓળર.
આમળે (કી) વળ દે
બદલાઈ (કી) ફેરવાઈ.
રામ (ના) વણવાનુ લા-
કડાનુ ઓળર.

પાઠ ૩૨ મો.

નિર્દય (વિ) ધાતકી.
અપલક્ષણુ (ના) ખરાખ
ગુણ, ખરાખ ટેવ.
સલાહ (ના) વીચાર.
જુઠાણું (ના) જુઠું.
માહા [વિ] મોડું
નીચ (વિ) હલકા.
ધીકાર (ના) તીરસ્કાર
હરેક (ના) ગમે તે.
જોમ (વી) લાયક.
નુકશાન (ના) હાની
વાંક (ના) ગુનો તીકસીર
હાંકવાને (કી) છુપાવવાને

માઠું (વી) ખરાખ.
મતલબ (ના) પેચ અર્થ.
નાનોમુનો (વી) જરાક
જેટલો.
હરખાતા (કી) ખુશીયતા.
ઉઘાડો (વી) ખુલ્લો.
સ્વભાવ (ના) ખાશીઅ-
ત, પ્રકૃતી.

ચુપ (વી) મુગાં.
ધુણાવીને (કી) હલાવીને.
ઈશારત (ના) નીસાની.
ઊતારવી (કી) ઠસાવવી.
છેતરવું (કી) ઠગવું.

પાઠ ૩૩ મો.

સીકું (ના) વાસણ ભરવ-
વાનું જાળીવાળું ગુથે-
લું દોરડાનું ગુછળું.
તકાવવું (કી) ધારીરહેવું.
છલંગ (ના) ફલંગ.
માંચી (ના) લાકડાનીપી-
ઠ, બગરની ખુરશી.
અંગારા (ના) દેવતાના
સળગેલા કોયલા.
સાયવવું (કી) સંભાળ
વું તપાસવું.
વાસ (ના) સોરમ.
શક્તી (ના) જોર.
સોડમ (ના) સુગંધ.

ખશેડી (કી) આંધો કરી
કાના (ના) કોરણ.
ક્યાંક (અ) કઈ જગ્યાએ.
ભારે (વિ) મોડું
વેહેમ (ના) શક.
ખોળે (ના) ભાર.

પાઠ ૩૪ મો.

ઉગારવું (કી) બચાવવું
આકાર (ના) ડોળ.
ખુશામત (ના) કાલાવા
લા.

ફેર (નામ) તફાવત.
અજાણ્યુ (વી) અતરા-
ખી, પારકું.

ધણી (ના) શેઠ.
ચેતાવે (કી) જાણ કરે
દોરી (ના) દોરવી, તેડી.
વર (ના) વાધના જેવું
લોહી, માંસ ખાનાર
જનાવર.

ગુણ (ના) ફાયદો.
ખરદાસ (ના) સંભાળ.
સરસ (વી) સારી.
જન્મથી (ના) જન્મે ત્યા
રથી.

કુરકુરીયાં (ના) કુતરી-
નાં બચ્યાં મોટીલાં.
જહાજાં (વી) ખ્યારાં.

ઝોકઝોક (અ) ઝોકદમ.
ભેગા (વી) ઝોકદા.

પાઠ ૩૫ મો.

ધાવલ (વી) જખમી.
કાપણી (ના) ધાસ તથા
અનાજ કાપવાનું કામ.
હોજ (ના) પ્રાણીના કું-
ડા, પાણીની ટાંકી.
ધારીનસ [ના] ધેરીરંગ
-લઘ [ના] અતઃકરણ.
દાતરડુ (ના) ધાસ તથા
અનાજ કાપવાનું.
વાંકુલોટાનું હથીયાર
મુઠ (વી) દોઢ.
સાવચેતી (ના) ખચર.
દારી; હોંશીઆરી.
કપાયો (કિ) વઢાયો.
ધા (ના) જખમ.
જખરો (વી) ભારે.
ધડધડ (વી) દડદડ.
વાટે [ના] રસ્તે
દાખણ (ના) દાખાણ.
જોરાવર (વી) જખરી.
અંચળ (વી) હોશિયાર.
મરણ (ના) મોત.
ઘટતો (વી) લાયક.

તરતખુદ્ધિ=ઘટતો ઉપા-
ય, જલદી સુઝે એ-
વી અક્ષર.

પાઠ ૩૬ મો.

અનાજ (ના) ધાન્ય.
મુખ્ય (વી) ઘણું મોટું.
સોડા (ના) અનાજના
ઉભા શેઠા.
ટોચ (ના) ઉપલોભાગ.
કૃપા (ના) મહેરબાની
વીતવું (કી) થવું હોવું.
ગતગત (ના) તરેહ ત-
રેહ; ભાતભાત.
ડાંગર [ના] ભાત.
પોચા [વી] નરમ.
પોલા (વી) પોકલ.
જથાખંધ (વી) સામટા.
ખાંધો (ના) ખધારણ.
ચતુરાર્થ (ના) ડહાપણ.
નખળા (વી) કમજોર.
મજબુત [વી] જોરાવર
આસપાસ (અ) આસે-
પાસે; ચોમેર.
ફાતરાં (ના) પડ; છોડાં,
ભીનાશ (ના) બેજ.
હંડા (વી) ટાઢવાળા.

હમેશાં [અ] રોજ.
સેવા [ના] ભક્તી.

પાઠ ૩૭ મો.

જગતકરતા (ના) જગત
નો અનાવનાર ઈશ્વર.
પ્રોટ (વી) મોટા.
હય (ના) ઘોડા.
વાહન (ના) ગાડી ઘોડા
વગેરે એસવાનું.
વિમાન (ના) સ્વર્ગની
પાલખી.
સાજ (ના) સામાન.
માનવી (ના) માણસ.
જગ (ના) જગત; દુનીયાં
ઉપજાવી (ત્રી) પેંદા કરી
વસ્તુઓ (ના) ચીજો.
સંસાર (ના) દુનિયાં.
પાર (ના) છેડો.
ખળવાન (ના) જોરાવર
રવી (ના) સુરજ.
ઠરાવ્યો (ત્રી) કીધો.
ઠાઠ (ના) ભયકો.
સમાસમાના (ના) વખતે
વખતના.
કાજે (અ) વાસ્તે.

(કવિતાની સમજૂતી.) [૭]

દુનિયાના બનાવના પરમેશ્વરે દુનિયામાં ઘણી ચીજો પેદા કરી છે, તેથી આખા જગતના લોકો સુખ પામે છે, તેના ગુણ ગાવા બે-શીએ છીએ તો પાર આવતો નથી ? [૧] પૃથ્વી, પાણી, ને મોટા મોટા પહાડો, ને ઝાડીમાં જે ઘણાં ઝાડો હોય છે તે; તેમ બળદો ઘે-રા ને જોરાવર હાથી, ને વિમાન જેવા બેસવાના તેજ પ્રભુએ બનાવ્યા છે. [૨] ચંદ્રમા, સુરજ અને તારાનો ચળકાટ, તેનો ભભકો બનાવ્યો છે, અને વખતે વખતના સુખનો સામાન પ્રભુ તે માણસને વાસ્તેજ કરીધો છે. (૩)

પાઠ ૩૮ મો.

નાળિએરી (ના) નાળિએ-

રતું ઝાડ.

ચિછા (ના) રેસા.

ટટી (ના) કામડાની વાડ.

ઝવલી (ના) નાળિએરી

નાં પાંતરાંની ગુંથીને

કરેલી ટટી.

ઠંડ (અ) છેક.

મેર (ના) બાળુ.

સાફ (બી) ચોખું.

ચીખ્દુ (વી) રેસાવાળુ.

કોપર (ના) કોપર.

ખીલે (કી) પાણીમાં કચડે.

કોપરેલ (ના) કોપરાનું

તેલ.

દોર (ના) જાનવર.

તાડી (ના) ખજૂરીનો ઢે

નાળિએરીના ઝાડનો

રસ.

કેક્ર (ના) નીશા.

ખુએ (કી) ગુમાવે.

બગાડ (ના) ખરાબી.

પાઠ ૩૯ મો.

કાસદ (ના) ખેપીઓ.

બંબાવાળો (ના) બંબો

રાખનારો.

બેભાન (વી) શુદ્ધી વગ-

રના.

મધરાત (ના) વચલી રાત

શુમારે (અ) આસરે.

શેરી (ના) મહોલો,

ઠોડ્યા (કી) અજાણ્યા.

ધશીને (કા) જુરસાથી.

દોડીને.

ખખડાવ્યા (કિ) ઠોડ્યા.

ભડકા (ના) મોટાં બળતાં

ફટાફટ (વી) જોરજોર.

અવાજ (ના) કડાકા.

નીસરણી (ના) સીડી.

મેડો (ના) માળ.

પથારી (ના) બિછાનું.

રંધાઈ (ક) ગુમખાઈ.

ઢંઢોળ્યો (કી) હલાવ્યો.

ધસડીને (કિ) ખેચીને.

વર (ના) માંડી.

પાઠ ૪૦ મો.

જાગ્રતિ (ના) સુદ્ધી.

સુર (ના) બહાદૂરી.

માંડ (વી) દીવાના.

કમાડ (ના) ખારણાં.

ધડાકો (ના) મોટો અ-

વાજો.

ચામેર (અ) ચારે બાજુ
નવાઈ (ના) અચરતી.
આધપધ (ના) દોસ્તદાર.
નિરાંત (ના) ચેન.
લાહ (ના) આગ.
હાથો (કિ) હાથો; ફર્યો
મિત્ર (ના) દોસ્તદાર.
બચાવવાને (કિ) ઉગાર-
વાને જવાડવાને.
પાડોશ (ના) પાસેનું ઘર.
લાગ (ના) દાવ.
કાળ્યો (કી) જડ્યો.
માર્ગ (ના) રસ્તો.
ચીસેચીસ (ના) ધાંટ
ધાંટા.

પાઠ ૪૧ મો.

અણીમુદ્ધ (વી) સહી-
સલામત.
ઉધરાંણું (ના) કાંઈ કામ
સાફ બધાએ શક્તિ
પરમાણે પ્રેસા ભરી
એકઠા કરવા તે.
ટીપ (ના) યાદી.
હરખાઈ (કિ) મગન થઈ
પાધરોજ (અ) શીઘ્રોજ
હડમેલો (ના) ધક્કો.
આંચક્ષ
તન (ના) શરીર.

ધુળે (ત્રી) કાંપે; થરથરે
બચાવનાર (ના) ઉગાર-
નાર.
હિમ્મત (ના) છાતી.
યુક્તિ (ના) તદ્દખીર.
મેદાન (ના) ખુલી જગો.
દયાળુ (વી) માયાળું.
પુરૂષ (ના) મરદે.
ઉગાર્યા (કિ) બચાવ્યા.
લોઠાં (ના) સુતારનાં ધ-
ડવાનાં ઓળાર.
રાચરચીલાં [ના] ધર-
શણુગારને સોબતો-
લકડ વગેરે સામાન
દાણોદણી [ના] અના-
જપાણી.
લુગડાંલત્તાં (ના) કપડાં
વગેરે.
ભેર [અ] સાથે.
કુટુંબ (ના) કુખીલો.
પાડોસી (ના) પાસેના
ઘરના રહેનાર.
પખીવાડીઆં (ના) પંદ-
ર વાડીઆં.
ખરેખરી [વી] સાચે-
સાચી.

પાઠ ૪૨ મો.

તપાસ (ના) તજવીજ.

જવાહિર (ના) એકબ-
તનું રત્ન.
દરબાર (ના) રાજકચેરી
ઝાડો (ના) તપાસ, જડતી
સાક્ષી (ના) સાહેદ.
અસર (ના) લાગણી.
ફેર (ના) તફાવત.
ફકીર (ના) સાંઈ.
ખોડું (વી) લંગડું.
સાંઈ (ના) ફકીર.
મેર [ના] બાજુ.
લાધ્યુછે [કિ] નાંખ્યુંછે.
ધારીધારીને (ક) તાકી
તકીને.
પારખી (કિ) ઓળખી.
હીડો (ના) ચાલો.
ડહાપણુ (ના) પતરાજી.
કશુ (વી) કંઈપણુ.

પાઠ ૪૩ મો.

બાદુગર (ના) મંત્ર જંત્ર
નો બાજુનાર ધુતારો.
શાખાશી (ના) માન.
અનુમાન (ના) કલ્પના.
સજા (ના) શિક્ષા.
રમુજ (ના) ગમત.
અચંખો (ના) નવાઈ.
મમ (ના) બાજુ.
ઓડું (વી) થોડું.

લંગડું [વી] પગે લુલુ.
બલુબલુતી [કૃ] આઝતી
સમજવાનું (કૃ) અક્કત્ર
લેરાની.

ચિત્ત (ના) ધ્યાન.

પાઠ ૪૪ મો.

આકડો [ના] આકડાના
પુલતું ઝાડ.

મળતાં (કૃ) સરખાં
જુદા (વી) નહીંમળતા.

ફાટ (ના) ચીરો.

છેક (અ) બહુ; ઘણી.

ડુંગરા (ના) ઊંચા ટેકરા

અડે (ત્રી) અડકે.

ઊંટ મેલે આકડો=ઊંટ

આકડાના ઝાડને

ખાય નહીં.

બકરી મેલે કંકરો=બ-

કરી કંકરો ખાય

નહી.

સાંભરતુ (ક્રિ) યાદઆવતુ

પાઠ ૪૫ મો.

મેઘાં (ના) ઘેટાં.

ચપળ (વી) હેંશીયાર.

ઠરેલ (વી) ખશી ન જા

ય એવા.

ધીમે (વી) ટાલો, ઠંડો.

જન્મારો (ના) જીંદગા-

ની, અવતાર.

ઘડાયો (ત્રી) બનાવ્યો.

ઠોકરાય (ત્રી) ઠોકરખાય

ભરવાડ (ના) ઘેટાં ચ-

રાવનાર.

ઊન (ના) ઘેટાંના ખાલ

ખિસ્તી (ના) વિશ્વાસી.

વેપાર (ના) રોજગાર.

લાખો (વિ) હજારો.

ઉપજેછે (ક્રી) પેદાથાયછે

કામળ [ના] સુવાળા.

કામળી (ના) ધાબળી.

હુંક (ના) ગરમી.

બફાર્થ (કૃ) રૂંધાર્થ.

નિમાળા (ના) ખાલ.

પાઠ ૪૬ મો.

પાઠ ૪૬ મો.

ગુણવાળી (ના) ક્ષાયદા-
વાળી.

શીંગાળી (વી) શીંગડાં
વાળી.

ખડ (ના) ઘાસ.

પગાળી (વી) પગવાળી.

આકાર (ના) ઘાટ, કેળ.

આંચળ (ના) થાંન.

ફાટ (ના) ચીરો.

રૂપાળો (વી) શોભીતો.

ભાળો [ક્રિ] જુવો.

વાળ (ના) ખાલ.

ગોવાળ (ના) ગાયનો

ચરાવનાર.

સંભાળ (ના) યરદાસ્.

ભલું (ના) સારું.

ખીર (ના) મોળો દૂધ-

પાક.

થાક (ના) મેહેનત;

શ્રમ.

ઠરે (ત્રી) બંધાઈ જાય

ઉપજે (ક્રી) થાય.

ઠંડ [ના] ટાલક; ઠંડક.

[કવીતાની સમજૂતી.] (૮)

ક્ષાયદો કરે એવી શીંગડા વાળી ગાય પાણી પીને ઘાસ ખાય છે.

એનો ઘાટ કેવો સારો છે, તેને ચાર પગ ને ચાર આંચળ છે (૧.)

તેના પગની ખરીમાં ચીરો છે, તે ને તેનો આકાર સારો છે તે જુ-

વેા; તેના પુંછડાને છેડે બાલનો ગુચ્છો છે ને રોજ રોજ ગોવાળી-
ઓ તેની બરદાસ લે છે. (૨) કોઈ વખત બેઠી હોય સારે હોઠ હ-
લાવ્યા કરે છે, તેમાં કોઈ કાળી હોય છે, કોઈ ઘોળી હોય છે, તેમ
કોઈ રાતી હોય છે, દોહોતી વખતે તેનું દુધ સારું દેખાય છે ને તે
દુધનાં દહી માખણ ને ધી થાય છે. (૩) વળી દુધના પેંડા બરસીને
દુધપાક બને છે ને ખીર ખાતાં મહેનત પડતી નથી, તે પણ દુધની
થાયછે, વળી બાસુદીને શીખંડ પણ દુધનાં થાય છે, તે પેટમાં ઠરે
છે સારે ઘણી ઠંડક થાય છે [૪]

પાઠ ૪૭ મો.

ગરમ [વી] ઉનવા; ગર-
મી રહે એવા.

ઘટ (વી) બડા.

ગોકળગાય (ના) એક જ
તનો ધીમે ચાલનાર-
જીવડો.

લાચાર (વી) કંગાલ.

રૂવાટાં (ના) ઝીણાખાલ.

હેરાન (વી) કાયર.

ગરદન (વી) ડોક.

લખડે (કી) લટકે.

રક્ષણ (ના) સંભાળ.

હુંદણા (વી) ગરમીવા-
ળા ગરમ.

શંખલા (ના) છીપપાણી
માનો જીવડો.

અવતરે (કી) જન્મે.

નરી (વી) ફક્ત; એકલી.

શુવાળી (વી) નરમ, ના
ગુક.

ગજ્યાણી (ના) ગજ
પનાનું રેશમી લૂગડું.

કિનખાખ (ના) કસખના
ખુટાવાળું લૂગડું.

ઉંઘાડું (વી) ખુલ્લું.

કોમળ (વી) કૂમળું.

સાફ (વી) ચોખ્ખું.

પાઠ ૪૮ મો.

ગાજવીજ (ના) ગડગડા-
ટને વીજળી.

વેગ (ના) જોરસો.

વાયુ (ના) વા પવન.

મેળ (ના) જુવાળના

પાણીના ફીણવાળા.
ખડકા.

જખકારો (ના) ચમકારો

કડારો [ના] અકળામણ

મુદલ (વી) ખીલકુલ.

ધોર (વી) ખીયામણ.

ગડગડાટ (ના) અવાજ.

કડાકા (ના) મોટા અ-
વાજો.

અધધધ (અ) અરેઅરે

ઝડી (ના) ઝરમરઝરમર

વરસાદ આવ્યા કરે તે

પલળીશુ (ક્રિ) ભીગનઈશુ

ફોરાં (ના) છાંટા.

ઝાપટું (ના) થોડીવાર વ

રસાદ આવીને રહી

જાય તે.

સોંસરી (વી) પાધરી-

અથડાય (કી) અદખાય.

ધડાકા (ના) અવાજ.

ગરજના (ના) ગડગડાટ

પાઠ ૪૯ મો.

સાચ (ના) સાચુ બોલવું

શીખામણુ (ના) ખોધ,
 કાયદાની વાત.
 વચન (ના) વેણુ, સુકન.
 આંચ (ના) ઝોખ, ઝાળ.
 વધતુ ઓછું (વી) કમી-
 બસતી.
 રચાદ (ના) રસ, ચડસ.
 મીઠું મરચુ (ના) ઊમેરો
 બભરાવીને (ક) નાખી-
 ને, મેળવીને.
 હૈયેથી (ના) મનથી.
 શાંભરતી (ક) યાદઆવ
 તી; ફામ આવતી.
 ભાવ [ના] ઈચ્છા.
 મસ્કરી (ના) મનક.
 પુરો (વી) પક્ષો.
 બંધાવું (કી) કબુલ થ
 વું, સહી થવું
 ફલાણું (વી) મમે તે;
 હરેક.
 નોડયું (કી) નહીપાળ્યું.
 બગાડ (ના) નુકશાન.
 માર (ના) સખ, શીક્ષા-
 ના સપાટ.
 પસ્તાવો (ના) ખેદ.
 સંભાળી (ક) સાચવી.
 સાચા બોલા (વી) ખ-
 રા બોલા.
 સામી (વી) જિલ્લી.

માયા (ના) હેત.
 સંતાડે (કી) છુપાવે.
 આસામી (ના) માણસ.
 નુકશાન (ના) હાણી.
 સાચને ન લાગે આંચ=
 સાચાને કસો મો લા
 ગતો નથી.
પાઠ ૫૦ મો.
 દોડાદોડ (ના) દોડધામ,
 નાસભાગ
 બુમેબુમ (ના) ઘાંટેઘાંટા
 ઊપાય (ના) ઈલાજ.
 મસળી (ક) ચોળી.
 આજોટવું (કી) ગોલાંટ
 ખાવાં.
 શેતરંજ (ના) પાથરવા-
 નુ શોભીતું ખીજાનું.
 લપેટી (ક) વીટાળી
 ઓલવી (ના) બુઝાવી.
 સહીસલામત (ના) ક્ષે-
 મ કુશળ.
 પોસો (ના) ખોખો.
 રસોઈ (ના) સંધવાનું.
 પેણું (ના) તળવાનુલો
 હાનુ વાસણ.
 સાવચેતી (ના) હોશી-
 આરી.
 માટી (ના) મટોડી.
પાઠ ૫૧ મો.

નાળચુ (ના) નળી.
 આંકળીકાંકળી (વી) ગ-
 ભરાયલી.
 લક્ષણ (ના) ગુણ, ટેવ
 ખીક (ના) ડર.
 ભીજવે (કી) ભીના કરે.
 ધીમે ધીમે (અ) હળવે
 હળવે.
 બુગતી (ના) તદખીર.
 ચાલુગમતુ (ક) નાપસંદ
 ઈચ્છા (ના) મરજી.
 ઈશારત (ના) નીશાની.
 રીસ (ના) ગુસ્સો.
 ગણકારે (કી) પતકરે.
 અફાળે (કી) ઠોકે
 ફાળ (ના) કુદકો
 ખીની (કી) ડરી.
 અચંખો (ના) નવાઇ.
 ચોપાસ (અ) ચારે બા-
 બુ ચોગરદમ.
પાઠ ૫૨ મો.
 વેગળી (અ) આધે
 નજીક (અ) પાસે
 હીમત (ના) ધીરજ
 બેનપણું (ના) સહીયણું
 લાડે (કી) ગેલ કરે.
 પરગામ (ના) પારકાગામ
 સાદ (ના) અવાજ.
 લાડીને (કી) ગેલકરીને.

વાહાલ (ના) પ્યાર હેત.
ઉપકાર (ના) પાડ, ચુલુ,
માયા (ના) હેત પ્રીતી.
સંભારે (ત્રી) યાદ કરે.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૫૩ મો.

શકડી (ના) શિસોળી-
આના પીછાનું જન-
નવર.

શીસોળીઆં (ના) શકિ-
ડીનાં પીછાં.

સાદાં (વી) ચિત્ર વગર-
બાર (ના) બોળે.

ધોરવું (વી) ગળામાંથી
સાદ કાઢવો ઉઘવું.

દર (ના) નાનું બાકુ,
ખાડો.

વીઆવ (કી) જાણે.

રૂવાં (ના) ઝીણા બાલ.
અણીદાર (વી) અણી-
વાળું.

સફેદ (વી) ધોળી.

મુઠું (વી) અણીવગરનું.

રીસેભરાયા=ચુરસે થાય.

હથિયાર (ના) ઓખર.
તીર (ના) વાંકું ફેકીને
મારવાનું હથિયાર.

અધ (વી) અડધા.
ખુંડ (ના) ઢુકકર.

કળી (ના) ખીલ્યા વગર-
નાં ફુલ.

ગડબડ (ના) તોફાન.

છાનીમાની (વી) મુગી
મુગી.

પાઠ ૫૪ મો.
પ્રથ્વીના (ના) ચારેખંડ-
ની ધરતી, આખું જગત.

પ્રદક્ષિણા (ના) આસપા-
સ ગોળ ફરી વળવું તે.

નજર (ના) નિઘા દ્રષ્ટી.

ચપટી (વી) એક પાસે
એઠેલી.

આધાર (ના) ટેકો.

અધર (વી) અતરંગ.

ઝડપ (ના) ઉતાવળ.

સ્થીર (વી) હાલે ચાલે
નહી તે.

સદા (અ) રોજ.

ફેરો (ના) ચક્કર.

કલાક (ના) અઢીઘડી.

ચોવીસકલાક=સાઠ ઘડી
(દહાડો ને રાત.

પાસ (ના) બાજુ.

ધંધો (ના) રોજગાર.

પાઠ ૫૫ મો.

નકશો (ના) ધર ગામ કે

દેશનો ચિતરેલો નમુનો

સમુદ્ર (ના) દરીઓ.

ઉત્તર (ના) ઉપલી દીશ

દક્ષિણ (ના) નીચલી દીશ

પુર્વ (ના) ઉગમણી દીશ

પશ્ચિમ (ના) આયમણી

દીશ.

લાડુ (ના) લાડવા.

ધરતી (ના) જમીન.

ખંડ (ના) જમીનના

મોટા ભાગો.

દિશા (ના) બાજુ પાસુ.

ઉગમણ (ના) પુર્વ દીશ

આયમણ (ના) પશ્ચિમ

દીશ.

નક્કી (ના) ખચીત.

વાંસો (ના) પીંદ; બરડો

નમુનો (ના) મુકાબલો.

ભુગોળ (ના) પ્રથ્વીનેદ

ગોળ.

પાઠ ૫૬ મો.

મથાળુ (ના) ઉપલુ પાસુ

કટકા (ના) ભાગ.

આસેલીઆ (ના) પ્રથ્વી

ઉપર સૌથી મોટો ખેટ.

ખેટ (ના) ટાપુ.

વળગેલા (ત્રિ) બેડાયેલા

અળગો (વી) અલાયધો.

મધ્ય (વી) વચલાં.

છેડો (ના) નાકુ.

પાઠ ૫૭ મો.	નીતી (ના) સારી રીત,	પ્રકાશ (ના) ચળકાટ.
સ્તુતી (ના) પ્રાર્થના બં-	સારી વર્તણુક	ભારી (વી) જખર.
દગી.	નીસર (ક્રી) નીકળું	ફાકટ (વી) નકામું.
નિર્ધન (વી) ગરીબ.	દુખીઓ (વી) હેરાન.	દામ [ના] ઠેકાણું.
બખશીશ (ના) ભેટ.	મુઠ્ઠને (સ) મને.	જશ [ના] શાખાશી, માન
સમર્થ (ના) જોરાવર.	સરજનહાર (ના) પેદા	ભક્તિ (ના) શેવા પ્રાર્થના
અધીક (વી) વધારે.	કરનાર (ઈશ્વર)	સંગ (ના) સંગત, સાથે
યોગ (વી) લાયક.	ભમે [ક્રી] ભટકે.	મદાએ (અ) રોગ.
જગજીવન (ના) જગત-	અન (ના) અનાન.	થાપ (ક્રી) આપ, સ્થાપ
નો જીવાડનાર ધણી.	કીર્તી [ના] મહીમા.	સકટ [ના] દુઃખ, કટ.

(કવીતાની સમજૂતી) (૯).

જ્યારે હું શહેરના બજાર બહાર ફરવાને નીકળું છું, ત્યારે ઘણા ગરીબ માણસો મારી નજરે પડે, અને આખી પૃથ્વીના લોકો દુઃખી માલમ પડે છે. ૧ શ્રષ્ટી પેદા કરનાર જોરાવર ઈશ્વર મને જેજે ભેટો કરે છે, તે બધાનો પાલાડ હું શી રીતે વાળી શકીશ. (૨). ઘણા ગરીબ લોકો ભુખને લીધે ઘેરઘેર ભટક્યા કરે છે, પણ જોઈએ તે કરતાં વધારે હું જગતના જીવાડનાર ધણી તે મને અન આપ્યું છે. ૩ પૃથ્વી, પાણીને આ સમાન એમાં તારોજ મહીમા આપે છે, હું જ્યાં જોઉં ત્યાં તારું ભારે જોર છે, ને તારા વગર કોઈપણ ખાલી ઠેકાણું માલમ પડતું નથી. ૪ હું જાણું તારા જશ મોટા છે, બહુ તે સારાં કામો કર્યાં છે હું તારું ભજન રોજ કરું એમ મને યુદ્ધિ આપ, હું હમેશાં સારી ચાલથી આપું એમ કર, ને સદ્રખાં દુઃખને તું મટાડી નાખ. ૨

પાઠ ૫૮ મો.	ધરાવનાર, ખીજ વ.	કચેરી (ના) રાજદરબાર.
મામલતદાર (ના) તાલુ.	ગંનો માજીએટ.	વેહ (ના) કાણું છીદ્ર.
કાની જમા બંધીઉ-	પહેરો (ના) ચોકી.	ફલવાઈ (ફ) ખાલી થઈ.

વારેધડીએ = હરવખત.
માયાકુટ (ના) અડઅણુ
ફેરવવી (ત્રી) જીચી ની-
ચી ફરવી.

અળખયુ (વી) અતરા-
ખી.

નોંધી (ફ) લખી, ગણી.

કામની (ના) ખપની.

શુમાર (ના) આસરો.

ખખર (ના) સમાચાર

પાઠ ૫૯ મો.

સાહેબ (ના) ટોપીવાળો
ગોરો અમલદાર.

પણે (અ) પાંહાં.

ખુન (ના) હતીરથી-

કે એર દીધાથી કોઈ-

ની હત્યા કરવી તે.

ગીતા (ના) ધર્મની ચો-

પડી.

તકરાર (ના) રકબક.

અપમાન (ના) ગેર આ-

ખર.

બોળકા (ના) અમદાવાદ

જીલ્લામાં એક ક-

સ્થો છે.

પરગણુ (ના) તાલુકો.

શીમ (ના) હદ, શીમ.

ટટો (ના) ઝંઘડો.

ધહાં (અ) આંહાં.

સાલ (ના) વરસ.

નીકાલ (ના) તોડ.

કારકુન (ના) મહેતો.

છેવટે (અ) આખરે.

તુમ ગામમે જાકર કોઈ

ખમનકેહરસે ગી-

તા લાવો = તમે ગા-

મમાં જઈને કોઈ

બ્રાહ્મણને ત્યાંથી એક

ધર્મની ચોપડી લા-

વો.

ખલુત અજા સાહેબ = ખલુ

સાર સાહેબ.

હસ્યા (ત્રી) દાંત કાઢ્યા.

દપકો (ના) દોષ.

પાઠ ૬૦ મો

એકાકાર (વી) એકમેક

સરખી.

લોટણુ (વી) ગોલાંટ ખા-

ય એવા.

શોક (ના) દીલગીરી.

યાહુ [વી] જાડા ગણાનું.

કલગીદાર (વી) કલગી

વાળી, તોરા વાળી,

શીરાજી (વી) કલગીદાર

ટોપી વાળુ.

લક્ષી (વી) મોરની પે-

ઠે કળા ફરી નાચ-

નાર.

થરથરી (વી) થરથર ધુ-
ન્યા કરે એવું.

ગીરેખાજ (વી) ગોલાંટ-
ખાતું.

જંગલી (વી) રાની.

આસમાની (વી) ભુર.

ચળકતા (વી) ઝળકતા.

લીશોટા (ના) કાપા.

કળા (ના) પાંખ પહોળી.

ફરીને નાચતું તે.

ગરદન (ના) ટોકું.

ખીલેલી (ત્રી) પહોળી

થએલી.

રળીઆમણું (વી) શોભા

વતું.

જોડો (ના) સાથી.

ગોથા. (ના) ગોલાંટ.

ગુલાંટ (ના) ગોલાટી-

આં.

લોધી (ત્રી) ગોલાંટ ખા.

પુલવે (ત્રી) મોટું કરે.

કુડાણુ (ના) ગોળ ચક

રડું.

ટોકે (ના) ગળે.

પાઠ ૬૧ મો.

અંગ (ના) શરીરના ભા-

ગ, શરીર.

ખોપરી (ના) માથાનું

તાલકું.

મગજ (ના) ખોપરી માં-
હેનો ભાગ.

થોમા (ના) થોમાના ગુ-
ચ્છા.

ટટાર [વી] સીકું.

તાળવું (ના) મગજ આ-
ગળનો ભાગ.

ખોચી (ના) ગરદન.

આંચ (ના) તુકશાન.

હડપચી [ના] દાઢી આ-
ગળની જગો.

મીચાય (કિ) વીચાય.

ખાળી (કુ) અટકાવી.

ભમર (ના) આંખની ઉ-
પરના કમાનદાર ખાલ.

નસકોરાં (ના) નાકનાં ખે-
કાણાં.

પાઠ ૬૪ મો.

ફેફસું (ના) શ્વાસ લેવા-
ની નળી.

રાક્ષા (ના) કચડવાના કે-
ફાડી ખાવાના ખેવડા

દાંત.

તાળવું (ના) મગજનો આ-
ગળનો ભાગ.

ડાચુ [ના] જડાચુ.

દાઢો (ના) પાછળના ખે-
વડા દાંત.

ફાડવું [કી] કરડી ખાવું

લાળ (ના) નીચળતુ થુક

કોઠો (ના) પેટ તથા વાં-
શ નીચેનો ભાગ.

ખજવેછે [કિ] કરે છે.

સ્વાસ [ના] દમ.

વાચા (ના) ખોલવું.

ઈંદ્રીઓ (ના) શરીરના
ભાગો. (આંખ, કા-
ન, કાન, જીભને, આ-
ગડી.)

પાઠ ૬૩ મો.

ખીકુ (ના) ધાસ ઉગેલી
જગ્યા

નધણીઆતુ [વી] માલી-
ક વગરનું.

ગંજી (ના) મોટો ઢગલો.

કાલાવાલા (ના) ખુશામ-
ત.

તરણુ (ના) તખતુ.

સરખુ (વી) પણુ જેવું.

નીરાશ (વી) નાઉમેદ.

આશાભગ.

નીચ (વી) હલકો.

અહેખો (વી) કીનાવાળો.

અહેખાઈ. (ના) કીનો.

જોડીકાઢેલી (કુ) બનાવ-
ટની.

વાવરવા [કિ] વાપરવા.

સાચવવા (કિ) સંભાળ

વા.

હક (ના) દાવો અપ્તી-
આર.

સરખો (વી) ખરાબર.

ખળવું [ક] દાઢવું.

પાઠ ૬૪ મો.

ફૂર (વી) ધાતકી.

સોગન (ના) કસમ, સ-
મ.

ઉપદેશ (ના) ખોધ.

સુકૃત (ના) સારાં કામ.

હરી (ના) પરમેશ્વર.

પ્રતાપ (ના) જોર, મહેર.

વસ્ત્ર (ના) લુગડાં.

જન (ના) માણસ.

ખુલ્લે (વી) ઉઘાડે.

નવરંગ=તરેહ તરેહના
રંગના.

કંગાળ (વી) ગરીબ,
લાચાર.

ખીછાતું (ના) પાથરાણું.

વય (ના) ઉંમર.

વચન (ના) શબ્દ, શુ-
કત.

જુઠા [વી] ખોટા.

મુખ (ના) મોઢું.

વહે (કી) ખોલે.

દીસે (કી) દેખાય.

ડર (ના) ખીક, ધાક.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૧૦)

ધણા માણસો રસ્તામાં પડેલા (રક્ષણતા) તેમને હું ઉઘાડે શરીરે જોઈ છૂંકી, પણ મને તો સઘળા શરીર પર પેહેરવાનાં જાત જાતનાં લુગડાં મળે છે, ૧. કેટલાક ગરીબ લાચારોને રેહેવાનાં ઘરખાર મળતાં નથી, પણ મને તો રેહેવાને સાઈઝ ધર છે, અને સુવાને સારી પથારી છે. ૨. બીજા કેટલાક માણસો નાની ઉંમર થકી મોંમાંથી નકારા શબ્દ બોલતાં શીખે છે. તેઓ મોડે ખોટા કસમ ખાય છે, એવા પાપી માણસો માલમ પડે છે. ૩. મને શીખામણ થકી સારી અક્ષર આવી, એ પરમેશ્વરની માહારા ઉપર મેહેર છે; મારે હવે હું બીહીને સારાં કામજ કરું, કે તેથી તે પરમેશ્વર મારા ઉપર ખુશી રહે. ૪.

પાઠ ૬૫ મો.
સીક્ષા (ના) મોહોરો,
છાપ.
નરદમ (વી) બીલકુલ
વમામ.
વળાં (ના) ગુછળાં.
ભાષા (ના) બોલી, લી-
પી.
અડી (ના) સીક્ષા પાડ-
વાનો સાંચો.
તળીયું (ના) નીચેનો
ભાગ.
બેળી (ક) મેળવી.
ઉપયોગ (ના) ખપ.

નર્થા (વી) એકલા, ફક્ત.
ગટ્ટા (ના) ગાગડા.
ખડક (ના) જમીન કે
પાણીમાં ઢંકાયેલા મ-
જબુત પથરા.
શોભીતી (વી) સોભાવ-
તી.
તોલ (ના) વજન.
હીરસે (ના) ભાગે.
મેળવે (ત્રી) ભેળે.
છપાય (ત્રી) છાપ પડે.

પાઠ ૬૬ મો.
ચાલ (ના) ધારો.
માંડાઈ (ના) નાદાની.

કંઠી (ના) ટોકની સા-
નાની શાંકળી.
શીયાળો (ના) ટાડની
મોસમ.
ચોમાસુ (ના) વરસાદની
મોસમ.
ઉનાળો (ના) તાપની
મોસમ.
નાત (ના) જમણવાર.
પૂરતી (ના) મજબુતી.
ઉજળા (વી) ધોએલા.
જરૂરીઆત (વી) ખપ-
નાં.
પઈશાદર (વી) તાત્રે-

વંત.

બાવરતાં (કૃ) વાપરતાં.
કરબ (ના) દેવું.
મૂરખાઈ (ના) બેવકુશી.
નયળાં (ના) કમળેર.
ગેરકાયદા (ના) નુકશાન.

પાઠ ૬૭ મો.

ગંધક (ના) સળગી હોડે
એવો પીળો રંગનો
પદારથ.
હથીયાર (ના) ઓગ્ગર.
ભરતર (ના) રસ ગા-
ળીને કરેલું બનાવ-
ટનું લોહું.
ધડતર (ના) ધડીને કરે-
લું લોહું.
પોલાદ (ના) ખર લોહું.
મળેલું (કૃ) ભળેલું.
તપાવી (કૃ) ગરમ કરી.
ગુના (વી) અસહના.
કાળમાં (ના) વખતમાં
કાંસુ (ના) એક જાતની
ખરડ ધાતું.
ભેળ (ના) મેળવણી.
ગોંધુ (વી) સસ્તું.
તોલો (ના) ડર વાલ.
પરંશા (ના) દોડીઆં.
લીસો (વી) સાફ.

હિપયોગી (વી) અપની.
ઈશ્વરકૃપા (ના) પરમે-
શ્વરની મેહેરબાની.
ઓગળી (કૃ) રસ થઈ.
હરે છે (કી) ગંધાઈ જન-
ય છે.
સખત (વી) મજબુત.
ખરડ (વી) ભાગી જન-
ય એવું.

કદાયાં (ના) છાછર; પેણા
લોહાની તાવડી.
સામાન (ના) ચીજો.

પાઠ ૬૮ મો.

કાટલાં (ના) તોળવાનાં
ઓગ્ગર.
ખાંડી (ના) વીસમણ વ-
જનનો બોળો.
અધોળ (ના) સાડચાર
ટાંક અઢી રૂપઈયામાર
કળશી (ના) સોળમણ વ-
જનનો બોળો.
નવટાંક (ના) પાંચરૂપી-
યામાર, (૯ ટાંક)
ગજ (ના) ૨૪ તણ.
તોલખંધ (વી) તોળામે
ભરતખંધ (વી) ભરીને.
પ્રકાર (ના) જાત.
અધસેરો (ના) અચ્છેરો
હરકત (ના) અડચણ.

હારો (ના) સાતમણનો
બોળો.

ભાર (ના) ૨૪ મણનો
બોળો.

રતી (ના) છ ચોખા.
વાલ (ના) તણ રતી.
ગદીયાણો (ના) ૧૬વાલ.
ચણોડી (ના) ગુંદ.

પાઠ ૬૯ મો.

મણિકો (ના) મણમાય
એવું વાસણ.
તણ (ના) બે આંગળ.
વીધાં (ના) ૨૦ વસાનુ
ભરત.
વીશવાશી (ના) કાઠી,
વસાનો ૨૦ મો ભાગ.
વાંમ (ના) ૬ હાથ.
વગેરે (અ) શીવાય.
પરવાહી (વી) પાણી ને-
વા નરમ.
પદારથો (ના) ચીજો.
સેરીઓ (ના) શેર માય
એવું વાસણ.
માથાકુટ [ના] કટાકુટ.
કુટ [ના] મુથારી અડ-
ધોગજ, બાર ઈંચ.
એકર (ના) ૪૮૪૦ ચો-
રસ વાર.

અંતર [ના] તદ્વાવત.
અસલ (અ) અગાઉ.
મૈલ (ના) પર ૮૦ ફુટ.
ધંધાદારી (ના) વેપાર કરનારા.

ધરાક (ના) શોદો ખરીદ કરનાર.

દંડાય (કી) શીક્ષા થાય.

પાઠ ૭૦ મો.

વિવેક (ના) સલુક.
મરગ્ગદા (ના) અદ્ય;
અંદાજે.

નોખડાઈ (ના) હલકાઈ.
નાનપણ (ના) બચાપણ
સલુકાઈ (ના) મરગ્ગદા.
ઝોળખીતો (વી) જાણીતો,
પીછાનવાળો.

અદ્ય (ના) અંદાજ.
વરતવું (કી) ચાલવું.

નમવું (કી) વાંકાવળવું
નમસ્કાર (ના) નમવું

જેગોપાળ (ના) જુહાર.
જુહાર (ના) જે ગોપાળ

પટેલ (ના) ગામનો ઉપરી
અરસપરસ (અ) સામ

સામા; એકબીજાને.
ધારો (ના) ચાલ, રીવાજ.

જ.

પાઠ ૭૧ મો.

ચેષ્ટા (ના) મજાક.

વિવેક (વી) સલુકાઈ વાળા.

અવિવેકી (વી) સલુકાઈ વગરના.

સરત [ના] ધ્યાન

ફળીયું (ના) શેરી.

લખોટે (ના) મંજે.

મનસુખો (ના) વીચાર.

કાછડી (ના) વાંસાનો ની

એ ધોચવાનો પોતીયાનો છંડો.

ધમકાવ્યા (કી) ધાક દી

ધો; ધમકી આપી.

વાર્ધા (કી) અટકાવ્યા.

પાઠ ૭૨ મો.

નીવડયો (કી) નીકળ્યો

ત્રવાડી (ના) એક જાતની

અટક, ઝોખાત.

અવકાર (ના) આદરભાવ;
આદરમાન.

ધનભાગ્ય=મોટું નશીબ.

પગલાં (ના) ડગલાં; કદમ

મજ (સ) મુજ, હુ.

આંગણાં (ના) બારણાં.

વળાવવા (ક્ર) વઢાયકરવા

સોબતી (ના) સાથી.

રીતભાત (ના) ચાલ ચલગત.

પાઠ ૭૩ મો.

કકલાણ (ના) ખુમ, સોર,

માંડમાંડ (વી) મોડે સાથે ખાલી ખાલી.

કહણ (વી) મુશીબત.

હાંક (ના) ખુમ.

રગ્ગ (ના) પરવાનગી.

આપ તેવા બેટા=જેવા

આપ તેવા દીકરા.

વડ તેવા ટેટા=જેવા વડ

તેવાં તેનાં ફળ.

દાવકાઈ [ના] ડહાપણ.

પાઠ ૭૪ મો.

પાથરણ [ના] વિજાનું.

લોટો (ના) કળશીઓ

કંસાર (ના) લાવસી.

મોટોજેટો (વી) નાના-

મોટા કહેડા ભરડીને.

ભરડીને (કિ) કચરીને,

ભેટયા (કી) છાતીએ બા

ક્યા.

ખખરઅંતર (ના) સમાચાર.

માંદો (વી) કાયલી.

શરમાઈ [કિ] લજવાઈ.

પાઠ ૭૫ માં.

મિત્રાચારી (ના) દોસ્તી.

કુશળતા (ના) સુખકારી,

કર (ના) હાથ.

આગમન [વી] આવવા	પરણામ (ના) નમસ્કાર	રસ.
મગ્ન (વી) ખુશી,	ગંગાજળ (ના) ચોખ્ખું	કેદ (ના) નીસો.
સહિત (અ) સાથે,	પાણી	ખેલી (ક) રમી
પંડીત (ના) વિદ્વાન	શાંત (વી) ધીમા	ખેલ [ના] રમત
નિતો (ના) દોસ્તદારો.	સ્નેહ (ના) હેત; પ્યાર	લદાવટી (ના) વદાવટી
વદે (કી) ખોલે	મીત્રાઈ (ના) દોસ્તી.	કપટ (ના) દગો
મધુરી (વી) મીઠી	મુરખ (ના) ખેવકુદ	સ્વારથ (નાં) મતલબ
પાણી (ના) વેણુ, શબ્દ	ગમત (ના) રમૂજ,	સગાઈ (ના) સબંધ
પ્રથમ [અ] પહેલાં	પરસ્પર (અ) અરસ પ	જોખમકારી (વી) ધા-
		સ્તી ભરેલી

[કવીતાની સમજૂતી.] (૧૧.)

વિદ્વાને વિદ્વાન બને દોસ્તદારો મળે તો મોડેથી શારા શારા શબ્દ ખોલે, અને પેહેલાં એક ખીજને નમસ્કાર કરીને પાણી પાય. પછી પાન સોપારીની ખીડી આપીને શરીરની સુખાકારી પુછે, પછી હાથ જોડીને કહે કે અહીંયાં શા કારણે આપનું પધારવું થયું? પછી તે વાતચીત કરી સાંભળી ધીમા પડી હરખભેર જુદા પડે, વીદ્વાને વીદ્વાનના અરસપરસના હેતથી તેમની દોસ્તીમાં તેમનુમનખુશ રહે છે. [૧]

મુરખે મુરખ બને દોસ્તદારો મળ્યા કે પેહેલાં તેઓ એક ખીજ ગાળા દઈ આનંદ પામશે, પછી એક ખીજને લાત મારી વાતચીતમાં મજાક મસ્કરી કરતા જશે; તેઓની દોસ્તીના કારણમાં તેઓ એક એકને નીશા કરાવશે, અને છેલ્લે રમત રમીને લગાઈ ઠંડો કરી ઘેર જશે; એવા મુરખ માણસ મોડે મીઠા શબ્દ ખોલે ને દીલમાં કપટ રાખે તેઓ મતલબ સુધીજ વળગી રહે; એવી જાતને નુકશાન ભરેલી મુરખ માણસની દોસ્તી જાણવી. [૨]

પાઠ ૭૬ મો.

કરોડ (ના) બરડાની વ-
ચમાનું ઉલું હાડકું
રક્ષણ (ના) બચાવ.
કુકો (ના) દમ લેવાની
કોથળી.

આસ (ના) દમ.
ઝાલર (ના) કેર, જી-
લતી ચામડી.
પાર (ના) સુમાર.
શક્તી (ના) બળ.
ટેરવું (ના) આંગળીનું
દીચકું.

જગ્યા (ના) ઠેકાણું.
ખોળી (ક્રિ) શોધી.
સમુદ્ર (ના) દરીઓ.
ખાડું (ના) નદીનો રે-
તાળ કાંઠો.
સેકડો (વી) સો.
વરસોવરસ (અ) હરસાલ

પાઠ ૭૭ મો.

મોતીઆ (ના) શેવાળ.
મેડેથી (ના) માલેથી.
પરશાળ (ના) ખોંચ ત-
ળીયાની જમીન.
વરાળ (ના) બાફ.
મળસકું (ના) સહવાર.

તાલક (ના) ડાંડક.
તમાસો (ના) ખેલ.
તાસક (ના) ઢાંકણું.
ચતી (વી) સવળી.
ઉપાડીને (ક્રિ) ઊચકીને
દાઝી (ક્રી) બળી.

પાઠ ૭૮ મો.

ગમ (ના) સમજ.
ચુશી (ક્રિ) શોરી.
વાંસે (અ) પાછળ.
રજ (ના) રજકણ.
છોડીઆં (ના) લાકડા
છોડાં.

કુકીને (ક્રિ) કુકમારીને
બડકો (ના) બળતું.
મેશ (ના) કાળજી,
પીઠીઆં (ના) બારવટીયા
ફારાં (ના) મોટા છાંટા.
ફરફર (ના) ઝીણી છાંકી

પાઠ ૭૯ મો.

વરસાદ [ના] મેઘ.
આડુઅવળું (અ) અ-
હીઆં તહીયાં.
અચરજ (ના) નવાઈ.
દસ્યુ (ક્રી) કહેવાયું.
બેટા (ના) દીકરા.
ધરતી (ના) જમીન,

પાઠ ૮૦ મો.

બગલું (ના) જોક બાત.

નું લાંબી ચાંચનું
પક્ષી.

તાલ (ના) મળ.
શીરોઈ [ના] સાંકડા મેં
નું ઉડુ વાસણ.
ટોળ (ના) મળક મરક-
રી.

નોતર (ના) જમવાનું
કેહેણું.
છાછરી (વી) પહોળી,
હડી નહીં.
ફાંફાં (ના) ખોટી મહે-
નત.

ચપચપ (વી) ઝડપથી.
પરોણો (ના) પરદેશી ઉ-
તરેશો.

મળ (ના) લહેળત.
રસોઈ (ના) જમણ.
ગમ, (ના) ગુમ, બચ.
તક (ના) વેળા વખત.
ચુકવી (ક્રી) ભુલાવી.
આમહ (ના) બળાતકાર
ટગરટગર (વી) એકી ન-
જરે.

મલકાવીને (ક્રી) હસીને.
દાઝ (ના) બળાપો, ગુસો

પાઠ ૮૧ મો.

જીભાસી (વી) જીભાખોર.
છકેલ (વી) છાકેલો.

ખતા (ના) ઠોકર.	છેલ (વી) વરણાગીઓ.	દુરગુણ (ના) ખરાખગુણ.
બમેલ (ક) બટકેલ.	ઠગાય (કી) છેતરાય	હાણુ (ના) નુકશાન.
કપુત (ના) નહારો છો- કરો.	ઠોકરો (ના) ખતા; ઠેસ.	વળગે (કી) બાજે.
ગોઠીઆ (ના) મળલીઆ	પીતા (ના) બાપ, તાત.	સહી (અ) નક્કી.
મનખો (ના) જીદગાની.	ગમાર [ના] ગામડીઓ.	ફળ (ના) ફાયદો.
જુગડુ (ના) જુગાર.	પીટાય (કી) ઢીકાય.	વળગી [કી] બાઝી.
	પોઠીઆ (ના) સાંઢીઆ.	એજે (વી) ફોકટ.

[કવિતાની સમજૂતી.] [૧૨]

એહેકેલો સેહેલાણી છોકરો ખતા ખાધને છેતરાય છે, તે જુઓ રમનારાની સંગત કરે છે ને ઘણી ઠોકરો ખાય છે, જુતની પેઢે તે બટકે છે, ને બાપ તેને નહારો છોકરો કહે છે, એવા ખીન શમજનો ચાર મલ્યાલા હોય તે સાંઢીઆની માફક માર ખાય છે. ૧. જુગાર રમવો એ ખરાખ ટેવ છે, એમાં ઘણા લોકને નુકશાન થાય છે, માણુસને એ બાઝી પડે તો તેથી તે પાછો હઠે નહી; જુગાર રમવો એ ખરાખ ટેવ છે; એ નક્કી, એમાં કાંઈ પણ ફાયદો નથી, જે માણુસ એને બાઝી રહ્યો તેનું જીવતર ફોકટ ગયું એમ જાણવું (એટલે એથી પૈસાની તથા આખરની ખરાખી થાય છે.) ૨.

પાઠ ૮૨ એ.	બાપદાદા (ના) ધરડા ત- રડા.	બોળો (વી) નીખાલસ.
વણુજારો (ના) પોઠી છ	જંગલ (ના) વન વમ- ડો.	ગોદવુ (વી) એન પડવું.
પર અનાજ નાખી વેપાર કરનારો.	ડીમણા (વી) બટકા.	પરાયુ (વી) પારકું.
પેઠી (ના) એલાદ.	ખોલ (ના) બખોલ ઝુ- કા.	સંતાર્થ (ક) છુપાર્થ.
શીઆળ (ના) કોલહા જેવું જાનવર.	બાઈબાંધી (ના) દેસ્તી.	પંધારજો [કી] આવજો.
વેહેમ (ના) ચક.	પાઠ ૮૩ એ.	રામરામ [ના] જુહાર.
સગપણુ (ના) સગાર્થ.	દેસ્ત [ના] બાઈબાંધ.	કુકડી (ના) મરધી.
કુટખી (ના) પીતરાર્થ.		પસ્તાવા (ક) દલગીર થવા
		વહાલાં (વી) ખારાં,

પાઠ ૮૪ મો.

સખધ (ના) વળગણ.
બરાડવા (ક) પોઝારવા.
છોડાવ્યું (ક) મુકાવ્યું.
ચંડાળ (વી) પાપી, દુષ્ટ.
હુચ્યા (વી) હોંગા.
કાળુકર=મો સંતાડ.
ખડો (ના) મુરધીનુંધર.
લાજ (ના) એખ, શરમ.
ખોટ (વી) ખરાખ.
સ્વભાવ (ના) ખશીયત.
સાર (ના) મતલબ.
મતલબ (ના) સ્વારથ.
સાધના (ક) પારપાડવા.
લાંગો (વી) ઉડો, ધણો.

પાઠ ૮૫ મો.

ઉદાસ (વી) દલગીર.
સંતાપ (ના) દુઃખ.
સ્નેહ (ના) પથર પાટી.
છાનોમોનો (વી) મુગો.
મુગો ચુપકીથી.
હનેલી (ના) ઉંચી ખાં-
ધણીનું ધર.
ખાઈ (ના) એકખાઈ.
ધટારત (વી) લાપક.
રળીઆમણો (વી) રો-
આવતો.
ધડો (વી) ટાલો.
મુંદર (વી) સારાં.

વીણી (ક) ચુટી.

પાઠ ૮૬ મો.

ડોશી (ના) ધરડીખાયડી.
સાળતાળ (વી) સારાં;
સારી પેટે.
ગમત (ના) રમુજ.
અંધાપો (ના) આંધળા-
પણું.

લાચાર (વી) નાચાર.
વાળું (ક) ધીરજપમાડુ
મીચીને (ક) વીચીને.
દરકત (ના) અક્ષર.
મજેની (વી) સારી.

પાઠ ૮૭ મો.

ભાગ્યવાન (વી) નસીબ-
વાળો.

હાલ (ના) દશા હવાલ.
પીડા (ના) દુઃખ.
મટયો (ત્રી) દુરથયો.
શાખાશ (અ) ધન્યછો.
કરકરી (વી) ખડખડડી
ખાલી (ના) ઝઝણી.
અંગારો (ના) ચણુગારો.
દાઝે (ત્રી) બજો.
બુલતો (ત્રી) વીસરતો.

પાઠ ૮૮ મો.

કમુલત (ના) હાકહેવીતો.
ઉતરે (ના) જવાબ.
વાળો (ત્રી) દીધો.

ધુણાવ્યું (ત્રી) હલાવ્યું.

ખાગોડું (ના) પગના ધુ-
ટણુ આગળનો ભાગ.

ઉહાડવા (ક) ઉભો કરવા.
માથાફાડ (ના) મેહેનત.
ઉચ્ચાર (ના) વેણુ શબ્દ.
રોરો (ના) રડરડ.

ખાથ (ના) ખેલાયનું છા-
તી સાથનું દળાણ.
ખતિજો (ના) ભાઈનો.
છોકરો.

ખેહુરો (વી) કાને સાંભ-
ળે નહી તે.
મુગો (વી) મોંડે બોલે-
નહી તે.

પાઠ ૮૯ મો.

આસનાવાસના (ના) સે-
વા ચાકરી.
સદઅદસ્થ (ના) સારા-
માણસો.

કાળ (ના) ફકર; ધારકો.
ઈશારત (ના) નીશાની.
ઢોર (ના) મુરખ.
ચાળ (ના) કોરણ.
લોવા (ક) લુછવાં.
નહલ (ના) અંતઃકરણ.

પાઠ ૯૦ મો.

દશા (ના) હાલ.
આવતરે (ત્રી) જન્મે.

કીકો (ના) નાનોછોકરો.	ગમેલો.	સોપે (કી) ધીર.
ઉગડા (વી) વસ્તી વગર.	ધડાકો [ના] મેડો અવા- નો.	કાજ (ના) કામ.
નો આવાળસે.		બંગી (ના) બાંગળીનારે
જનમથી [ના] અવતરે	ધમધમતો(વી) પાહુ ઉભો.	માણસ.
સારથી.	ચોતરફ (અ) સારે આ- જુએ.	અપ્રીણી (ના) અપ્રીણ
ઉપોગ (ના) ખખ.		ખાનારો માણસ.
પાઠ દર મો.	સડસડ (વી) દડદડ.	કન્યા (ના) કુવારી છોકરી
અવસ્થા (ના) હાલ.	મોંઘી (વી) ઘણી કીમતી	નવ (અ) નણી.
ગાયન (ના) રંગતાન	દોલત (ના) માયા પુછ;	સોગત (ના) સંગત.
ઝડપ (ના) ઊતારણ.	આચરણ [ના] ચાલ.	રમે (અ) નહીંતો, રમેને
સ્વાદ (ના) ચાખવું તે.	લીસો (વી) ટાઢો.	મતુલ (ના) માણસ.
વાસ (ના) સુગંધ.	અચાન (વી) બોળા, વ	વ્યસની (વી) દેવ રાખ
ગુલાબ, મોગરો (ના) ખુ-	ગર ભણેલા.	નારો વ્યસનખોર.
રમોહર દુલનાં નામ.	ઈશ્વરી [વી] દેવતાઈ.	પસ્તાય (કી) દલગીર
અવગુણ [ના] નુકશાન.	ઉગરી [કી] બચી.	ધાય.
નરસી (વી) ખરાબ.	પાઠ દર મો.	દોપ (ના) ઠપકો.
મારખે (ના) રસ્તો.	કેક (ના) નીસા.	લજવાય (કી) શરમાય.
છુટકો (ના) નીકાસ.	નિંદા (ના) બદબોધ.	નાત (ના) જ્વતબતના,
પાઠ દર મો.	ઉચરવું (કી) બોલવું.	માણસો.
શિખર (ના) ટોચ, ઉપ-	બ્રાંતિ (ના) વહેમ.	ચેતો (કી) સમજલેઓ.
લો જાગ.	કીર્તિવંત (વી) આખર-	નર (ના) મરદ, બાપડો.
જનજાનમુખી (વી) ખ-	હર.	નાર (ના) બઈરી.
ળતા બોનો.	કરંત (કી) કરવું.	જીવતર (ના) જીવમાની.
ચમત્કાર [ના] અચમો.	રોસ (ની) ગુસ્સો.	ધિકાર [ના] તિરસ્કાર.
પુણ્ય [ના] ધર્મ.	શિર (ના) માથું.	વળગશે [ના] બાંહેડો.
અકિલવાન [ના] બકિલ.	જમ (ના) જગત.	રેલ (ના) પાકારનાં ચ
કરનાર.	કેરી (ના) નીસા કરનારો.	દી આવેલાં ભણપુર-
દ્યેવ (ના) ખેતર.	લાજ (ના) આચર.	પાણી.
મોગરો [કી] રસ ઘણ	વિશ્વાસ (ના) ભરોસો.	ખેલ (ના) રમત,

(કવિતાની સમજૂતી.) (૧૩.)

જે ફરી હોય છે તેની દુનીઆમાં આખર ગણાતી નથી; તેથી તેનો ભરોસો કરીને કાઈ તેને કામ સોંપતું નથી; જે માણસ ભાંગ પીએ છે અશીણુ ખાય છે, ને ફેફ ફરે છે, તેને કાઈ છોકરી પરણાવતું નથી. (૧.) તેવા ફરીની સંગત કરતાં બધા માણસો ખીએ છે કે રખેને એની સંગત કરીશું તો કોડો આપણી બદબોઈ કરશે; કાઈ ખીજો માણસ કાંઈ વસ્તુ ધરની ચોરી જાય, તો તેને, વેહેમ ફરીને માથે આવે કે એણે લીધી હશે. (૨.) કાઈ સાફ આખરદાર માણસ હોય તો તરત તે ફરીનો ભરોસો કરતું નથી માટે જે કાઈ માણસ ફેફ કરવાની ટેવ પાડે છે તે પછી મનમાં ધણો અશ્વેસ કરે છે, કેમકે ફેફ કરવાની ડેવ પડેલી તે પછી જતી નથી.) (૩.) ફરી માણસ પોતાનો યુસ્સો ખીજા ઉપર કાઢાડે, ને પોતાને જે ખરાબ ટેવ પડી હોય તેનો ઠપકો તેને મુકે છે; જ્યાં એકલો બેઠો હોય ત્યાં શરમાય છે. ને પોતાની નાતના કાઈ માણસો પોતાના જે વા થાય તેવા ઈલાજ જોયા કરે છે. (૪.) તે માટે તમે સઘળા માણસો સમજે લેજો, ને એવા ફરી માણસ સાથે તમે જોલો ચાલો નહી; જે બધરી ફરીને પરણી હોય છે, તેના જીવવાને ધિક્કાર છે. (૫.) ફરી વસ્તુ (ભાંગ, અશીણુ, માજમ, તાડી, છર) વગેરેની સંગત તમે કરો મહી, નહી તો તમારે મળે તે જામાયે સાપ, ફેફ, ને રેલનાં ચક્રલા પાણી, જે ત્રણ સાથે તમારે રમત કરવી નહી, કેમકે (સાપ કરડે ફેફ ગળે ખાજે, ને પાણી ખુડાડે). (૬.)

પાઠ દર મો.	અવીચાર (ના) વગર	વખોડવું (કી) વખોડવું.
સમરી (ના) એક જાત	વીચાર.	ભરાવ (ના) સોખા;
ની ફરણી.	મડાણો (ના) એળો.	ફેખાવ.
હાથ (ના) વક્રાન.	નીકાણવું (કી) નેવું.	બકાઈ (ના) મોટાઈ.

સળવી (કી) એમ સ- ગાડી.	જેવું ખીયામણું જા- નવર.	ચાંચનો.
મુંદલે (વી) ખીલકુલે.	ધજ (ના) નીશાન.	ખાણુ [ના] જોડાનું ઉ- પણુ ચામડું.
શીકારી (વી) શીકાર ક- રનારાં	એકવચન (ના) જેમાં એ કનીજ સંખ્યા માણ-	પીશોરી (વી) ઉભી ચાં- ચનો; પારસી સાર્થ.
ખેચતાણુ (ના) ખેંચા ખેચ.	મ પડે તે શબ્દ.	નરી (ના) ઉંચી જાતનું સાફ ચામડું.
પિક્કારતી (ક) તિરસ્કાર કરતી.	બહુવચન (ના) જેમાં એ ક કરતાં વધારે સં- ખ્યા જણાય તે શબ્દ	ચંપળ (ના) ખાણુ ચાંચ ને ખડા વગરનો જોડો.
સંકટ (ના) દુઃખઆપદા.	વારેધડીએ (અ) હર વ- ખત.	કાલખુત (ના) જોડામાં ઠોકવાનું મોચીનું
વખાણી ખીચડી દાંતે વળગે=જેની તારીફ કરીએ તેથી માહું	અડચણ (ના) દગ્ગત.	લાકડાનું જોખર
માય (જેનાં વખાણુ કરીએ તે માંથે ચઢી જાય).	પાઠ ૯૬ મો.	સપાટ (ના) ચાંચ તથા ખડાવગરનો જોડો.
ફાયદાવાળી-ગુણવાળી.	પુરૂષ (ના) મરદ, નરની- જાતી	ચાર (ના) સોય જેવું કા ણું કાચવાનું મોચી- નું હથીઆર.
અવગણના (ના) તિરસ્કા- ર, પિક્કાર	સખસ (ના) માણસ.	મુગવાઈ (વી) વાળેલી- ચાંચનો ઉચી એ- ડીનો.
પાઠ ૯૫ મો.	આપ (સ) તમે ને ઠોકા- ણે વાપરવાનો માન ભરેલો શબ્દ	મોચી (ના) જોડા સીન- નારો.
સાર (ના) મતલબ.	આસામી (ના) સખસ	ચકલી (ના) ચામડાના જોળ કડકા.
નાન્યતર (ના) નપુસક.	ગુરજી (ના) ઉસ્તાદ.	દખણી (વી) સરખા ખાવાનો દખણી સો-
નર પણ નહીં ને ના- રી પણ નહીં તે.	હલકો (વી) ઉતરતો.	કોને પેહરવાનો.
તીરાહીત (વી) નીજે.	વહાલો (વી) હોતેસરી.	મામડીઆ (વી) એક
સર્વન્નમ (ના) નામને ઠોકાણે વપરાતો શબ્દ	સદેહ (ના) વેહેમ.	
ઓળખાય (કી) જણાય	પાઠ ૯૭ મો.	
અંદાજે (ના) સરાજના	તળી (ના) જોડાનું તળી- આનું જાડું ચામડું	
	મીરખઈ (વી) પીશોરી- ના જેવું પણ મોઢી-	

સરખા ખાલના;	ઠેકર (ના) ઠેસ.	સુઝે (ઝો) જાણાવ.
ગામડાના લોકોને	પાઠ દદ મો.	સુલદુ [વી] સીધું.
પહેરવાના.	અસોક (ના) સુખ; એન.	ખચીત (અ) નક્કી.
પાડ દદ મો.	પીડ (ના) ગોળો.	પહું (કી) કહું, બાણું.
ઉચલાવવું (કી) ફેરવી	ખીચ (અ) વચમાં	વેણુ (ના) શબ્દ.
નાખવું.	કુદામ (ના) નડારી જગો.	પાધર [વી] સીધું.
પાળ (ના) કોરણ.	કીચ (ના) કાદવ.	છપાય (ઝી) જાણાઈ
સુખતળી (ના) માઝર	કાયા (ના) શરીર.	આવે.
મગનીશીંગ (ના) વિ.	ગરથ [ના] પૈસો.	પ્રભુજી (ના) ઈશ્વર.
લાયતીશીંગ.	ગાંઠ (અ) પાસે, સોડે.	ચાદું (ના) બગર.
અવળું વી આડું.	પીછએ (ઝી) પીજખએ.	ચેત્યો (કી) ખખરપડી
સવળું (વી) સીધું.	કીછએ [કી] કરીએ.	નીચ (વી) હલકો.
કોર (ના) બાણુ: પાળ.	વડાઇ [ના] મોટાઇ.	લપટાણી (કી) ખરડાઈ
ગાળા (નામ) દીલી ચા.	વસો (કી) રોહો.	માયા (ના) પુંજ.
મડાની વાધરી.	કસો (વી) કાંઈપણ.	પદવી (ના) જગ્યા, દર-
મેલ (ના) ધુળ કચરો	વચો (કી) રહ્યો.	જગ્ને,
વગેરે.	અસુખ (ના) બેચેનપણ	નીલંજ [વી] ખે શરમો.
ખખેરી (ક) આપડી.	ઉલટું (વી) સામું, બ-	ફાકટ (વી) નકામો.
રક્ષણ (ના) ખચાવ.	માણું.	ફજેત (વી) બે હુરમત.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૧૪)

કદી કશી વસ્તુ પીધી નહીં, ને નિયારીને કામ કરવું, જેથી
 સેલકમાં આખર વધે. ને હમેશાં સુખમાં રહો, કેદ કાયામાં કાંઈ પ-
 લુ લહેજત રહી નથી, એથી કરી સામું જીવને બેચેનપણું થાય
 છે. ને પાધર કામ હોય તે પણ જાણતું નથી. તમારા મનમાં હું
 ખસાખર પાધરજ શબ્દ કહું છું એવું નક્કી જાણજો. જે આણસ
 કેદ કરે છે તેની અક્ષત મણીજ થરે છે. જ્યારે પામના ગોળો ખા
 મંથી ખસેલ છે. ત્યારે કરી આણસ તેની તીસાથી મદદાઈ આવે છે.

તે માટે વીચારીને જે માણસ કેદ કરવી સુખી દેશે, તેના પર પરમેશ્વર રાજી થશે. (૫)

કેદી માણસ કેદ કરીને, પછી તે બજારની માંહે ચાલ્યો. ત્યાં સારી કે નહારી જગોએ તે પડી ગયો. તો પણ (કેદની ધુનમાં) તે નહારાને ખચર પડી નહી, તેને ખચર પડી નહી, તો પણ તેનું આખું શરીર કાદવમાં ખરડાઈ ગયું. અને તેથી લુગડાંને છોડે જે પૈસા બાંધેલા હતા. તે તે મુરખ ખોદ ખોદો. (કાઈ છોડી ગયું) તેથી દલપતરામ કવી કહે છે કે તે નકટ થઈને આખી પૃથ્વી ઉપર ફર્યા ને કેદ કરીને નકામો બે હુરમત થયો.

પાઠ ૧૦૦ મો.	ઉપજો એવું.	લુચાઈ (ના) દોંગાઈ.
સાંતુ (કી) પકડવું	દ્વેશ (ના) કીનો.	દગાઈ (ના) ડગ બાજી;
સાંતાર્થ [ના] દુસ્મનાર્થ	બાઈ (ના) બેહેન, બા.	છેતરવાનું કામ.
મિત્રતાર્થ (ના) દોસ્તી.	યડી	બલાઈ (ના) સાલસાઈ.
સદાઈ [અ] રોજ.	સાહી (કુ) પકડી.	ટજે (કી) મટે, બાય.
સજ્જનાઈ (ના) સલુકાઈ	તણ (કુ) છોડી સુખી.	દુખદાઈ (વી) દુઃખ ઉ-
બેળવવું (કી) બેળવવું.	સગાં (વી) એક મા તથા	પજો એવો.
વાસના (ના) ખુશબો.	એકજ બાપનાં છોકરાં	મીઠાઈ (ના) મીઠાસ,
સુખદાઈ (વી) સુખ.	સંપાંને (કુ) હળી મળીને	તન (ના) શરીર.

(કવિતાની સમજૂતી) (૧૫)

આરે બાઈડીઓ ને અરદો તમે બધાની સાથે સગાઈ પકડી ને જેવાં એકજ મા બાપના પેટથી જન્મેલાં બાઈ બેહેન રોજ હળી મળીને રહે, કે જેની લગાઈ માણસમાં જણાઈ એમ લડવાં નહી, એવી માણસાઈ પકડી દોંગાઈ ખંધાઈ છોડીને અને બોલવામાં આબરની ખુશબો મેળવીને, નેરબાન કાઢાડી નાંખી તમે મનમાં સ્નેહ ભાવ રાખો. એથી તમને સુખ પાવ, એવું માન

મળે તે દુઃખ હપજે એવી અદેખાઈ તમારી જતી રહે માટે
મોડે સારા સારા શબ્દ ખોલો કે તમારા શરીરમાં સુખ થાય
(નિરાંતે ઉંઘ આવે.)

પાઠ ૧૦૧ મો.

ખટપટ (ના) કડાકુટ.
ટાટક (ના) ઠંડક.
પટેલ (ના) ગામનો ઉ-
પરી.
કસખો (ના) તાલુકાનું
સૈથી મોટું ગામ.
હરખાતા (કૃ) ખુશીયતા.
મુલ (ના) કીમત.
ભાવ્યાં (ત્રી) સારા લા-
ગ્યાં.
વડો (વી) મોટો.
હળિઆ (ના) કળીયા.
રોપીશ (ત્રી) વાવીશ
દાડમડી (ત્રી) દાડમનું
ઝાડ.
ખેડુત (ના) જમીન ખે-
ડનારો.
ઝાહચો (વી) શાહો.
ઝોસડ (ના) હવા.
જોડવાની (કૃ) એકઠા ક-
સ્વાની.
સોબીયો (વી) લાલચુ.
તરશ (ના) શોષ.
હરખ (ના) ખુશી.

અચ્ચી [ના] ખોડી.

પાઠ ૧૦૨ જો.

શોષ [ના] ખોળ.
ખાઈ (ના) ઉડીખાડી.
ભૂસકો (ના) કુદકો.
મટાડી (ત્રી) ખેંલાવી.
ગુગતી (ના) તદખીર.
કરડા (ના) કોરણ.
વાર (ના) દીલ.
ઉગારવા (કૃ) બચાવવા
જોખમ (ના) ધારતી.
આપગતલખી (વી) સ-
વાર્યા.
લેખે (ત્રી) ગણે, માને,

પાઠ ૧૦૩ મો.

ઉજળો [વી] સફેત.
ચળકતો (વી) તેજ કરતો
ઝળકતો.
ગાળ્યો (ત્રી) રસ કર્યો.
છાપ (ના) આકાર.
લેખણ (ના) કલમ.
ચાંપશો (ત્રી) દાખશો.
ગાંધી (ના) કરીઆણું.
વેચનાર, નેસ્ત.
હાટે (ના) ખમર.

મલ્લો (ના) કાણાવાળી
નાની ઈસ્કોલરી.

કોકી (ના) નાનીછોકરી
ઉચકી (કૃ) ઉપાડી.
તકરાર (ના) રકઝક.
ભાગ (ના) હીસ્સો.

પાઠ ૧૦૪ થો.

ઝુંટવણું (ત્રી) છીનવી
લેણું ખુચી લેણું.
સંતોખણું (ત્રી) તરપત
થણું.
હરખાણું (ત્રી) મગનથણું
પૂછપાસ (ના) તપાસ.
ચોખી (વી) સાફ દાન-
તતી.
સાથી (ના) સોબતી.
હયો (ત્રી) નકી થયો.
ધીરજ (ના) સખુરી.
બાટ (ના) રાહ.
કાચર (વી) હેરાન.
ઉઘાડી (કૃ) ખુલી કરી.
ખરચામ (ત્રી) લપરાય.
દીકરી (ના) છોકરી.
રૂએ (ત્રી) રહે.
પાઠ ૧૦૫ મો.

વેમળેથી (અ) આઘેથી.	ડખી (ના) ડાખડી.	ડાખલી (ના) ડાખડી.
રોધને (કૃ) રડતાં રડતાં.	ચુરા (ના) કકડા.	આનડ (ના) ખુશી.
હીંડતાં (કૃ) ચાલતાં.	ઝુંગી (કૃ) યાઝી.	તત્કાળ (અ) તુરત.
ખાપુ (ના) બાઈ.	ચરમા (ના) ચક્ષર મો.	જળપડ' (વી) ભારે, ઘણું.
ચોક (ના) આરામ.	ટા દેખાય એવો કા-	સોરખકોર (ના) અવાજ
ઘણી (ના) માલીક.	ચનો સંચો.	સાદ.
	ધુમ (અ) ધમ.	ચોક (ના) છોથી બાંધે-
	ખાડાળાં (વી) ચપટાં.	લ જમીન.
	અતીસે (વી) ઘણાં.	અંધો (વી) આંધળો.
અડપલો (વી) અટક્યા-	અડપલાં (ના) અટક્યા	હસવું (ના) હાંસી, મજાક.
લો, અળવીતરો.	ળાં, આડાં અવળાં	હાણુ (ના) નુકસાન.
કોકડો (ના) રંગીલોછેલ.	કામ.	હાડકડો (ના) હાડવાયો.
કારો (ના) ધમકી.	છરી (ના) અપુ;	વરમા (વી) કપરાં.
ધીર (ના) હીમ્મત, ધીરજ.	સાન (ના) સમજણ.	દાટ (ના) જુલમ.

[કવિતાની સમજૂતી] [૧૬]

એક અટક્યાળો છોકરો, જેનું નામ જીવો હતું, તે જે ઠે-
કાણે જઈને બેસે ત્યાં ઘણાં અટક્યાળાં (આડાં અવળાં કામ કરતો
હતો. [૧] કાગળ કે કલમ કે પેણી ચપ્પુ જે જે ચીજ તે જોતો
તે ગમે તેવી સારી હોય તો પણ તેને અડપથી જાણી પડતો હતો.
તેને ના ફહીએ પણ તે માને નહી, અને કોઈનું કહેલું કરું તે કંતે
ધરે નહીં તો પણ તેને એકજ દહાડામાં જાણી સમજણ આવી ગઈ
[૩] ધરડા માણસ ચરમાં ને દાખડી (તપખીરની) મેલીને માળ
ઉપર ગયો, એટલે તે અટક્યાળો [જીજાએ] તુરત ઘણા ચરખમેર
તે અને વાનાં લઈ લીધાં [૪] પછી તે ચરમાં જે ઘણાં ચપટાં હતાં
તે જીજાએ નાક ઉપર ભરાવ્યાં, અને પગ વતી ધમ દેતાં કે દાખડી
હતી તે જોયા સાંઈ લીધી [૫] તે દાખડીનું ઢાકણું પણ મજબુત
દીધું હતું, તેથી તે ઉઘાડવાને તેણે ધણું જોર દીધું, એટલે જોર-

થી તે ઉધડતાં ધણું ઉછળ્યું, ને ઘણો અવાજ થયો. (૬) તેમાંથી પછી તેના મોં ઉપર બધે તપખીર થઈ રહી, એટલે તે ઢાંકડો (સેહેલાણી) પછી ઢાંઢાં મારવા લાગ્યો, ને હિમ્મત રાખી શક્યો નહી. (૭) પછી ચરમા તે છોના ચોકમાં નાંખ્યાં, ને છીટા ખાવા લાગ્યો ને થાકીને ગભરાયો એટલે થુ થુ કરી, પછી જીવો ત્યાં રડવા લાગ્યો. (૮) તે આંખને ઘણી ચોળવા જાય છે, તો આંખે તે આંધળો થાય છે, એવામાં ડોસાએ છોકરાને બોલ્યો, અને ચરમાના કડકા થએલા દીકા. (૯). પછી તે ડોસાએ જીવાને કહ્યું કે બાઈ હારી હસારત થઈને વળી નુકશાન થયું, માટે હે લાડકવાયા જીવા તું એજ મતાને જાણુજે. (૧૦) ચરમા તો કપરાં થઇ પડ્યાં. (માંહેના કાચ બાગી ગ-મા), ને દાખડીએ જીલમ કર્યો. (માંહેની તપખીર વેરાઈ ગઇ.) પછી જીવાએ કોઈ દહાડો પણ બીજવાર પોતાની જાંઘાનીમાં એવો ધાટ બનાવ્યો નહીં. (એવું કામ કીધું નહીં) [૧૧].

પાઠ ૧૦૭ મો.	તાંનો વખત.	તંબોળ (ના) પાન.
નાનો કાટો=કલાક કાટો.	એકીવારે=સામટા.	શાલ (ના) કિનતું કીમ-
મોટો કાટો=મીનીટકાટો.	સવાલ (ના) પ્રશ્ન.	તી લુગડું.
લાંબો કાટો.	નક્કી (અ) ખચીત.	શરોવર (ના) મોટું
ચિત્ર (ના)છપ્પી તસ્વીર.	ઝટ (અ) જલદી.	તળાવ.
કુંડળ[ના] ચક્રચક્ર.	પાઠ ૧૦૮ મો.	વનસ્પતી (ના) લીલિત-
અંતર (ના) છેડે.	રૂઠુ (ના) મોસમ.	રીઝાડ, પાંતરાં વગેરે
આંકડા (ના) તંબોરો,	વચ્ચન (ના) ખ્યાન;વી	વણુતોલ=તોલ નહીંધાય
અકો.	સ્તાર.	તે ધણોજ.
મિનીટ (ના) રા. પળ.	શીતળ (ના) રૂડો.	મલાર [ના] રામનું નામ
પાઠ ૧૦૯ મો.	પાનખર (ના)ઝાડનાં પાં	[ચિમાસામાં ગાવાને
મધસત (ના) વચલી રા.	તરાં ખરી બધ તે	રામનું
ત (રાતના પરવાન)	મોસમ.	ખેતીકર (ના)ખેતીવાળા

ચાખડી (ના) પાવડી.	હાડવાનાં ફુલ.	કાળું પક્ષી.
શીઆળો (ના) ટાઢની	રૂડાં (વી) સારાં.	એમાસુ (ના) વરસાઢની
મેસમ.	ચુલુવાન [વી] ફાયદાવા-	મેસમ
કઠોળ (ના) અડદ, ચણા	ળા.	ખાસુ (વી) મઝાનું.
વટાળા, વાલ વગેરે	હોળ (ના) પાણીનો ખાં-	કુખાકુખ (વી) ખુડાખુડ.
ધાન્ય.	ધેત્રો કુંડ.	ઉચારે (કી) બોલે.
ડગલી (ના) એવડી અં-	કુવારા (ના) પાણીની સે	ચંપાચંબેલી } કુલતાં
ગરખી.	રો પોતાની મેળે કુટે	ગુલુ ગુલાખ } નામ.
ઘટે (કી) ઓછો થાય.	તેવો હોળ.	કુલાય (કી) ખીલી આ
ઉનાળો (ના) તાપની મો	ખાગ [ના] મોટી વાડી.	વે.
સમ.	ચંદન (ના) સુખડને પા-	સુખમાટ (ના) સુખને
જળ (ના) પાણી.	ણી સાથે ધસીને કરે	સાંરં.
પાન (ના) પાંતરાં.	લો લોદો.	હીચોળાં (નાં) હીચકા.
કેસુડાં (ના) ખીજો રંગક	કાયલ (ના) મધુર રાગનુ	ખાટ (ના) ખાટલો.

[કવીતાની સમજૂતી.] [૧૭]

ટાઢની રૂતુ (કારતક. માગસર પોસ) માં ઠંડો પવન આવે છે, ને પાનખર રૂતુ (ફાગણ, ચૈત્રમાં) ઘઉં પાકે છે, શીઆળે ગોળધાય છે, ને કપાસ કઠોળ પણ પાકે છે, ને લોકો શરીરે તેલ ઓપડે છે ને પાન આવે છે, (૧). વળી શીઆળામાં લોકો દીલમાં ઉન બનાતના ડગલા પેહેરે છે ને શાલ ઓઢે છે, ને ગરીબ લોકોના પત્ર ને ગ્રાહ શટી જાય છે (તેઓને ડગલા શાલ મળતાં નથી) શીયાળામાં દહાડો કુકો ને રાત મોટી હોય છે, ને શરીરમાં ખોરાકીથી જોર આવે છે. (૨) તાપની રૂતુમાં લોંબમાં પાણી ધણું ઉડાં જતાં રહે છે, ને નદી તળાવનાં પાણી સૂકાઈ જાય છે; બધી લીલોતરીનાં જાડને નવાં પાંદડાં આવે છે. ને કામમાં આવે એવાં સારાં ખીજા રંગનાં કેસુડાંનાં ફુલ થાય છે. (૩) ઉનાળામાં પાણીનાં કુંડ, કુંવારા, ખાગ બગીચા સારા લાગે છે. અને સુખડનું ચંદન તથા વીજણાં પણ વાહલો લાગે છે (તેથી ઠંડક વળે

છે.) કામલ પક્ષી સારા. મધુરમધુર શબ્દ બોલે છે. અને ગરમી એટલી પડે છે કે તેનું તોલ થતું નથી. (એટલે તે કહી શકાતી નથી.) (૪) વરસાદની રતુ બહુ મજાની લાગે છે, તે વારે બધે ઠેકાણે પાણી ભરપૂર થઈ રહ્યું હોય છે લોકો મલાર રાગ ગાય છે (કે તેથી વરસાદ આવે) ચંપા, ચંબેલી ને બુઈ, તેમજ ગુલાબનાં ફૂલ સારાં ખીસે છે, ચોમાસામાં વરસાદને સાંઈ છત્રીઓ હોય છે, ને સુવાને બેસવાને હી ચકો ને ખાટલો તથા ચાલવાને પાવડીઓ રાખેલી હોય છે. (૬)

પાઠ ૧૧૦ મે.

લાવરી (ના) ચઢોલ પક્ષી.

લણ્ણુ (કી) કાપણી કરવી.

નિંચીંત (વી) બે શીકર.

કોકટ (વી) નકામું.

ચિંતા (ના) ફિકર.

આડોશીપાડોશી (ના) પા

સેના ધરનાં રહેનાર.

ટાંપીને (ક) તાકીને.

માલ (ના) જીવ.

ભાઈભાંડુ (ના) ભાઈ ત

થા ભાઈ બેહેનનાંછો કરાં હિઆં.

લણ્ણુ (ના) કાપણી.

ખીના (કી) ખીલાં.

સમાચાર (ના) ખબર.

પાઠ ૧૧૧ મે.

ધારણ (ના) ખુલાસો.

પડે (વી) જાતે, ચોતે.

આપ મુખા વિના સ્વર્ગે થડકવું (કિ) ભારથી બે

ન જવાય=પોતાનું કા

મ પોતાથી જેવું સા

ર થાય તેવું ખીજ

થી નહીં થાય.

મેઘ સમાન જળ નહીં=

ખીજી ગમે એટલું

પાણી આવીને પડે,

પણ વરસાદના પાણી

ની બરાબર નહીં થાય.

આપ સમાન જળ નહીં

-આપણુ કામ કરવા

માં આપણુ જોર જે

ટલું કરે છે તેટલું ખી

જાતી થતું નથી.

મેઘ (ના) વરસાદ.

સમાન (વી) બરાબર.

જળ (ના) જોર.

નજર (ના) નીલા.

પાઠ ૧૧૨ મે.

ચૂર (વી)દીર્ઘ સ્વરવાળો.

લવું..

લણ્ણુ (વી) હસ્વસ્વરવાળો.

અનુસ્વાર (ના) ણિંદુ.

-હસ્વ (વી) હુંકા.

ગણ (ના) ત્રણ અક્ષરની

ટાળી.

દીર્ઘ (વી) લાંબો.

માલા (ના) ઉભી રેફ.

બેદ (ના) પ્રકાર.

જોડાક્ષર (ના) જોડેલા.

અક્ષરો.

પત્ર (ના) કાગળ.

હરાવેલા (ક) નક્કી કરેલા.

વિગત (ના) તપશીલ.

પાઠ ૧૧૩ મે.

પ્રકાર (ના) જાત, રીત.

માત્રામેળ (ના) માત્રા ઉ

પરથી થયેલા.

અક્ષરમેળ (વી) અક્ષર

ઉપરથી થયેલા.

પદ [ના] ગમે તેટલી મા
ત્રાનું એક ચરણુ લી
ટી.

ચોપાઈ (ના) જેમાં ચા
ર પદ આવેલાં તે.
પિંગળ (ના) કવિતા બ
નાવતાં શીખવાની
ચોપડી.

ચરણુ (ના) પદ.

પાઠ ૧૧૪ મો.

વિસ્તાર [ના] એહેવાજ.
લક્ષણુ (ના) ખ્યાન.
લંગાણુ [ના] લાંબો વિ
સ્તાર.

વિસામો (ના) આરામ
આરંભતાં(ક) શરૂ કરતાં
વરણમેળ (વી) વરણુથી
થયલા.

વિશેષ (વી) વધારે.

પાઠ ૧૧૫ મો.

વિશ્રામ (ના) વીસામે.
અનુક્રાસ (ના) ગળતા
હિચ્ચવના અક્ષરો.

કવિતા [ના] મનુષ્યર હંદ
શબ્દો [ના] ખેલ.

ત્રિભંગી (વી) ત્રણ પદ
થી તુટે મે આવે પ
દે બંધ એસે એવો.

પાઠ ૧૧૬ મો.

ઘાટ (ના) આકાર.

કૌવલ (ના) જોર.

સરજી (કી) પેદા કરી.

મુળથી (અ) પેહેલાંથી.

જીડવાં (ના) દીડવાં.

ઉખડે (કી) મુળ સાથે.

ખેચી કહાડે.

પીલીને (ક) દાખીને,

આદમી (ના) માણસ.

રૂપ (ના) ઘાટ, આકાર.

બદલે (કી) ફરવે.

પાઠ ૧૧૭ મો.

સંપ [ના] એક મત, એકો

મંત્રી (ના) પ્રધાન.

ત્રપ (ના) રાગ.

ચખ [ના] ચાખ.

નીજ (વી) પોતાના.

મહી (ના) પ્રથવી.

ખાત (ના) ખાઈ.

આદિક (અ) એ શીવાય

પ્રધાન (ના) વચ્ચર

સંવત (ના) વિક્રમનો

સન.

તેરત્રેમન (વી) ૧૩૫૩

વિક્રમ (ના) રાગનું

નામ છે.

દિલી (ના) હીંદુસ્થાનમાં

ગુમનાં નદી, ઉપર

થહેર છે.

અન્નાકિદીન (ના) ઝીલ

ચીવંશનોખીજો પાદશાહ

તખ્ત[ના] રાજ્યગાદી,

મલેક [ના] મલેક કાકુર

ગીલચી વંશનોત્રીજો

પાદશાહ

જળ (અ) જોવારે, તેવારે

અગલ (ના) રાજ હકુમ

ત.

રૂચી (ના) ભાવ ઈચ્છા.

વિખ (ના) જોર.

શાહ (ના) પાદશાહ.

શાહનદો (ના) પાદશાહ

નો છોકરો.

એક માસ દીન પાંચ

[વી] પાંત્રીસ દીવસ,

સંપજો [કી] ઉપજો.

સંવ્યો (કી) રાખ્યો,

વાળુ (અ) વગર.

કુંવર (ના) રાગનો છો

કરો.

હણ્યો [કી] માયો.

પીતુમાતે (ના) માઆપે

શુભ (વી) સાર.

સેવતે [કી] જાખતા.

રંક (ના) ચરીખ અથ્થુમ

પીડાય (કી) દુઃખીયાય,

ઘત (ના) પૈસા; દ્રવ્ય,

ધારુ (અ) વીમારુ.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૧૮.)

જ્યારે વિક્રમાશ્વત સંવત ૧૩૫૩ નું વર્ષ હતું ત્યારે દીક્ષીના રાજ્યની ગાદી ઉપર અલાઉદ્દીન બાદશાહ બેઠો; એટલે તેના વજર મલેક કાઝરને રાજ્ય કરવાની મરજી થઈ, તેથી તેણે અલાઉદ્દીન બાદશાહને ઝેર ખવાડીને મારી નાંખ્યો. તેના છોકરાની આંખો ફેાડી નાંખી; પણ પછી તે મલેક કાઝર ફક્ત પાંત્રીસ દાંડાં રાજ્ય કરીને ખરાબ રીતે મુઓ, માટે ખચિત વીચારીને જીવેાકે સંપ મુકીને કામ કરે તો કદી સુખ થાય નહીં.

દીક્ષી શહેર વગેરે બીજા દેશોમાં આજ સુધીમાં જે જે રાગન ઓ થયા, તેઓમાં જેમણે સંપ રાખ્યો નહી તેઓ બધા વગર મોતે (કમોતે) મુઓ; તેમાં કોઈ રાગને પોતાના છોકરાએ માર્યો અને કોઈને પોતાના બાઈએ માર્યો તેમ કોઈ રાગને પોતાના વજરે માર્યો; અને કોઈને પોતાના મામાપે માર્યો; એ પ્રમાણે સારી રીતે સંપ રાખતા નથી તે રાગ અને રંક એટલે (પૈસાદારને ગરીબ) બનેા જણ દુઃખી થાય છે; પૈસા થકી સુખી થાય છે. એવું કોઈ વીચારતું નથી, પણ સંપ રાખેથીજ સુખ થાય છે. (૨).

પાઠ ૧૧૮ મો.	મીંજ (ના) ફળ; ગર.	કુંપળ [ના] ફળુગો.
તેજનો (ના) જયફળ,	જમફળ (ના) જમફળ.	સુરમ (ના) વાસ.
જવંત્રી તજ વગેરે	દેખાવડું (વી) શોભાવડું.	તમાલપત્ર (ના) તજનાં
મસાલો.	ચુંડી (ફ) તોડી.	ખાતરાં.
ખુશબોદાર (વી) મુગંધ-	પાઠ ૧૧૯ મો.	જાંબુડો (વી) જાંબુન
દાર.	બાદીઆન (ના) એક	જેવો, (લુરો) આસ-
જવંત્રી (ના) જયફળ	જતનો તેજનો.	માતી.)
ઉપરની છાલ.	મમકાદાર (વી) શોભીતો	પાઠ ૧૨૦ મો.
ઠાપુ (ના) ખેટ.	ખીલતો.	લોંકડી (ના) કોલ્હા જેવું-
ખાસાં (વી) મઝાનાં.	તજ (ના) લવંગના આ-	જનવર.
જુમખાં (ના) લુમખાં.	ડની છાલ.	છઠકી જવું (ફ) નારી-
સોમિતુ (વી) શોભામમા-	ગળપણ (ના) મીઠાશ.	જવું; હાપમાં તદી
ન; સાર.	નીપજે (જી) પાકે.	આવડું.

શિકારી (ના) પારધી;
શિકાર કરનારો.
અણીદાર (વી) અણી-
વાળું.

ગોડે (આ) પેઠે.
છાંટ (ના) રંગની ભાત.
ગોલ (ના) અગોલ. ખો.
ખો (ના) ખાઈ.
સંધ્યાકાળ (ના) સમી-
સાંજ, (દીવાળીનો
વખત.)

કાળ (ના) મોટો ઉંદર.
કુકડા (ના) મરઘા.
ખખરદાર (વી) હાંશી-
આર.

પક્કાઈ (ના) ખંધાઈ.
ખખરદારી.

ખંધુ (વી) લુચ્ચુ.
પાઠ ૧૨૧ મો.

કુંગર (ના) મોટો ઉચો
ટેકરો.

કઠણ (ના) કાળ.
સેંકડો (વી) સો.
પકી (વી) પાકી, હાં-
શિઆર.

કાળા માથાનું ગોલી
સકે એવું કલ્લમાળુ
માનખી (ના) માણસ.
પાઠ ૧૨૬ મો.

માહાસાગર(ના) મોટાસ-
મુદ્ર, [પૃથ્વી ઉપર
એવા પાંચ છે.]

કાઠો (ના) કીનારો.
હીંદી[ના]હીંદી મહાસા-
ગર, (હીંદુસ્તાનની
દક્ષિણનો.)

આટલાંટીક (ના)એશીયા
ખંડની પશ્ચિમ તર-
ફનો મહાસાગર.

પાસિફિક(ના) સ્થીર પા-
ણીનો મહાસાગર.
રોકવું (ક) ઘેરવું, ફરી
વળવું.

સાગર (ના) સમુદ્ર.
મેર (ના) ગાળુ.

વીંટી (ક) લપેટી; ઘેરી
પીવા જોગ=પીવાલાયક.
પથરાએલું (જી) ફરી વ-
ળેલું.

પાઠ ૧૨૩ મો.
ચમત્કાર (ના) અચંખો
અજબ ખેત.

ખોખું (ના) જીવવગરનું
ખોળાયું.

લમણ (ના) પાણીના લ-
મરા,

વઢેળીઓ (ના) પવનનું
જોરથી વાલું.

કંઠાળ (ના) દરીઆ કાં-
ઠેનો દેશ.

સંખલા(ના) છીપોમાથી
થતા જીવડા.

ભરતી (ના) ગુલાબ; પા-
ણીનું આવવું;
ઓટ (ના) પાણીનું ઉ-
તરવું.

પરવાળુ (ના) ઝીણા
લાલ પથરા જેવી
ચીજ દરીયામાંથી આવે
વાદળી (ના) કાચા કાણ
વાળી પાણી ચુસે
એવી પોચી ચીજ.
પાઠ ૧૨૪ મો.

ડેરા (ના) તળુ.
ગાડ (ના) ખંદર,
વેહેવારી (ના) આખર-
દાર શાખાઓ.

દીવાનખાનું (ના) આગ
લા માળનો બેઠકનો
ઝોરડો.

પેદાશ [ના] આવક;
નીપજ.

જીવેછે (જી) ગુમરો ક-
રે છે.

ખુટી [ના] ખીલી.
ફશિઆર [વી] અક્કલ

વાળા, કાચેલ.

પાઠ ૧૨૫ મો.

કળા (ના) હુમર, સુક્તી.

યંત્ર (ના) સંચો,

પ્રત (ના) નકલ.

મુદ્રાછાપ (ના) ખીખા-
છાપ.

શીળાછાપ(ના) પથરા ઉ-

પર અક્ષર પાડી છા-

પવું તે.

પુસ્તકો (ના) ચોપડીઓ.

મુમારે (અ) આશરે.

છાયલ, છીદડી (ના) પા-

યડીઓને પેહેરવાનાં

મૂતરાકિ લુગડાં.

છીયા (ના) લુગડાં થેક-

નારા લોકો.

શાઈ (ના) રેશનાઈ.

બેડોળ (વી) ખરાબ બે

આકારના, કાટ વ-

ગરના.

સુધારો(ના) સારો ફેરફાર

ખામી મટાડવી.

છપખાનું (ના) પુસ્તક

વગેરે છાપવાનું ઠે-

કાણું.

નકલ (ના) ઉતારો પ્રત.

હીકમત (ના) તફવીર.

પાઠ ૧૨૬ મો.

ફૂલ (ના) કામ.

ઘેટ (વી) મોટો.

નીરજીવ (વી) જીવ વ-

ગરના.

વર્ગ (ના) જાતી પંકતી.

વનસ્પતિ (ના) લીલો-

તરી.

કરમાય (કી) ચમળાય.

વેદના (ના) પીડા દુઃખ.

પદાર્થ (ના) ચીજ, વસ્તુ.

મુદત (વી) ખીલકુલ,

ખરેખાતવા (વી) સાચે

સાચા.

પાઠ ૧૨૭ મો.

ટંટો (ના) ઝંઘડો.

પતાવનાર (ના) સમાધા-

ન કરનાર.

ઝંઘડો (ના) ટંટો.

પરીક્ષા (ના) તપાસ.

પંચ (ના) પાંચ આણસ-

ની ટોળી.

ઈનામ (ના) ચોપડી વ-

ગેરેનો સરપાવ.

હરાવ (ના) નીશ્ચય.

નારાજી (વી) નાખુશી.

લવકી (વી) ડાહી.

ફ્યાદ (ના) કાવ.

સુનો (ના) વાક.

મસ્તી (ના) તોફાન.

સાંખી (ક) ખમી.

ખખરદારી (ના) હોશિ-

આરી.

બલમનસાઈ (ના) દાના-

ઈ; સાલસાઈ.

પાઠ ૧૨૮ મો.

ઉપરાણું (ના) તરફદારી.

વહાણાં (વી) હેતેસરી.

લાજતી (ક) શરમાતી.

ખેનપણી (ના) સહિએર.

વારી (કી) અટકાવી.

ઝંખવાણુ [વી] ઝાંખા

વીલાં.

ધન [અ] શાખાશ.

અસર (ના) લાગણી,

ભુંડી [વી] ખરાબ.

ઝાઝી (વી) ધણી.

પાઠ ૧૨૯ મો.

મેજ [ના] બીનાશ;

સરદી.

સંધિવા (ના) હાથ પગ

રહી જાય એવો વા.

સલેખમ (ના) સરકમ.

મગજ ભારે થાયતે.

વીનવું (કી) વારીવારી-

ને સમજવવું.

ભોંયતળીઝી (ના) પેહેલા

માળ નીચેની જમીન

રસોડું(ના) સંધવાનીજો.

ખામરખાંતર (ના) સ-
માચાર.

સંહેતુ (કૃ) સદ્યુ; માદ-
ક આવતું,

અવસ્થા (ના) હાલત
વાંકા (વી) નયળા.

અહમીયા [ના] અહના
જોમનું દુઃખ.

નડે છે (કી) હેરાન કરે છે
કાચડ (ના) કાદવ;

નરીય (ના) ભાગ્ય,
મટયો (કી) દૂર થયો-

પાઠ ૧૩૦ મો.

નામીચો (વી) જાણીતો
પ્રખ્યાત.

રણુ (ના) રેતીનું મેદાન.
સરેરાસ (વી) સરાસરી

લેખાય [કી] ગણાય.

જૈનધર્મ-આવક લાકો-
ના ધર્મના.

રણીઆમણું [વી] શોભા
વમાન.

ફખાત (ના) પાણીવાળી
મોટી ખાડી,

તયાસ (ના) તાણુ ખોટ
રેવાળ (વી) રેતવાળી

જાર (ના) જુવાર.

ડંગર (ના) ભાત.

પંકાય (કી) સરસ કેહે-

વાય.

સરણુ (વી) સારાં.

પાઠ ૧૩૧ મો.

શોભાયમાન (વી) સાર

શોભાવંતુ

ધામ (ના) મુકામ.

ઈલાકો (ના) જેમાં ધ-

ણાં સંસ્થાનો આ-

વેલા તે,

છાવણી (ના) પડાવ.

જુલ્સો (ના) જેમાં ધ-

ણા એક તાલુકા આ

વેલા તે.

સંસ્થાન (ના) રાજના

વસાવેલા ખંડિયા

મૂલક.

રેસીડેન્ટ (ના) સરકાર

તરફથી છાવણી નાં-

ખી રહેનારો.

ગાદી (ના) તખ્ત.

સરકાર (ના) હાકેમ.

સંધ (ના) ટોળાં.

સાહુકાર (ના) પઈસાવા

જો આખરદાર અ-

હસ્થ.

કુંડ (ના) જોયી ખાંધી

લીધેલો જોળ કરો.

અંધીકારી (ના) અધેશ-

ર; હાકમીવાળો.

મુદત (ના) ઠેરવેલો વ

ખત.

પેટુ (ના) તાળે હવાલે.

પાઠ ૧૩૨ મો.

વાજોદુ (ના) પવનનું

તોફાન

સુઝી (કી) માલમ પડી.

વારો (ના) વખત.

તાપણી (ના) બળતું.

ગડો (ના) ઠરેલા રસનો

ગાંગડો.

જુગતી [ના] તદખીર,

કારખાનું (ના) વખાર.

શોડા [ના] એક જાત-

નો ખાર.

નીરમળ (ના) ચોળો.

લોદો [ના] લયદો.

ધેર (ના) ધેરાવો; ફેર.

પાઠ ૧૩૩ મો.

ખીલોરી (ના) હાંડીની

જાતનો કાચ.

ખપોટી (ના) એક જા-

તની રેતી.

પારદર્શક [વી] જેમાંથી

આરખાર જોવાય તે.

કંદીલ [ના] કાચનું

ખાણુ.

હાંડી (ના) દીવો સળ-

ગાવનાનો કચનો.

પ્રયાસ (ના) જન્મ; પ-
વાલાં.

ખરડ (વી) ભાગી જાય
ઝોલો.

કણી (ના) રજ; રજકણ.

પ્રકાર (ના) જાત

મેળવણી (ના) ભેગ.

પોટાશ (ના) ઝોક જા-
તનો ખાર.

ખાટકીઓ (ના) સી-
સીઓ.

આરખાર (અ) આગલા
પડથી પાછલા પડમુઘી

પ્રેસાદાર (વી) તાલેવંત.

ખાઠ ૧૩૪ મો.

ઉસ [ના] સામુ બનાવ
વાનો ખાર.

કાંકણ (ના) ઘોળા ટપકા
વાળી કાળી ચપડી

ધારવાળી અંગડી.

પ્રખ્યાત (વી) નામીયો.

ખેતરવા (ના) ખેતરપુર
જમ્યા.

વોહોરા (ના) હોરા લોક
પ્રાહ્મણનાડો (ના) પ્રાહ્મ-

ણ લોકોનો જથ્થો.

પુષ્કળ (વી) ધણો.

કાપડાં (ના) ચોળી; કાં-
ચળી.

ખાંખો (ના) આરશી;

આરશીના કાચના

ઝીણા ઝીણા કંકડા.

મકાન (ના) ઘર; મુકામ.

મુત્ર (ના) કીમ્મત

ખાઠ ૧૩૫ મો.

પડછાયો (ના) ઝોલો.

સંતોષ (ના) આનંદ.

તીરે (ના) કોડે,

ભોગવણું (વી) ચાપરણું.

ઈચ્છે (કી) ચાહે.

અનીતી (ના) ગેરરીતી.

બીન વાંચેક.

લોભે લક્ષણ જાય=ભો-

ભથી આખર જા-

તી રહે.

મુળગાં (વી) સમુળાં

બીલકુલ.

ઉદોગ (ના) મહેનત.

સ્થીતી (ના) હાલત.

તાકાવણું (વી) ધારી રહેવું

તાકી રહેવું.

હાલાં (વી) ખાલી.

ખાળવો (કી) કુલાવનો.

લોભનો યોમ નહીં=ભો-

ભનો કાંઈ છોડો તથી

ખાઠ ૧૩૬ મો.

કાર (ના) વહેવાર.

પ્રોતી (વી) મોટી; ઘણી.

હળવો (વી) હલકો.

પોશાવું (કી) પંકાવું.

સમુળું (વી) બધું.

ક્ષોભ (ના) દીલગીરી.

મોહ (ના) મોહીણી.

ન્યુન (ના) ખોટ; બકાદ.

વધુવાન (વી) શરીરવાળો

માનમરજાદ (ના) આ-

ખર.

ભાર (ના) વજર.

વહેવાર (ના) આપ લેનો

સંબંધ.

નવ (અ) નહી.

પુણ્ય (ના) ધર્મદાનનું

આસીપ.

લક્ષણ (ના) ગુણ.

શુભ (ના) પેટ સુધાય

એવો રોગ.

બે લોક=આ લોક ને

દેવલોક.

દોષ (ના) અપરાધ.

સંતોષી (વી) આનંદી,

પુરણ (વી) પુરું; બધું.

મહીપતી (ના) રાજા.

ધાન (ના) અનાજ.

આર્થ (ના) મતલબ.

ગાંડો (વી) ઘેલો.

ગર્થ (ના) મર્મભો.

કવિતાની સમજૂતી. (૧૯).

લોભ કરવાથી ચાલતો વેહેવાર બંધ થઈ જાય છે, અને લોભથી ઈજ્જત આગર ઓછી થાય છે; લોભે સારી રીત રહેતી નથી. (૧) લોભ કરવાથી ભાર વધારે રહેતો નથી, ને લોભથી આપ લેના સંબંધ ચાલતો નથી. લોભથી સઘળા ગુણ ઓછા થાય છે, ને લોભથી ભારે નો હલકો થાય છે. (૨) લોભથી વીણા પડતી નથી ને લોભથી પુન્ય કરેલું બધું જતું રહે છે, લોભે કરીને સઘળા ગુણ શુભ જેવા જાણવા; અને લોભ એ સઘળા પાપનું મુળ જાણવું (એટલે અતી લોભે સર્વ જતું રહે છે.) (૩) આ લોક ને દેવ લોકે એટલે (અત્યુ લોક) ને (સ્વર્ગ) લોક એ બેમાં બુઝાડે એવો લોભ છે, પણ તેમાં મોહીણી મુકેલી છે એ મોટી દીવગીરીની વાત છે; લોભ કરવા વિશે ધણા અપરાધ કહેલા છે, પણ સુખી થવાનો માર્ગ તો આનંદમાં રહેવું તે છે. (૪) જે આનંદી છે તેને બહુ માન આવકાર હોય છે, ને આનંદી માણસ શરીરે સારો દેખાય છે; આનંદી માણસને શી ખાતતની ખોટ હોય છે? (કશી વાતની ખોટ હોતી નથી), તેમ આનંદી માણસને પુરૂ પુન્ય હોય છે એટલે તે પુન્યાત્મા કહેવાય છે. (૫) આનંદી માણસને રાગના જેવાં માન આર્હીગન થાય છે, ને આનંદીને ખાવાને પુષ્કળ ધન ધાન્ય હોય છે; આનંદીનો ઉપર કહ્યો તેજ અર્થ છે. પછી ગાંડો થઈને નાણું સોંધવા જાય નહીં. (૬).

પાઠ ૧૩૭ મો.

દારકાં (ના) કાઠીયાવાડ-
ની પત્રીમે જાત્રાનું
મોઢું ધામ છે.

સંખ્ય { ચારજીવનાં
ચક્ર { નામ છે; વીષ્ણુ
ગદા { નાં ચાર આયુ-
પદ્મ { હ છે
સ્થાપના (ના) મંડપ.
ધાર (ના) આવારો.

માથાદીઠ (વી) માણસ-
દીઠ, અકેકા આદર્મીયે
તપાવીને (કુ) ગરમ ક-
રીને; ઉતું કરીને.
ડામ (ના) ધગધગતો
લોહાને ઉતો ચપકો.
વેરાગી (ના) સહુ; ખાવા.
મજલ (ના) દસ પંદર
ખાઉનો ઠરપો.
જાત્રાણુ (વી) જાત્રાએ

જવારા.

ખોદાણો (ના) એકરજપુ-
ત ભક્ત થઈ ગયો.

પાઠ ૧૩૮ મો.

ગુણકારી (વી) કામદાકા-
રક; કામદાવાળી.
ખજુર (ના) ખજુરીનાં
ફળ.
સાથવો (ના) શીરા જેવો
લચકો.

પેશી (ના) પીશી.
મુસાફર (ના) જુદા જુદા
દેશમાં ફરનારા;
પ્રવાશી.

ધટા (ના) ફેલાવો; પં-
થરાઈ જવું.

ટાકક [ના] ઠંડક.

કળીઓ (ના) કળીઓ.

નકમો (વી) સમર ખ-
પનો.

પાઠ ૧૩૯ મો.

બુતારો (ના) સાવરણી

નીરો (ના) કેફ વગર

ની મીઠી તાડી.

બેવકુફ (વી) મુરખ.

તાડી (ના) ખજુરીમાં

થી ઝડપેલો રસ.

મેડો (ના) માળ.

પીઠીઆ (ના) બારોડી

આ.

ગાઢવા (ના) લાંબા મોતા

ઝફવના દોચકા.

છેદ (ના) કાણું; વેહ.

ધૈધાઈ (ના) મોંઝાઈ;

નાદાની.

પાઠ ૧૪૦ મો.

રાજધાની (ના) રાજ-

ગાદીનું શહેર.

રાજનગર (ના) રાજ-

ધાની.

મસીદ (ના) હોરા મુસલ-

માન વગરતે નીમા-

જ બાણવાનું ઠેકાણું

મકાન.

પુસ્તકશાળા (ના) પુસ્તકો

રાખવાનું ઠેકાણું.

પ્રખ્યાત (વી) પંકાયલું.

વચ્ચોવચ (અ) મધ્ય

ભાગે.

ભદ્ર (ના) જેમાં ભદ્રકાળી

માતા છે તે મકાન.

પ્રાચીન (વી) જુનું.

કેદી (ના) ગુનેગાર લો-

કો, અપરાધીઓ.

તુરંગ (ના) કેદખાનું.

સુમાર (ના) અડસટો.

સુતર (વી) મેલેલ સુગમ.

પાઠ ૧૪૧ મો.

ઘાટીલાં (વી) ઘાટવાળાં

વીશાળ (વી) લાંબુ પો-

હોણું.

તરેહતરેહવાર (વી) જુ-

દી જુદી જાતનો.

દેશાવર (ના) પરદેશ.

કીનખાખ (ના) રેશમનું

કસખના બુટાદાર લુ-

ગડું.

મસર (ના) એક જાત

નું રેશમી કપડ.

વખણાયે (જિ) પંકાય.

તોપખાનું [ના] તોપો-

રાખવાનું ઠેકાણું.

કારંજ (ના) પાણીના

કુવારા.

ઈમારતો (ના) જામી

બાંધણીનાં ઘરો.

ખડેર (ના) જુનાં મકા-

નો પડી ગયેલાં તેની

ખુદી જમીન.

મ્યુનશીપાલ (ના) સેહેર

સુધારાનું.

સુધરાઈ (ના) સુધારો.

સડક (ના) કાચોબાધેલો

રસ્તો.

કાંપ (ના) છાવણી.

ગોરા (વી) ટોપીવાળા.

પાઠ ૧૪૨ મો.

મુખવાળા-મોઢવાળા.

સામગ્રી (ના) સામાન.

કારમી (વી) અજળ,

બારી.

સ્વર્ગ (ના) કૈલાસ.

રકૂલ (ના) નીશાળ.

નર્ક (ના) જાહાનમ.

દિસે (જિ) જણાય.

ભયંકર (વિ) બીયામખું.

કાળાં (વી) નદારાં.

કૃત્ય (ના) કામ.	બર.	શ થાય એવું.
જશ (ના) આખર.	રત્ન (ના) કીમતી જ	કારજ (ના) કુનારો.
ઉજળા (વી) પંદાયણ	વાહીર.	ચરતે પહોરે=દાહાડો ચ-
સફેત.	અમુલ (વી) જેની કી	ડતાં, સુરજ ઉગે તે
જન (ના) માણસ.	મત થઇ શકે નહી.	દરવાનું (ફ) ખુશી થ-
સમાન (વી) જેવું; બરા	મનરંજન (વી) મનને ખુ	વાનું.

(કવિતાની સમજૂતી. (૨૦)

બદ્ધ એટલે કલ્યાણ એ સૌથી સારું નામ એવો અર્થ થાય છે તે તો બધી દુનીયાના લોકો જાણે છે. પણ કોણ જાણે કયા કારણે કાળાશવી બદ્ધ નજરે બીયામણું દેખાય છે. (૧). તો કેહે તેમાં કાળાં મોઢાવાળા (કેદી લોક) રહે છે, તેઓ નહારાં કામના કરનારા છે; તે કરતાં દુનિયામાં જેની આખર ધણી છે તે જો, અને તેવા માણસોથી ભરેલી જશ વાળી તું ખુસ્તકશાળા જો. (૩). કાચા કાચના જેવા (એટલે બચતા વીધાર્થી.) કે જે બણેથી તેની ધણી કીમત આવે છે, અને પછી તેઓનું સારૂ મૂલ આવે છે એટલે (સારા પગાર ચર્ધ જાય છે) એવા બણનારને વારતે આ નીશાળ મોટી છે તે જો (૪). સ્વર્ગ નફ અને ત્યા દુનીયાના લોકના રસ્તા સંધળા સેહેલા છે. તે રસ્તે જવાના જુઓ આજ ત્રણ દરવાજા છે. એટલે (અમદાવાદમાં ત્રણ દરવાજા છે તેને સ્વર્ગ નફ. તે આ લોકમાં જવાના એવા ત્રણ દરવાજાની ઉપમા આપી છે. (૫) સુખનો બધો આ કારજ કેવો બનેલો છે. (૬). દર શુકરવારે આ જગોએ એટલે (અમદાવાદમાં) શોભા સારી બને છે, અને દરરોજ સવારે સુરજ ઉગતે માણેક ઘોડામાં સારો બખર ભસાય છે. (૭). એ ચોકતા બખરમાં બે ધડી બે-રૂપી જીવ ખુશ થાય છે. તે જોઈ દક્ષપતરામ કવી મનમાં ધણા ખુશ થાય છે. (૮).

પાઠ ૧૪૩ મો.
બાહાદુર (વી) હીમ્મત-
વાળો.

મડમ (ના) સાહેબ લો-
કની સ્ત્રી.

હુતાર (ના) વાહાણમાં
બેસનારા લોકો.

સાહેબ (ના) યુરોપીયન
અહરથ ટોપીવાળો.

વીસો (ના) મુનો છુટો.

ગેલ (ના) લાડ

ટોશ્યું (કી) વાંકું વળ્યું.

પાધરૂજ (અ) તુરતજ.

મછનો (ના) નાની હોડી

પાસે (ના) બાબુએ.

હલેસાં (ના) ચાટવાં.

બાન (ના) સદી.

પાઠ ૧૪૪ મો.

લંગર (ના) વાહાણ અ

ટકાવવાને પાણીમાં

નાખવાની લોહાની

ખીસાડી.

કળતર (ના) હાથો.

ખલાશી (તક) ખારવા.

આણસાસો (ના) ઉચારત

તક (ના) વખત કાલ.

સંકલ્પ (ના) હાથ.

હુબકી [ના] હુબકી

દાંતીઓ [ના] હુબકીઓ

લગભગ (અ) નજીક.

જડણુ (ના) ડાચું.

ઉગયો (ત્રી) બચ્યો.

પાઠ ૧૪૫ મો.

તરતબુદ્દી (ના) દુઃખની

વચ્ચે તુરત થતો

ઉપાય સુઝે એવી અ

કલ્પ.

કુકડી (ના) મરઘી.

ખડો (ના) વાસ રહેલાણ

સપનું (ના) ઉંઘમાં આ

વતો ખોટો વિચાર.

સંદેહ (ના) વેહેમ.

હિમ્મત [ના] બાહાદુરી.

હારતાં (ક) મુકી દેતાં.

તોડ (ના) નીકાલ.

પાઠ ૧૪૬ મો.

ખાતર (ના) ધાસ, છા-

ણ વગેરે કાઢી ગયે

લો કચરો.

ધરે (ના) તરે, સીણા

કુસળા છોડ.

પોળા (ના) ચોડા.

હણ (ના) જમીન ખેડ

વાનું લોહાનું આણી

હારે હથીયાર.

વરાણા અંત્ર (ના) ખાક

જે સુતો

ધમધમાર (વી) ધમધમી

ખપાટા ખંધ.

પાક (ના) અનાજની ની

પજ.

ચાસ (ના) હળ ફેરવી

ને જમીન પેચી પા

ડે છે તે.

વાવણી (ના) રોપણી.

હરદોર (વી) હારખંધ.

કણસા (ના) કણસલા.

ઉંખી (ના) કણસલું,

કંડી.

ક્યારડો (ના) પાણી બ

રાયલો નાના ખાડો.

પાઠ ૧૪૭ મો.

જડ (ના) મુળ

ઉપણવું (કિ) આટકવું.

આપટવું.

માકક (વી) ઠીક અનુકુળ

નીંદી (ક) સાક કરી; કા

હાડી નાંખી

ખરીફ (ના) ચોમાસાના

ખાકું ધાન્ય

રવી (ના) શીઆવાના પા

કતું ધાન્ય

તર (વી) તરપત

વાલેતર (ના) રોપણી.

રોપા (તક) છોડવા

ખણી (ના) દાણા કંકાડ

વાલે દેખાણું.

પાર (ના) કણસલાં કં
હી વગેરેમાંથી દાણા
કાઢાડવાનું ઢેકાણું.
પાંતરાં (ના) છોતરાં
લાગલગાટ (અ) વરસો
વરસ.

હેરેકેર [વી] વારા ફરતી
અકેક વરસને અંતરે.
એકાદ (વી) એક
પડતર [વી] ખાલી.
કસ (ના) રસ.

પાઠ ૧૪૮ મો.
અમીર (ના) મોટો મા
ણસ.
પાલણુ પોષણુ (ના) ગુ
જરાન.

નાહાર (ના) વરઃ ફાડી
ખાનારાં જનવરો.
મસ્ત [વી] જખરા.
છે (ના) દગો, વિશ્વાસ
ધાત.
છંતખારી (વી) ભરોસા
દારા.

ધણીઆણી (ના) ખાયડી
ખઈરી.
કડકડતી (વી) સખત.
ધણી (ના) રોક.
વચન (ના) કબુલત.
ઈજલા (ના) ઉપાય.

લાચારી (ના) નાચાર.
સાર (ના) મતલબ.
સંકટ (ના) આફત.
પાલણુ (ના) પોષણુ.
પાઠ ૧૪૯ મો.

ગુલામ (ના) વચાણુ લી
ધેલો ચાકર.
સિંહ (ના) મોટું ચોપ
ગુ જનવર; જનવ
રોનો રાગ.

ભયંકર (વી) બીહામણો
મોતીઆં (ના) હાંઝાજ
ઈરાદો (ના) ધારણા.
અસલ [ના] અગાઉ.
જીલમ (ના) મજબ.
વગડો [ના] વન; રાન.
ઢગલેઢગલા (વી) ધાણુજ
રખડીરખડી (ફ) ભટકી
ભટકી.

ભયોભય (અ) અપોઝ.
આપ (ના) શક્તી.
નીરાશ (વી) દીલખીર.
શોર (ના) અવાજ.
રોકડુ (વી) દયા ઉપજો
એવું ગરીબડું.

અચખો (ના) નવાઈ.
ધીરજ (ના) હીમત.
પાઠ ૧૫૦ મો.
ચંદીઆ (ના) ચમ.

સુજોલો (ફ) સુઝેલો.
આખરી (વી) માંદો.
કરાર (ના) સુખચેન.
માયા (ના) હેત.
ભાઈઅંધ (ના) દોસ્તાર.
ઓચીંતી (અ) એકદમ.
નિર્દય (વી) દયાવગરનો
હવાલો ક્યો (ફી) સાંધ્યો
હાકેમ (ના) સરકાર.
જીલમી (વી) સખત જી
લમખોર.

કાયદા (ના) ધારા.
પાઠ ૧૫૧ મો.
હિંસા (ના) દયા.
મેદાન (ના) મોટી ખુલ્લી
જગો.

કમકમી (ના) ધુન્તરી.
તમાશો (ના) મેળો.
મેદની (ના) ઠઠ.
ઉદાશી (વી) દીલખીરી.
ફાજ (ના) કુદકો.
ખરાડા (ના) ખુમો; મો
ટો ઘાંટો.

ફાડ (ના) ચીર.
કાચાહવાનું નખણું પોચુ
નરમ.
હોંસ (ના) હોંઝા માત્ર
તલપ (ના) ઝાડ.
હોંડ (ના) મેલ.

અતિસ્વભાવ (ના) મુજ-
ખાંશિચત.

કથા (ના) વારતા.
માંડીને (કૃ) વીસ્તારીને.
વગડાઉ (વી) જંગલના.
વીસરવો (ત્રી) ભુલવો.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૧૫૨ મો.
ખાંસરા (વી) સીધા.
કડકા (ના) ટુકડા કડકા.
ખાંસવી (ત્રી) ઘોંચવી.
અભીમાન (ના) અહંકાર.
વહેલી (કૃ) ભાગ પાડી.
પેચ (ના) આટો.
પોપાક (ના) પહેરવાનાં
લુગડાં.

પાઠ ૧૫૩ મો.

લોભીઓ (ના) લાલચું
માણસ.

બંદર (ના) નદી કે દ-
રીઆ કાઠે આવેલું
શેહર.
ટંગાવું (ત્રી) લટકાઈ
રહેવું.
ત્રણ પૈસા=ત્રણ દોડી-
આં.

ભાવ (ના) કીમ્મત.
પાઈ (ના) એક પાઈ.
રાન (ના) જંગલ વન.
રાની (વી) જંગલી.
મદૂત (વી) પૈસા વગર.
ભરાવે (કી) ભેરવે; અ-
ડકાડે.

જળવીને (કૃ) સાચવીને.

લટકી (કૃ) ટીંગાઈ.

પાઠ ૧૫૪ મો.
યોભ (ના) પાર; છેડો.
ત્રણા (ના) તરસ
ધરાવું (ત્રી) તરપત થવું.
આજીજી (ના) કાલાવાલા
ખુશામત.

છોડીશ (ત્રી) મુકીશ.
પંજાજી (ના) ભટજી.
સામટા (વી) એકદમ
એકે જથ્થે.

પછડાઈને (કૃ) ઝીકાઈને.
અતીશે (વી) ઘણાં.
લોભ (ના) લાલચ.
શોભા (ના) આખર.
સદા (અ) રોજ, નીત્ય.
ધન (ના) પૈસો દ્રવ્ય.

કવિતાની સમજૂતી. (૨૧)

જ્યાં લોભનો છેડો નહીં એટલે અતીસે લોભ થાય છે ત્યાં
સમજૂતી સોભા આખર જતી રહે છે. જે માણસ હરેક વાતની
તૃપણાથી રોજ તરસ્યો રહે છે તે કાઈ દાહાડો પૈસાથી ધરાતો નથી.

પાઠ ૧૫૫ મો.

કડકો (ના) અપવાસ.
મણા (ના) કસર.
દાવકું (વી) ઝાણું.
નીશા (ના) ખાતરી.
ભક્ષ (ના) સીકાર.
ખાવાનું.

સડક (અ) ધપ પાધરી.
મધુરો (વી) સારો.
ચડપ (અ) ઝડપથી.
સુર [ના] ગાવાનો સોર.
ખાલી (વી) અમથા.
ખાળતું (કૃ) સોંધતું.
દેવજીએ [આ] પરમેશ્વર

ના કરવાથી.
રૂપ (ના) શરીની ક-
ન્તિ.
રૂપાળી (વી) શોભીતી.
ઘાટ (ના) આકાર.
સાદ (ના) અવાજ.
કુલી (કૃ) મારી, કુલાઈ.

ઉપાડી (ક) ઉચકી.

પાઠ ૧૫૬ મો.

ટક [ના] નાનો ઘોડો.

મીઓ (ના) મુસલમાન

ખુદો (વી) ધરડો.

વાસે (અ) પાછળા.

ભાગ્ય (ના) નસીબ.

ઘટારત (વી) લાયક.

અસ્વાર (ના) ઘોડે બે-

સીને સ્વારી કરનાર.

દડણુ (વી) વજનર.

લીંડાડે (ત્રી) ચલાવે.

મેણાં (ના) ઠપકાના બોલ

ઝાલું (ના) ટોળું.

પાઠ ૧૫૭ મો.

ગજળ (ના) ગુલમ.

રહેમ (ના) દયા.

દમકવું (ત્રી) અટકવું

છવાળ [ના] છવવાળો

કસદાર.

હાળી (ના) આસડી.

ખમતી (વી) હિચકી સ-

કે એવી

આસામી (ના) માણસ.

સાહેતવાર=થોડો વખત.

અવીચારી(વી) વમરવી-

ચારનો; અણુસમજી

વળી (ના) સાકરી.

પજાડી (ના) શરીર અ-

કળાવું તે.

કરાડો (ના) કાનારો, પા-

ણીમાં ઉડો ખાડો.

લજવાઈને (ક) શરમા-

ઈને.

સાઈ નરસું (વી) સાઈ

નહાઈ.

રડું (વી) સારું.

પાઠ ૧૫૮ મો.

ભુકું (વી) ખુરું, માકું.

ભલું (વી) સારું, રડું.

કાચકી (ના) પાણીના

સોસથી ગળે બોલા-

ય નહી તે.

ભોટવો [ના] માટીનો

કુળો.

ગજેના (વી) સારો.

સોગરી (ના) સાથી.

ટકારા (ના) આંગળીના

દયકારા.

અદામી (ક) અઘાડી.

ભરી આપ=મેઠેલા પૈસા

આપ.

ન્યાત (ના) જાત.

ખાર (ના) અદાવત.

પાઠ ૧૫૯ મો.

હલકો (વી) તુચ્છ.

પ્રજા (ના) રૈયત.

પરીવાર (ના) વંશ; વી-

સ્તાર.

ધનહીણા (વી) પૈસા વ-

ગરના.

કુટુંબી (વી) કુટુંબના.

પીતા (ના) બાપ તાત.

ધનવાન (વી) પૈસાદાર.

સમાન (વી) બરાબર.

અવગણ (ના) સારાને

બદલે નહાઈ.

સુવાશ (ના) સારી ગંધ;

સારી ખુશબો,

કાજી (ના) રીસ.

આળ (ના) અટક્યાળું

બોલું કામ.

આમુલી (વી) આમુશ-

મણી

દયાળ (વી) રહેમવાળા.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૨૨)

આ દુનિઆમાંના પાપો ઘોડો તે પરમેશ્વરની પ્રજા છે, અને આપણે બધા એક કુટુંબના અને તે એક બાપના છોકરાં હોઈએ છ-

ઈએ (૧). તેમાં કોઈ શરીરે કાળા હોય છે ને કોઈ ગોરા હોય છે તે-
મ કોઈ ગરીબ હોય છે ને કોઈ પૈસાદાર હોય છે; તે બધાને સરખા
ગણવા, કોઈને પણ હલકો ગણવો નહીં. (૨)એ ભુંડાને બદલે બલુ
કરવું (નદારાના બદલે સાર કરવું એ સારા માણસની રીત છે,
જેમકે મુખડને સળગાવીને બાળીએ સારે ઉલટી માંહેથી સારી
ખુશબો નીકળે છે તેમ (૩) વળી નાનું બચ્ચું જરા બાલ ખેંચી કાઢી
અટક્યાણું કરે] તો રીસ ચડતી નથી, તેમજ કો અણુસમગ્ર માણ
સ કાંઈ નુકશાન કરે તો દીલમાં દયા રાખવી ગુરસે થવું નહીં(૪)

પાઠ ૧૬૦ મો.	પીડાય (ક) દુઃખી થાય	ભાગળ (ના) દરવાજા
રતીપુર (વી) જરાક.	પાઠ (૧૬૧) મો	જેવું.
આકરં (વી) કપડું.	ઉપયોગ (ના) ખપવા	ખડકો (ના) ખાંણ કે
આપમત (ના) પોતાનું	પરવું.	સમુદ્રની નીચે આ-
હલાપણ.	માતબર (વી) દુળદરપ.	વેલા મજબુત પથરા
પાટણ (ના) ગુજરાતની	નરાજ (ના) કોશ.	બડકો (ના) અવાળો
ઉત્તરે શહેર છે	સૂરંગ (ના) નેહેર:ભાંય	મીથ્ર (ના) ભેગ.
મુળાડીમાં (ના) મુળીમાં.	માં ખાડો ખોદીમ-	વખાર (ના) માલબર-
જેર (ના) મારો, જરી	હે દાર બરી સળાં	વાનું ઠેકાણું.
રાખવું.	અલે છે તે	ચાજો (કી) રસ કરે.
મતલબ (ના) સાર.	થર (ના) પઠ.	ગુદી(વી) છુટી, મોંખી.

ગુજરાત દેશનો સંક્ષીપ્ત ઇતિહાસ.

આવડા વર્ષ.

આપણા ગુજરાતમાં ગુનામાં ગુનું રાજ્ય વલબીપુરનું ગણા
ય છે એ વલબીપુર કાઠીઆવાડ વિભાગમાં આવનગરની ઉત્તરે મોડા
પાક ઉપર આવે કરીને મામ છે તેની મહામાં હવું. એ સ્થપત રાજ્ય

મોટી રાજધાની હતી. એ રાજ્ય ક્યાંથી તે ક્યાંસુધી ચાલ્યું તે નહીં માલુમ પડતું નથી, પણ કેટલાક લેખ ઉપરથી એમાં પાંચમો રાજા શીલાદીત થયો ત્યારથી એ રાજ્યની કેટલીક હકીકત જણાઇ આવેછે એ શીલાદીત રાજા ૪૦૨૦-૩૦ ડરહમાં લડાઈમાં મરાયો. એ રાજા વેદવર્મા ને શિવમર્ગી હતો ને પૈસાની વાતમાં બહુ કંચુશ હતો અને તેજ રાજ્યગથી એ વલ્લભીપૂરનો નાશ થયો હોય એમ લાગેછે. વલ્લભીપૂરનાં નાશ થવાનાં કારણુ જે કહેછે. એકતો લોકો એમ કહેછે કે વલ્લભીપૂરની પાસે ધસાવાના કુંગર આગળ એક સાધુ પોતાના ચેલા સાથે ઉતર્યો હતો. તે સાધુ પછી વલ્લભીપૂરમાં ભીખ માગવા ગયો પણ કોઈએ તેને ભીખ આપી નહીં તેથી તેણે શ્રાપ દઈ કહ્યું કે એ શહેર ઉધું વળજે નેધુળ મળજે, તે કહેતાજ વલ્લભીપૂર દટાઇ ગયું ને તેનો નાશ થયો.

કારણુ એ કહે છે એ વલ્લભીપૂરમાં મારવાડના પાલી સેહેરથી કોઇ કાપુ વેપારી આવીને વસ્યો હતો. તેની છોકરી પાસે જડાવ સોતાની કાંસડી હતી તે એક દીવસે ઉપલા શીલાદીત રાજાની છોકરીએ જોઇ તેથી તે કાંસડી જોર જુલમથી શિલાદિત્યે તેની પાસેથી લઇ લીધી તેથી તે કાપુ વેપારી મલેચ્છ લોકો પાસે ગયો અને તેમને એક લાખ મોનૈયા આપવાની કમ્બુલાત કરીને શિલાદિત્ય રાજા ઉપર ચઢાઇ કરાવી. તેમાં શિલાદિત્ય માર્યો ગયો. અને વલ્લભીપૂરનો નાશ થયો. તેનો નાશ થયા પછી આવડા વંશના રજપૂત રાજાઓએ ગુજરાતમાં રાજ્ય કર્યું વલ્લભીપૂર પછી એ રાજ્યની ગાદી કચ્છના રણુ આગળ ક્રીઝુવાડાની પાસે પંચાસર નગર છે. ત્યાં સ્થાપવામાં આવી ત્યાં આવડા વંશનો પહેલો રાજા જયશીખરી ૪૦૨૦-૨૬ થી રાજ્ય કરવા લાગ્યો. એ રાજાની પાસે ધણીજ દેવતા હતી. અને તેની રાણી રમણુવરી ધણીજ દુહડી હતી. એ વેળા કોનોજ દેવમાં કલ્યાણ

નગરેછે. ત્યાં મોલકી વંશનો ભુવડ નામે મોટો બળવાન અને પ-
રાક્ષાની રાજ્ય રાજ્ય કરતો હતો તેને જ્યસીખરીની મોટાઈ તથા બ-
ળની વાત કાંઈ પડી, તથા ગુજરાત દેશની આબાદીની ધણીક વા-
તો એક શંકર(નામના કવીને મોઠે તેણે સાંભળી, તેથી તેણે જ્ય-
સીખરીની સામા લડવાનું નક્કી કરીધું. અને પછી તેની સાથે
મોટી લડાઈ કરી તે લડાઈ બાવન દીવસ ચાલી. તેમાં આખરે જ્ય-
સીખરી હાર્યો. ને માર્યો ગયો, ને ગુજરાતનું રાજ્ય ભુવડ રાજાને
હાથ આવ્યું.

હવે જ્યસીખરી લડાઈમાં મરાયો ત્યારે તેની રાણી રૂપસુંદરી
ગર્ભિવતી હતી તેને જ્યસીખરીએ મરતાં પેહેલાં તેના બાઈ સુર-
પાળ સાથે વનમાં મોકલી દીધી હતી. હવે સુરપાળ તેને મુકીને
પાછો ફરતાં પોતાના બંનેવી જ્યસીખરીના મરણની વાત તેણે સાં-
ભળી એટલે તે સોરઠના ડુંગરમાં બસાઈ રહ્યો. હવે ત્યાં પેલી રૂપ-
સુંદરીએ વનમાં ફળ ફુલ ખાઈને દાહાડા કાઢાડ્યા. ત્યાં એક બી-
લડીએ તે ખાઈનું રક્ષણ કર્યું, બાદ થોડે દાહાડે રૂપસુંદરીને છો-
કરો આવતર્યો. એ છોકરો વનમાં આવતર્યો. માટે એનું નામ તેણે
વનરાજ (વનનો રાજા) પાડ્યું વનરાજ છ માસનો થયો તેવારે એક
શીલગુસ્તુસુરી નામનો ગોરજી ત્યાં આવ્યો તે જ્યસીખરીની રાણી
તથા વનરાજને પોતાને ઘેર તેડી ગયો. ને ત્યાં વનરાજને ઉછેરીને
મોટો કર્યો.

એ વનરાજ આગળ જતાં મોટો શુરો ને સમજણો થયો.
એટલે પછી તેણે પોતાના મામા સુરપાળ અને બીજાઓની મદ-
દથી પોતાના બાપનું ગયલું રાજ્ય પાછું મેળવ્યું ને ૪૦ સં-
વત ૭૪૬ માં એટલે સંવત ૮૦૨ ની શાલમાં અણહિલવાડ ન-
ગર વસાવ્યું ને ત્યાં પોતાની રાજધાની કરી. અણહિલવાડને હાલ
સિદ્ધપોર પાટણ કહે છે ને તે ગુજરાતમાં સરસ્વતી નદી વપરે.

દ્રાઈ અણુહીલ નામના બરવાડે વનરાજને જટવા આગવાના રસ્તા બતાવેલા તે ઉપરથી વનરાજને પોતાની રાજધાનીનું નામ અણુહીલવાડ એવું પાડ્યું. શ્રી દેવી નામની દ્રાઈ સ્ત્રીએ વનરાજ ની આકરી કરી હતી તેથી તે બાઈ પાસે ગાદીએ બેસતી વખત વનરાજે તિલક કરાવ્યું; અને આંખો નામે વેપારી આગળ તેનો કારભારી હતો તેને વનરાજે પોતાનો પ્રધાન બનાવ્યો. એ આંખાએ આંખાનેર શહેર વસાવ્યું. આંખાનેર શહેર રેવા કાંઠામાં હાથોલ ક- રાખાની પાસે છે. વનરાજ ૬૦ વરસ રાજ્ય કરીને ૬૦ સં ૮૭૬ માં મરણ પામ્યો.

જેમ જ્યેષ્ઠીખરી પછી તેનો છોકરો વનરાજ ગાદીએ બેઠો; તેમ વનરાજ પછી તેનો છોકરો યોગરાજ ગાદીએ બેઠો, યોગ- રાજ પછી તેનો છોકરો ખેમરાજ, ખેમરાજ પછી તેનો છોકરો ભુવડ, ભુવડ પછી તેનો છોકરો વિજયશીંગ, વિજયશીંગ પછી તેનો છોકરો રત્નાદીત્ય, અને રત્નાદીત્ય પછી તેનો છોકરો શામત શીંગ ગાદીએ બેઠો.

વનરાજ મોટો જોરાવર ને બાહાદુર રાજા થઈ ગયો. યો- ગરાજ ઘણું બળેલો હતો. ને તીર સારવાનું કામ સારું બ- લતો હતો, ને તેણે ઉપજમાં વધારો કીધો હતો. ખેમરાજ જરા મીઠાશ સ્વભાવનો હતો, ને તેણે પણ દેશની દોલત વધારી હતી, રત્નાદીત્ય સાચો ને સારા ગુણવાળો માણસ હતો, સામત- શીંગ સારો માણસ હતો તલી હમણાં બોલે કાંઈ તો ફરીનેબોલે જુદા. સામતશીંગ આવડા વંશનો છેલ્લો રાજા થઈ ગયો. આવડા વંશ ૬૦ સં ૬૮૬ થી ૮૪૨ સુધી એટલે ૨૪૬ વરસ આ- હો. આવડા વંશના બધા ભણીને આઠ રાજા થઈ ગયા. તેમનાં નામ તથા રાજ કર્યાં ત્રા પરસની વંશાવળી નીચે મુજબ.

ક્યારે ગાદીએ
બેઠો.

ક્યારે ગાદી કેટલા વર્ષ
પરથી ઉઠ્યો રાજ કર્યું.

જયશીખરી.	ઈસ ૦	૬૯૬.....૭૪૬.....	૫૦
વનરાજ.	ઈસ ૦	૭૪૬.....૮૦૬.....	૬૦
ચોગ્યરાજ.	ઈસ ૦	૮૦૬.....૮૪૨.....	૩૬
ખેમરાજ.	ઈસ ૦	૮૪૨.....૮૬૬.....	૨૪
ભુવડ.	ઈસ ૦	૮૬૬.....૮૮૫.....	૨૯
વિજયશીંગ	ઈસ ૦	૮૮૫.....૯૨૦.....	૨૫
રત્નાદીત્ય.	ઈસ ૦	૯૨૦.....૯૩૫.....	૧૫
સામંતશીંગ.	ઈસ ૦	૯૩૫.....૯૪૨.....	૭

(પરિક્ષાના સવાલો.)

ગુજરાતમાં જુનામાં જુનું રાજ્ય કયું ગણાય છે? વલ્લભીપુર નગર કેણી તરફ છે? વલ્લભીપુર કયા રાજ્યની રાજધાની હતી? વલ્લભીપુરનું રાજ્ય ક્યાંથી તે ક્યાંમુખી ચાલ્યું? શીલાદીત્ય રાજા કયા સનમાં મરણ પામ્યો? શીલાદીત્ય રાજા કયો ધર્મ માનતો હતો ને તે કેવો હતો? વલ્લભીપુરનો નાશ થવાનું કારણ શું? વલ્લભીપુરનો નાશ થવાનું ખીજું કારણ લોકો શું કહે છે? વલ્લભીપુરનો નાશ થયા પછી કયા રાજાએ ગુજરાતમાં રાજ્ય કર્યું? વલ્લભીપુર પછી ગુજરાતની ગાદી કયા નગરમાં આવી? પંચાશર નગર કેણી તરફ છે? પંચાશરમાં આવડા વંશનો પહેલો રાજા કયો થયો? જયશીખરી પાસે કેટલી હોલત હતી? જયશીખરીની ખાયાડીનું નામ શું? રૂપસુદરી દેખીતી કેવી હતી? જયશીખરી પંચાશર નગરની ગાદીએ બેઠો તેવારે કનોજ દેશના કલ્યાણ નગરમાં કયો રાજા રાજ કરતો હતો? ભુવડ રાજા કેવો હતો? ભુવડ રાજા જયશીખરી સાથે લડાઈ કરવાને સાથી ઉસકેરાયો? ભુવડ તે જયશીખરીને પછી લડાઈ થઈ કે નહીં? તે લડાઈ કેટલા દીવસ સુધી ચાલી? તે લડાઈમાં કોણ હાર્યું ને કોણ જીત્યું? પછી ગુ-

જરાતનું રાજ્ય કોને હાથ આવ્યું? જયશીખરી ભુવડ રાજ્ય સાથે
 લડાઈમાં મરણો ત્યારે તેની રાણી રૂપસુંદરી કેવી હાલતમાં હતી?
 તે રૂપસુંદરીને જયશીખરીએ મરતાં પેહેલાં ક્યાં મોકલી દીધી હ-
 તી? સુરપાળે જયશીખરીના મરણની વાત સાંભળી ત્યારે તે ક્યાં
 ભરાઈ રહ્યો? રૂપસુંદરી વનમાં શું ખાતી હતી? રૂપસુંદરીની બર-
 દાશ વનમાં કોણે લીધી હતી? રૂપસુંદરીને દલાડા હતા તો તેને
 શું આવતરું? વનરાજ શાથી નામ પડ્યું? વનરાજ વનમાં છ મ-
 હીનાનો થયો ત્યારે તેને કોણુ તેડી ગયું? રૂપસુંદરી પછી ક્યાં રહી
 વનરાજ આગળ જતાં કેવો રાજ્ય થયો? વનરાજે પછી પોતાના
 બાપનું ગયેલું રાજ્ય પાછું મેળવ્યું કે નહીં? વનરાજે પાછું રાજ્ય
 મેળવ્યું તો કોની મદદથી મેળવ્યું? વનરાજે કયું નગર વસાવ્યું?
 વનરાજે આણહિલવાડ કઈ સાલમાં વસાવ્યું? વનરાજે પોતાની રા-
 જધાની ક્યાં કરી? આણહિલવાડને હાલ શું કહે છે? શિદ્ધપુર પા-
 ઠણ કેણી તરફ છે? વનરાજે પોતાની રાજધાનીનું નામ આણહિ-
 લવાડ કેમ પાડ્યું? વનરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે તિલક કઈ જયરી
 પાસે કરાવ્યું? તે જયરી પાસે તિલક કરાવવાનું શું કારણ? વનરા-
 જ ગાદીએ બેસતી વખત પ્રધાન કોને બનાવ્યો હતો? આંખા પ્ર-
 ધાને કયું શહેર વસાવ્યું? આંખાનેર કેણી તરફ છે? વનરાજે કેટલાં
 વરસ રાજ્ય કર્યું? વનરાજ કઈ સાલમાં મરણ પામ્યો? જયશી-
 ખરી પછી કોણુ ગાદીએ બેઠું? યોગ્યરાજ પછી કોણુ ગાદીએ બે-
 ઠું? ખેમરાજ પછી કોણુ ગાદીએ બેઠું? ભુવડ પછી કોણુ ગાદીએ
 બેઠું? વિજયસિંગ પછી કોણુ ગાદીએ બેઠું? રતનાદીલ પછી કોણુ
 ગાદીએ બેઠું? વનરાજ કેવો રાજ્ય થઈ ગયો? યોગ્યરાજ કેવો રાજ્ય
 હતો? ને તે શું કામ જાણતો હતો? ખેમરાજ કેવી રીતનો માણસ
 હતો? રતનાદીલ કેવો માણસ હતો? સામતસિંગ સારો માણસ
 હતો કે નહીં? આવડા રજપૂતોમાં છેલ્લો રાજા કોણુ થઈ ગયો?

આવડા વંશ કેટલા વરસ સુધી આઢ્યો? આવડા વંશમાં અથવા ગ-
ળીને કેટલા રાજા થઈ ગયા? આવડા વંશના આડે રાજા ક્યારે
ગાદીએ બેઠા, ક્યારે ગાદી ઉપરથી ઉડ્યા, તે દરેક જણે કેટલાં
વરસ રાજ્ય કર્યું તે સામઢું કહી જાઓ?

સોલંકી વંશ.

આવડા વંશના છેલ્લા રાજા સામતશિંગને પેટે કાંઈ છોકરો
નહી એટલે આવડા વંશના રાજ્યની ગાદી સોલંકી વંશમાં ગઈ
એવી રીતે કે સામતશિંગની બેહેન લીલાદેવી દરીને હતી તે
કનોજના રાજા સુવનાદિત્યના છોકરાની સાથે પરણી હતી.
તે લીલાદેવીને મુળરાજ નામે છોકરો થયો. એ મુળરાજ મુળ
નક્ષત્રમાં જન્મ્યો તેથી તેનું નામ મુળરાજ પડ્યું. એ મુળરાજે
પોતાના મામા સામતશિંગને મારી નાંખ્યો. તે તેની ગાદીએ
ઈ. સ. ૯૮૨ માં બેઠો તેવારે ઉત્તરેથી અજમેરનો રાજા ચ
હી આવ્યો. અને દક્ષિણેથી તૈલંગના રાજાએ પોતાના સરદાર
બાપને સ્વારી કરવા મોકલ્યો, તેમાં મુળરાજે અજમેરના રા-
જાને તો કાંઈક ધન આપીને ષાછો વાળ્યો અને સરદાર બા-
પને લડાઈમાં હરાવી નસાડી મુક્યો. ત્યાર પછી મુળરાજે સો
રઠના રાજા ઉપર ચઢાઈ કરીને તેને હરાવી પોતાની આણ
મનાવી અને તેની મદદે આવેલા કચ્છના રાજા લાખાને માર્યો.
મુળરાજે કેટલાંએક શિવાલય બંધાવ્યાં, અને સિદ્ધપોરમાં એક
મોટું '૩૬ માળ દેહર' બંધાવ્યું, અને ઔદીય બ્રાહ્મણોને ગુજ-
રાતમાં વસાવ્યા. એ મુળરાજ સોલંકી વંશમાં પહેલો રાજા
હોયો તેમપરાક્રમી હતો તે ૫૫ વરસ રાજ્ય કરીને ઈ. સ.
૯૯૭ માં મરણ પામ્યો.

મુળરાજ પછી તેની ગાદીએ તેનો છોકરો ચામુડ બેઠો.
ચામુડને ત્રણ છોકરા હતા (વલ્લભસેન, દુલ્લભસેન, તે (નાગ-
રાજ) તેમાં ચામુડે ૧૩ વરસ રાજ્ય કરીને પોતાના મોટા છો-

કરા વલ્લભસેનને ગાદી સોંપીને પોતે કાસીએ જઈ રહ્યો. વલ્લભસેન થોડા મહિના રાજ્ય ભોગવી સૈયડના રોગથી મરણ પામ્યો. એ વલ્લભસેન પછી તેની ગાદી તેના ભાઈ દુર્લભસેનને મળી. દુર્લભસેને સારી રીતે રાજ્ય ચલાવ્યું. દેશની આબાદાની કરી. અને તળાવ દેહેરા બંધાવ્યાં તથા ખીજન ધર્મનાં કામો કર્યાં.

દુર્લભસેન પછી ચામુડના ખીજન છોકરા નાગરાજનો છોકરો ભીમદેવ ગાદીએ બેઠો. એ ભીમદેવના વખતમાં ગિજનીના સુલતાન મહમુદ બાદશાહે ઈ. સ. ૧૦૨૪ માં સુજરાત ઉપર સ્વારી કરી તેથી ભીમદેવ નાહો. તે મહમુદે કાઠીઆવાડ ની નૈઋત્ય દિશાએ પ્રભાસપાટણમાં સોમનાથનું દેહરું છે તે ભુરી લીધું, તે ત્યાંથી બહુ પૈસા મેળવી પોતાના દેશ તરફ ચાલતો થયો. એ ભીમદેવના વખતમાં વીમળશાહ નામે પર્થસાદાર શ્રાવકે ચામુ ઉપર અને આરાસુર ઉપર સારાં આરસપાટણનાં જૈન ધર્મનાં દેહેરાં બંધાવ્યાં. નીમદેવ માહા બાણાવળી તે જોરાવર રાજા હતો. તેને ત્રણ છોકરા હતા, (કરણ, ખેમરાજ તે મુળરાજ.) તેમાં ભીમદેવ ૫૦ વરસ રાજ્ય કરીને ઈ. સ. ૧૦૭૨ માં પોતાના છોકરા કરણને રાજ્ય સોંપી પોતે તીર્થવાશી થયો. કરણ રાજા ગાદીએ બેઠો પછી તેણે ધંધુકા, મેહેવાસ વગેરેના ટ્રોણી રાજાઓને વશ કર્યા તેથી એના વખતમાં લડાઈઓ થઈ નથી. એ કરણ રાજાએ પાટણની દીશાએ મોઢેરા ગામ છે ત્યાં કરણ સાગર નામે મોટું તળાવ બંધાવ્યું. તથા કરણાવતી નામે શહેર વસાવ્યું, એ કરણાવતી શહેર ક્યાં છે તે માલમ પડ્યું નથી.

કરણ રાજા દક્ષિણ માંહેલા અંદરાવતી નગરના રાજા રાજકેશ્રીની છોકરી મીનબાદેવી સાથે પરણ્યો હતો. તેને સિદ્ધરાજ નામે કુવર થયો. એ સિદ્ધરાજ ૧૧ વરસનો થયો એટલે કરણ રાજા મરણ પામ્યો. સીદ્ધરાજની નાની ઉમ્મરમાં બાપ મરણ

પામ્યો તેથી યેડાં વરસ સીધરાજની મા મીનળદેવીએ રાજ્ય ચલાવ્યું
 એ મીનળદેવીએ આમદાવાદ છલાના વીરમગામ કર્યામાં મુનસર ને
 મેળકા કર્યામાં મલાવ એના જે લલાલો બંધાવ્યાં. સીદરાજ
 નાનો હતો ને તેની મા મીનળદેવી રાજ અજાવતી હતી તે વખ-
 ત માળવાના રાજા યસોવરમાને રાજ્ય પર ચઢાઈ કરી પણ
 પાછળથી સીદરાજ તેની સાથે ૧૨ વરસ સુધી લડ્યો ને અંતે
 તે યસોવરમાન રાજાને હરાવીને કેદ કરી મો. વળી કોઈ કુબારને ત્યાં
 કંછરેલી છોકરી નામે રાણકદેવી કરીને હતી, તેની સાથે સિદરાજ
 ના વિવાહ થયેલો હતો. તે કુંવરીને સોરઠનો રાજા રાયખેંગાર જંત-
 ર જીલમથી લઈ જઈને પરણ્યો, તેથી તે કન્યા પાછી લેવા સાડ
 સિદરાજે તે સોરઠના રાજા રાયખેંગાર સાથે મોટી લડાઈ કરી, તે-
 માં રાયખેંગાર હાર્યો ને સિદરાજે રાણકદેવીને પાછી આણી; પણ
 પછી તે રાણી રાણકદેવી પાછી સિદરાજ સાથે પરણી નહીં ને
 વડવાણ આગળ સતી થઈને બળા મુઠ. સિદરાજે પાટણમાં સહ-
 સ્થાનિગ તલાવ બંધાવ્યું, અને સિદપુરમાં રૂદ્રમાળ બંધાવ્યું, ને
 ખીજાં ધર્મના કામે કરીને લોકોને સુખી કર્યા તેથી તેની ધણી
 નામના યઈ. સિદરાજ એ હિંદુ રાજાઓમાં સૌથી મોટો વિદ્વાન
 અને પ્રતાપી રાજા થઈ ગયો. તેણે રઈમતને સુખ થાય એવી રીતે
 રાજ ચલાવ્યું તેથી હાલ તેને સિદરાજ જયસિંહ કે સિદરાજ
 જેસંગ કહેણે. એ રાજા ૪૯ વરસ રાજ્ય કરીને સન ૧૧૪૩ માં
 મરણ પામ્યો.

સિદરાજને કાંઈ છોકરો હતો નહીં તેથી તેનું રાજ્ય તેના
 આરમાન કાકા ખેમરાજના વંશમાં ગયું. ખેમરાજને દેવપ્રસાદ
 કરીને છોકરો હતો, દેવપ્રસાદને ત્રિભોવનપાળ કરીને છોકરો હતો,
 અને ત્રિભોવનપાળને મહીપાળ, કીરતીપાળ, તે કુમારપાળ, એવા
 ત્રણ છોકરા હતા. તેમાં સિદરાજ પછી તેની ગાદીએ તે ખેમ-
 રાજમાં છોકરાનો જન્મ, ને તેનો છોકરો કુમારપાળ બેઠો. કુમાર-

પાળતે ગાદીએ બેસાડયાની મરજી હતી નહીં પણ સિદ્ધરાજ મુખ્યા
 પછી તેના પ્રધાનોએ કુમાર પાળતે માદીએ બેસાડ્યો. એ કુમાર પાળ
 વળાં શિવલય તથા પારસનાથના દેહેરાં બંધાવ્યાં એ રાજ્ય ૩૧
 વરસ રાજ્ય કરીને રજત પીતના રોગથી મરણ પામ્યો. એની દેહ-
 લોક કહેછે કે તેના બત્રિજ અન્નેપાળે તેને ઝેર ફેરવે મારી નાં-
 ખ્યો. કુમાર પાળ પછી તેનો ભાઈ મહીપાળનો છોકરો અન્નેપાળ
 માદીએ બેઠો. એ રાજ્ય વૈરનવ ધર્મને માનતો. તેથી જન ધર્મના
 બળાંક દેહેરાં તેણે તોડાવી નાખ્યાં એને રાજ્ય કરતાં ત્રણ વરસ થવાં
 એટલામાં એની દેવડીના કાઠ માળસે ક્યારે મારી એનો શવ લી-
 શો. એ અન્નેપાળ પછી તેની ગાદીએ તેનો વાનો છોકરો મુળરાજ
 બેઠો. એ મુળરાજને બરાબર માં માદી મળી તેથી તેનું નામ બા
 બમુળરાજ પડ્યું. એની નાની ઉંમરને લીધે થોડી મુદત એની
 માએ રાજ્યનો વહિવટ ચલાવ્યો. એ બાબમુળરાજના વખતમાં
 મહામદ શાહા મુઘલને ગોરી નામના મુસલમાન બાદશાહે ગુજરાત
 ઉપર ચડાઈ કરી હતી, પણ તેને બાબમુળરાજના કાકા ભોળા બી
 મદેવ હરાવીને પાછો કહાડ્યો. એ વરસ સુધી બાબમુળરાજનું રા-
 જ્ય ફક્ત નામનું ચાલ્યું, પછી તેની ગાદીએ તેનો કાકા બીમદેવ
 બેઠો. એ બીમદેવ રાજ ચડાજી ને અવીચારી હતો તેથી તેને ભો
 ભાબીમદેવ કહેછે. એ ભોળાબીમદેવને દીલ્લીના સેહાણુ જાતના
 પૃથુરાજને મોટી લગાઈ થઈ હતી, કારણકે પૃથુરાજનો વીવાહ ને
 આમુના રાજાની છોકરી સાથે થયો હતો તે કન્યા ભોળા બીમને
 જોઈતી હતી; પણ તેમાં ભોળાબીમ હાથો ને તેનું કાંઈ ચાલ્યું ન-
 હી ભોળાબીમ ૬૩ વરસ રાજ્ય કરીને મરણ પામ્યો ત્યાર પછી
 તેની ગાદીએ ત્રીભોવનપાળ બેઠો. એ ત્રીભોવનપાળ ભોલકી વંશ
 નો હતો. રાજ્ય થઈ ગયું. તેણે ફક્ત એ વરસ રાજ્ય ફીકું
 એટલામાં વાલિયા વંશના વિરાજદેવ રાજ્યને તેને માદી

ઉપરથી ઉઠાડી મુખ્યે ને પછી એ સોલંકીના રાજ્યપર વાધેલા રાજ્યનાં સત્તા બેઠી ત્રિભોવનપાળ રાજ્યના વખતમાં કાંઈ જાણુવા બેગ બાંના બની નથી. સોલંકી વંશ ૭૦૦ સંવત્ ૬૪૨ થી સન ૧૨૪૪ સુધી એટલે ૬૦૨ વર્ષ સુધી સોલંકી વંશમાં બધા મળીને ૧૨ રાજા થઈ ગયા તેમનાં નામ તથા રાજ્ય કર્યાના વરસની વંશા વળી નીચે મુજબ.

ક્યારે ગાદીએ ક્યારે ગાદીપર કેડલાં વરસ
બેઠા. થી ઉઠ્યા. રાજા કીધું.

મુળરાજ	ઈ. સં.	૯૪૨.....	૯૯૭.....	૫૫
સામુડ	ઈ. સં.	૯૯૭.....	૧૦૧૦.....	૧૩
વલ્લભસેન	ઈ. સં.	૧૦૧૦.....	૧૦૧૦.....	થોડા મહીના
દુલ્લભસેન	ઈ. સં.	૧૦૧૦.....	૧૦૨૨.....	૧૨
ભીમદેવ	ઈ. સં.	૧૦૨૨.....	૧૦૭૨.....	૫૦
કરણ	ઈ. સં.	૧૦૭૨.....	૧૦૮૪.....	૨૨
સીધરાજ	ઈ. સં.	૧૦૮૪.....	૧૦૮૪.....	૪૯
કુમારપાળ	ઈ. સં.	૧૧૪૩.....	૧૧૭૪.....	૩૧
અન્નપાળ	ઈ. સં.	૧૧૭૪.....	૧૧૭૭.....	૩
બા. મુળરાજ	ઈ. સં.	૧૧૭૭.....	૧૧૭૯.....	૨
સે. ભીમદેવ	ઈ. સં.	૧૧૭૯.....	૧૨૪૨.....	૧૩
ત્રિભોવનપાળ	ઈ. સં.	૧૨૪૨.....	૧૨૪૪.....	૨

પરીક્ષાઓના સવાલો.

આવડા વંશના છેલ્લા રાજા સામતસિંગને પેટ શું છોકરાં હતાં? સામતસિંગ મુલા પછી આવડા વંશની ગાદી ક્યા વંશમાં મહા સામતસિંગની બહેનનું નામ શું? લીલ્લદેવી કોની સાથે પરણી હતી? મુળરાજ કોને છોકરો? મુળરાજ સાથી નામ પડ્યું? સામતસિંગ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું? મુળરાજ સામતસિંગનો શો સગો થાય? મુળરાજને સામતસિંગે ખુશીથી ગાદી ઉપર બેસાડ્યો કે? મુળરાજ ક્યા વરસમાં સામતસિંગની ગાદીએ બેઠો?

મુળરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે ક્યા ક્યા રાજ્યા બઢી આવ્યા? પછી
 તે રાજ્યોએ શું કીધું? ત્યાર પછી મુળરાજે ક્યાં સ્થાપ કરી ને
 કોને માયે? મુળરાજે કોને માયે? શું કામો કીધા? કઈ જાતના પા-
 ત્રાણને મુળરાજે મુળરાજના વસાવ્યા? મુળરાજ કેવો રાજા હતો?
 મુળરાજે કેટલા વરસ રાજ્ય કીધું ને કઈ સાલમાં મરણ પામ્યો?
 મુળરાજ પછી ની ગાદીએ કાણ બેઠું? ચામુડન કેટલા છોક-
 રા હતા તેના નામ દો? ચામુડ પછી તેની ગાદીએ કાણ બેઠું?
 વલ્લભસેન કેટલા વરસ રાજ્ય કીધું? વલ્લભસેન શાથી મરણ પા-
 મ્યો? વલ્લભસેનની ગાદી કોને મળી? દુલભસેને કેવી રીતે રા-
 જ્ય ચલાવ્યું ને શું શું કામો કીધા? દુલભસેન પછી કાણ ગાદી-
 એ બેઠું? બીમદેવના વખતમાં ક્યા બાદશાહે ગુજરાત ઉપ-
 ર સ્વારી કરી હતી? ક્યા વરસમાં સ્વારી કરી હતી? તેમાં બીમ
 દેવનું શું થયું? સુલતાન મલિકે પછી ક્યુ દેહર લુટ્યું? તે દે
 હરામાંથી શું શું તેણે લૂટી લીધું? સોમનાથનું દેહર કેણી તરફ
 છે? બીમદેવના વખતમાં આળુ ઉપર ને ચાનાસુર ઉપર કાણ દે-
 હરા બંધાવ્યા? બીમદેવ કેવો રાજા હતો? બીમદેવને કેટલા છોક-
 રા હતા તેના નામ દો? બીમદેવ કેટલા વરસ રાજ્ય કીધું? ને
 કઈ સાલમાં રાજની ગાદી છોડી? બીમદેવના રાજની ગાદી કોને
 મળી? કરણ રાજાએ ગાદીએ બેઠો પછી તેણે ક્યા લોકોને નિમ્ન
 ક્યા? કરણ રાજાના સમયમાં લક્ષ્મણે કેટલી થઈ? કરણ રાજા-
 એ ક્યુ તલાવ બંધાવ્યું ને ક્યુ શહેર વસાવ્યું? કરણ સાગર તલા
 વ ક્યા છે? કરણાવતી શહેર ક્યા છે? કરણ રાજા કોની સાથે
 પ્રણયો હતો? કરણ રાજાના છોકરાનું નામ શું? સિદ્ધરાજ કેટ-
 લા વરસનો થયો ત્યારે કરણ મરણ પામ્યો? સિદ્ધરાજ નાની
 ઉંમરનો હતો ને તેનો આપ મરણ પામ્યો ત્યારે ચોડા વરસ રા-
 જ્ય કાણ ચલાવ્યું? સિદ્ધરાજની સાનું નામ શું? સીમદેવીએ ક્યા ક્યા તલાવો બંધાવ્યા? સીમદેવી રાજ્ય

ચક્રાચારી હતી તે વારે તેના રાજ્ય ઉપર કાણે ચડાઈ કરી હતી ?
 પછી તે યશોવરમાન રાજનું શું થયું ? સિદ્ધરાજનો વીવાહ કોની
 સાથે થયો હતો ? રાણેક દેવી કોની છોકરી હતી ? રાણેક દેવીને
 કોણ પરણી લઈ ગયું હતું ? રાણેકદેવીને સારું કોને કોને લડાઈ
 થઈ હતી ! સોરઠના રાજા ખાસેથી રાણેકદેવી સિદ્ધરાજને લાય
 આવી કે નહીં ? સિદ્ધરાજે ક્યાં ક્યાં તલાવો બધાંબધાં, અને રૂઢ-
 માળા ક્યાં બધાંબધાં ? સિદ્ધરાજની નામના શાથી થઈ ? સિદ્ધરાજ
 એ સિદ્ધરાજનોમાં કેવો રાજા થઈ ગયો ? સિદ્ધરાજને સિદ્ધરાજ
 જમસિંહ અથવા સધરા જસંગ કેમ કહેછે ? સિદ્ધરાજે કેટલાં વ-
 રસ રાજ્ય કીધું તે કઈ સાલમાં મરણ પામ્યો ? સિદ્ધરાજને કેટલા
 છોકરા હતા ? સિદ્ધરાજને કાંઈ છોકરું હતું નહીં ત્યારે તેની ગાદી
 કોના વંશમાં ગઈ ? ખેમરાજને કેટલા છોકરા હતા ? દેવપ્રસાદને
 કેટલા છોકરા હતા ? ત્રિભોવનપાળને કેટલા છોકરા હતા ? સિદ્ધરા-
 જ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? સિદ્ધરાજની મરણ કુમારપા-
 ણને ગાદીએ બેસાડવાની ખરી કે નહીં ? કુમારપાળને સિદ્ધરાજની
 ગાદીએ કોણે બેસાડ્યો ? કુમારપાળે શું શું ધર્મોનાં કામો કીધાં ?
 કુમારપાળે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? કુમારપાળ શા કારણથી મ-
 રણ પામ્યો ? કુમારપાળ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? અન્નેપા-
 ણે ક્યાં ક્યાં પાળતો હતો ? અન્નેપાળને કોણે મારી નાખ્યો ? અ-
 ન્નેપાળ પછી કોણ ગાદીએ બેઠું ? બાળમુળરાજ શાથી નામ પ-
 ડ્યું ? બાળમુળરાજના વખતમાં ક્યાં સુલભમના આદેશહે જીવ-
 સાર ઉપર ચડાઈ કરી હતી ? પછી તે ચડાઈમાં શું થયું ? બાળ-
 મુળરાજે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? બાળમુળરાજ પછી તેની ગાદી-
 એ કોણ બેઠું ? બીમદેવને બોલે બીમદેવ શાથી કહેછે ? બોલો
 બીમદેવને કોણી સાથે લડાઈ થઈ હતી ? શા કારણથી બીમદેવને
 પ્રથુરાજ સાથે લડાઈ કરવી પડી હતી ? પછી બીમદેવનું તે લડા-

ધમાં શું થયું ? ભોળાબીમ કેટલાં વરસ રાજ કરીને મરણ પામ્યો ? ભોળાબીમની ગાદીએ કાણ બેઠું ? સોલંકી વંશમાં હવેલો રાજ કાણ થઈ ગયો ? ત્રિભોવનપાળે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? ત્રિભોવનપાળને ગાદી ઉપરથી કાણ ઉઠાડી મુક્યો ? સોલંકી વંશ પછી કયા વંશના રાજાએ થયું ? ત્રિભોવનપાળના વખતમાં શું શું જાણવા જોગ બીના બની ? સોલંકી વંશ કેટલાં વરસ ચાલ્યો ? સોલંકી વંશમાં બધા મળીને કેટલા રાજાઓ થઈ ગયા ? સોલંકી વંશના બારે રાજા કયારે ગાદી પર બેઠા, કયારે ગાદી પરથી ઉઠ્યા, ને દરેક જણે કેટલાં વરસ રાજ કીધું તે સામદુ કહી જાણ્યો ?

(વાઘેલા વંશ)

કોઈ વાઘેલા રાજપુત લવણપ્રસાદ વાઘેલા ગામમાં રહેતો હતો તેથી વાઘેલા વંશ નામ પડ્યું એ લવણપ્રસાદ સોલંકી વંશના ભોળાબીમદેવ રાજાનો પ્રધાન બન્યો હતો. પાછળથી જોકેકેને અણબનાવ થયો તેથી લવણપ્રસાદે બેડા ઉઠાવી તેનો મુલક બધો કબજો કરી લીધો. એ લવણપ્રસાદને વીરધવળ નામે પરાક્રમી હોકરો હતો તેણે બાપના રાજમાં વધારો કર્યો એ વીરધવળને વસ્તુપાળ ને તેજપાળ એવા બે પ્રધાન હતા તેઓ મોટા લડવૈયા હતા. વીરધવળ રાજા ૪૦ સં. ૧૨૪૦ માં મરણ પામ્યો ત્યાર પછી તેની માદીએ તેનો છોકરો વીશખદેવ બેઠો. એ વીશખદેવ વાઘેલા વંશમાં પહેલો રાજા થયો. વીશખદેવ ૪૦ સં. ૧૨૪૪ માં અણહિલવાડ એટલે માટણ ઉપર સ્થાયી કરીને ત્યાંના છેલ્લા સોલંકી રાજા ત્રિભોવનપાળને હરાવી તેનું સમ્ય જીતી લીધું, ને પોતે તેની ગાદી ઉપર બેઠો પછી તેણે ગુજરાત માંહેલા વીશનગર ને વીજનપોર એવાં બે શહેરો વસાવ્યાં ને કબજો કરી લીધો. એ વીશખદેવ રાજા કહ્યો હતો રાજાની કુંવરી અત્યે મરણ પામી હતી તેથી તેણે ૧૮ વરસ સમ્ય કીધું, ત્યાર પછી તેની માદીએ અનુક્રમે

અરજીનદેવ, સુરગદેવ, કરણચેલો, એવા ત્રણ રાજાઓ થયા. વાઘેલા વંશનો છેલ્લો રાજા કરણચેલો ઇ. સ. ૧૨૭૯ માં ગાદીએ બેઠો. એ કરણચેલા રાજાની પાસે માધવ અને કૃષ્ણ એ બે પ્રધાન હતા તેમાં માધવની બહારી ઘણી રૂપરતી હતી. તેને કરણ રાજાએ જોઈ બહુતમચી લઈ લીધી તે વખતે કૃષ્ણ પ્રધાનને મારી નાંખ્યો. તેથી માધવ પ્રધાન દીલ્હીના અલાઉદ્દીન ખાદશાહ પાસે ગયો. ને તેને કટલીક ભેટ આપીને સમજાવ્યાને ગુજરાત ઉપર તે અલાઉદ્દીન પાસે ચડાઈ કરાવી. પછી કરણ રાજાની ને અલાઉદ્દીનની મોટી લડાઈ થઈ તેમાં કરણ રાજા હાર્યો ને દક્ષિણ તરફ નાશી ગયો, ને તેનું રાજ્ય એ અલાઉદ્દીન ખીલચીએ જીતી લીધું. વળી એ કરણ રાજાની રાણીએને પકડીને તેને દીલ્હી મોકલી દીધી. ને તેમાંની એક કમળાદેવીને એક છોકરી હતી. તે આ વખતે પોતાનો બાપ કરણ નાહો. તેની સાથે હતી? કરણ રાજા તેને લઈ દક્ષિણ નાશીક ની દિગ્ગે આગલાણમાં બરાચો હતો. ત્યાં અલાઉદ્દીને ફ્રાજ મોકલીને ને છોકરીને પણ પોતાની પાસે તેડાવી લીધી. એ રીતે વાઘેલા રાજાઓની પડતી આવી ને છેલ્લો રાજા કરણ બ્યાર થી લડાઈમાં અલાઉદ્દીન ખીલચી સાથે હાર્યો ત્યાંથી ગુજરાતની ગાદી મુસલમાનના હાથમાં ગઈ. વાઘેલા વંશમાં બધા મળી ને ચાર રાજાઓ થઈ ગયા તેમનાં નામ. તથા રાજ્ય કયાના વરસની વંશાવળી નીચે મુજબ,

ક્યારે ગાદીએ ક્યારે ગાદી કટલાં વરસ
બેઠો, પરથી ઉઠ્યો. રાજ્યપ્રાપ્ત

વિશ્વજીદેવ.	ઈ. સ. ૧૨૪૪.....	૧૨૬૨.....	૧૮
અરજીનદેવ	ઈ. સ. ૧૨૬૨.....	૧૨૭૫.....	૧૩
સુરગદેવ.	ઈ. સ. ૧૨૭૫.....	૧૨૭૬.....	૧

કરણુધેહો. ઈસ. ૧૨૭૯.....૧૨૮૪.....

(પરીક્ષાના સવાલો -)

વાધેલા વંશ શાથી નામ પાડ્યું? લવણ પ્રસાદ કોનો પ્રધાન બન્યો હતો? ભોળા બીમદેવનો મુલક શા કારણથી લવણપ્રસાદે બોલે લઈ લીધો? લવણ પ્રસાદના છોકરાનું નામ શું? વીરધવળને કયા બે પ્રધાનો હતા તેનું નામ દો? વીરધવળ રાજ્ય કયા વરસમાં ગરણ પામ્યો? વીરધવળ પછી તેની ગાદીએ કણ બેઠું? વાધેલા વંશમાં પહેલો રાજા કયો થયો? વિશળદેવે કયાં સ્થાની કરી તે કયા વરસમાં? વિશળદેવે કોનું રાજ્ય જીતી લીધું? વિશળદેવ રાજ્યએ કયાં કયાં સેહો વસાવ્યા? વિશળદેવ રાજ્ય કોની છોકરી સાથે પરણ્યો હતો? વિશળદેવે કેટલાં વરસ રાજ્ય કીધું? વિશળદેવ પછી તેની ગાદીએ કયા કયા રાજ્યો થયા? વાધેલા વંશનો છેલ્લો રાજા કયો? કરણુધેહો કઈ સાલમાં ગાદીએ બેઠો? કરણુ રાજ્ય પાસે કયા બે પ્રધાનો હતા? કરણુ રાજ્યનું રાજ્ય કણે જીતી લીધું? કરણુ ધેલાને કોની સાથે લગાઈ થઈ હતી? કરણુ ધેલાને ને અલાઉદ્દીન ખીલજીને લગાઈ થયાનું કારણ શું? રાજા કરણુ લગાઈમાં હાથો તો નાશીને કયાં જતો રહ્યો? કરણુ રાજ્યની રાણીઓને પકડીને અલાઉદ્દીને કયાં મોકલી દીધી? કરણુની બધી રાણીઓમાં કઈ રાણીને અલાઉદ્દીને પોતાની બર્ધરી બનાવી? કમલાદેવીને એક છોકરી હતી તે કરણુ નાઠો તેની સાથે હતી કે અલાઉદ્દીન પાસે હતી? કમલાદેવીની છોકરીને અલાઉદ્દીને શી રીતે તેડાવી લીધી? વાધેલા રાજ્યોની પડતી ક્યારથી આવી? ગુજરાતની ગાદી મુશલમાનનો હાથમાં ક્યારથી ગઈ? વાધેલા વંશમાં બંધા મળીને કેટલા રાજ્યગઈ ગયા? વાધેલા વંશના રાજ્યોનાં નામ અને તેઓના રાજ્ય કર્યાના વરસની વસાવળી બોલી જાઓ.

જાહેર ખખર.

આ ચોપડી તથા બીજાં ધણી જાતનાં પુસ્તકો સરતાં
અને સારાં નીચે લખેલે ઠંકણે કીધાયતે વેચાથી મળશે.

અમદાવાદમાં—બુકસેલર જેઠાલાલ હરજીવનદાસ-
ની દુકાનેથી.

ડ. રીઝીરાડ ઉપર સુમતીરજ્જીદુરના છાપખાના પાસે.

